

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De disciplina scholarium

Pseudo-Boethius, Anicius Manlius Severinus

[Deventer], 18. Aug. 1500

De disciplina scholarium

[urn:nbn:de:bsz:31-299697](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-299697)

plina scholarium.

Ste p̄s liber diuiditur in duas partes principales. scz in prohemialem & executiuam. Pars executiua ibi (Lum indiscreti) adhuc prima diuiditur in quinque. In p̄ma ponit intentum suum. In secunda narrat ea quibz fuit impeditus. quare p̄abus Martiani potuit cōtradixisse. ibi (Licet duplici genere) Quid aut faciet in alijs patebit in locis suis. ¶ Dicit igitur p̄mo sic. O martiane pater mi & domine dilectissimi uestra pia intendit uoluntas. ut compendiosum scriberem tractatū de disciplina scholastica. Utinam ad hoc esset sufficiens. Tentabo tamen

Estra nouit iustentio
de disciplina scholari
um cōpendiosum po
lulare tractatū. Uti
nam compendiosum

a sp̄s mei paruitate. prout facultas
suppetit & ingenij decliuitas. erūnarū
q̄ tenacitas. amicis uestris precibus
o Martiane tentabo acquiescere.

Licet duplici genere cōmentorum
sum impeditus. non tamē omnino di
uersorum. In quosdā Aristotelis & alio

sa materialis. ¶ Prius auctor premisit intentionem suam sub modo petitionis. & cum hoc posuit auersionem petitionis. Hic ponit impedimenta siue occasiones pro quibus potuisset contradicere petitionibus Martiani. ut per hoc ostendat petitionem huiusmodi esse difficilem. Et dicit sic. O Martiane preces uestras exaudiui. licet sim impeditus duplici genere cōmentorum. non tamen omnino diuersorum. quia forsitan ynā tangunt materiam. Et licet sim etiam impeditus in editionibus quorundam librorum. scz Aristotelis & aliorum philosophorum. Et licet sim attenuatus proprio studio. et licet sim impeditus cruciatu regis gothorum. quasi diceret. uolo tamen ex audire preces Martiani.

¶ Notandum hic primo. q̄ si mirando aliquis hic peteret. quare auctor hic diuinum non inuocat auxilium. cum tamen ad quālibet pertineat artificem in operis sui exortio diuinam implorare subuentionem. Iuxta illud poete Omnibus in factis peragendis siue peractis. Debet preponi deus humane rationi. Dicendum q̄ per hoc q̄ dicit. Utinam compendiosum diuinum implorat auxilium. Quia enim ipse dicere q̄ dominus det si bi gratiam ut compendiosum posset perficere tractatum.

¶ Notandū secūdo q̄ in lra p̄senti tanguntur quattuor impedimenta q̄ bus decenter Boetius potuisset petitionibus martiani cōtradixisse. Primum q̄ tunc t̄p̄s impeditus erat sup cōmentis isagogarū ac predicamentorum Aristotelis. Hec aut cōmenta nō sunt omnino diuersa qm̄ in p̄dicabili

amicis uestris acquiescere precibus pro q̄to mea sufficit facultas. & miseriarum diuersitas hoc p̄ miserit. ¶ Notandum hic q̄ in principio p̄tis libri quattuor tanguntur cause. de quibus supra.

Per hoc q̄ dicit. Martiane tangit causa efficiens mouens. Et p̄ hoc q̄ dicitur. tentabo tangitur causa efficiens moza. Et per hoc q̄ dicit. (scholarium) tangitur causa finalis. Et per hoc q̄ dicit. (disciplina) tangitur cau

Boetius de disci

bus seu flagitios tradit ratio fm quā ordo eoz ad iniicē est sumēdus fm subiectōem ⁊ pōitōem. Ordo autē iste actualis tradit in libro pōitāmētorum. Secūdi impedimentū fuit corrosio crudelis regis gothoz. Ille em̄ volens expugnare ciuitatem romanam vbi Boetius erat. p̄consul pōstulabat eum sibi presentari. Et cum illum habuēt cum romanis in trā quilla pace viuere pmiserat. Hoc em̄ fecit in dolo. cū em̄ Boetius sibi p̄sentabatur misit eum in exilium vbi plurima patebat miseriarum genera. Habuit tñ philosophiā in cōsolatricem. que sibi in specie mulieris pulcherrime apparebat. Et sic ciuitas romana Boetio puata consilio caruit q̄ re a p̄faro rege facilliter expugnabatur. Pastore em̄ percusso oues gregis de facili sperguntur. Tercium impedimentū fuit. q̄ occupatus fuit. immo fatigatus quodammodo super compositione libri de philosophico consolatari. quem dum missus fuerat in exilium compilauerat. Quartū. q̄ p̄moltus fuit in cōpilatione libri de trinitate personarū in diuinis. q̄ cū ipse ad fidem catholicāz peruenerat cōscripsit librum de trinitate personarū cōtra hereticos et infideles. Unde consequenter notandum q̄ illa particula textus (proprio attenuatus studio) dupliciter potest exponi.

Primo sic. q̄ studuit in materia que añ ipsū nō fuit exposita descripta. Secūdo sic. Boetius attenuatus fuit proprio studio attendens illud cōlationis. Felix est hoc regnum quod habet regem sapientem. Unde quibus esset cōsul romanus. nō tamē studere cessauit. Quid em̄ gymnasioz rē.

¶ Hic boetius ostēdit cām quare admittere vult p̄tensionem. Variāni dices interrogatiue sic. Quid est lucidius ⁊ melius q̄ debita cognitio in processu naturali ⁊ artificiali ⁊ q̄ naturalis exhibitio virium intelligētie in exercitio studioz. Notandū hic q̄ duple r est ordo seu modus cognoscendi in qualibet sciētia. scz naturalis ⁊ artificialis. Naturalis est qui proceditur per causas ⁊ principia ad effectus. Et assimilatur etiā nature. q̄ natura prius cognoscit causas q̄ effectus. Artificialis autē ordo est quando e contra ab effectibus proceditur ad causas ⁊ principia.

¶ Item notandum q̄ gymnasium olim dicebatur cōmunis locus luctandi. hic autem sumitur p̄o schola. Sicut em̄ tunc fiebat concursus ad gymnasium causa luctandi. sic fieri solet concursus ad scholas causa discendi.

¶ Item notandum q̄ hec particula (gradualis exhibitio) in textu posita potest dupliciter exponi. Uno modo sic. gradualis exhibitio id est debita et or̄ nata applicatio intellectus ad scientias. Alio modo sic. gradualis exhibitio id est debita processio ad scientias.

¶ Eloquentie em̄ partes rē.

¶ Hic confirmat prius dictum. q̄ videlicet nihil melius sic debita cogni

rum philosophorum editiones proprio
q̄ attenuatus studio. ⁊ inhumani re/
gis gothozum cruciatu corrosus phi/
losophico preueniente cōsolatu. Ictre
ma q̄ profunde trinitatis perspicatio
ne permoltus.

¶ Quid enim gymnasioz. exercitatu
lucidius q̄ in naturali ⁊ artificiali

p
p
Eloqu
carium
perpica
enouim
Cp
ment
do
t
mobi
na
mone
tonica
magime
quā
Item
uales
vorum
p̄ficio
Eob
si
uoluer
nes
C
facili
qualit
gna
E
facit
Quanto
li. S
hos
ter
ante
promou
¶ Pot
tis
via
¶ Pot
dibent
a

plina scholarium.

progressione debita cognitio. et quid est lucidius q̄ virium intelligentie gradualis exhibitio

Eloquentie est partes decenti naturalium et artificialium processu et perspicua intelligentie comprehensione nouimus stabiliri

In primis prima puerorum oblectamenta sunt prelibanda. **S**ecundo. secunda videlicet qualiter adula-

tionem in ordine naturali et artificiali. dicens q̄ hoc apparet in primis seu scientie eloquentie. Huiusmodi enim per debiti ordinem acquiritur.

Notandum hic primo. q̄ auctor specialiter facit mentionem de scientie eloquentie. que sunt grammatice. logica et rhetorice. q̄ tales primo acquiritur. Quare opus est precipue circa eas debita sci-

te modum procedendi. **N**otandum secundo. q̄ tres dicte scientie ideo dicuntur scientie. quia sunt de eloquentia seu de sermone. Grammatica quidem est de sermone congruo vel incongruo. Logica vero de sermone vero vel falso. Rhetorica autem de sermone ornato vel inornato. Verum est tamen q̄ grammatica maxime dicitur sermo cinalis. quia considerat sermonem significatiuum tanquam subiectum. Taliter autem logica et rhetorica ipsum non considerat.

Item notandum tertio. q̄ tres dicte scientie communiter dicuntur triuiales. quia sunt tres vie in vnu finem tendentes. Hoc tamen minus videtur. habent enim huiusmodi finem diuersum. Finis enim grammatice est expressio conceptus mentis. Finis logicæ est rectificatio actuum intellectus. Sed finis rhetorice est persuasio in bonis et in malis. Alia igitur de causa triuiales dicuntur. qui a sunt tres vie considerantes vnum diuersimode considerant enim sermonem significatiuum quædam ad diuersas eius passiones. In primis prima puerorum. etc.

Hic ponit ordinem dicendorum. Dicit enim q̄ primo vult ponere quedam facilia documenta quibus pueri primo debent imbui. Secundo docebit qualiter superbia scholarium sit subijcienda magistro et scholasticis iungenda. Tertio docebit qualiter magister resisteret superbie magnoz scholarium. apponendo exempla. Quarto qualiter scholares prudentem facient provisionem. Et qualiter gradatim ad scientiarum culmina ascendet. Quinto qualiter boni scholares ad gradum magistralem sunt promouendi. Sexto qualiter se habebit magister erga scholares suos instruendo ipsos secundum modum bonum. **N**otandum primo q̄ ex ordine dicendorum apparet q̄ ne dum in presenti libro agitur de aptitudine recipiendi doctrinam a docente. verum etiam quomodo scholares ad magistralem dignitatem sunt promouendi. et etiam qualiter se regent magistri circa discipulos.

Notandum secundo. q̄ per ordinem dicendorum hic traditum auidetur res redduntur doctores. Hoc enim fit quando aliqua eis proponuntur sub via lucida qualiter auctor facit in proposito.

Notandum tertio. q̄ scholares primo sunt imbuedi documentis facilibus. Habent enim iuuenes cerebrum valde fluxibile. quare non possunt scientias et differentias sensibilium distincte et certitudinaliter recipere. s; cerebro paulatim

¶ uig

Boetius de disci

sim explicato cognitio eadem certior efficitur et distinctior. Pars istud quod
nam pueri primo vocant omnes viros patres. et omnes mulieres matres.
Pater idem exemplo. Avicenne de homine a loquinquis veniente. pro enim ap
prehenditur quod sit corpus. deinde quod sit animal progressivum. deinde quod sit ho
mo. et tandem quod sit soz
tes vel plato. Pari mo
do innata est nobis via
procedendi a communi
bus et confusioribus ad
propria. Et pariformi
ter pueri. quod ad faciliora
documenta scilicet ad grama
ticalia primo sunt apti.
igitur in illis primo sunt
erudendi. Item notan
dum quod oblectamentum
venit ab oblecto oblec
tas oblectare. quod est
compositum a prepositi
one ob. et lacto as. are. p
mutatorem. in e. Unde
oblectare proprie est lacte
nutrire. Et sicut lac est ci
bus pueris bene conveni
ens quod est facilis digestio. sic grammatice quod facilia. ideo iuvenibus sunt
magis congruentia.

Hic probat formam tractandi eius esse facilem et exemplarem. Et p
batur ratione sic. Omnis sermo ad radii informationem erit facilis et exempla
ris. sed iste est huiusmodi. qui rudes ingenia levare non possunt ad subtilia et dis
tincta. quod opus est eos primo per facilem sermonem et exemplarem informa
ri. Et taliter pronuntiat se Boetius facturum. Dicit enim se nunquam fuisse vsu
tam facili stilo. Unde dicit quod triplex est stilo dicendi suus. copulandi. scilicet
summus. mediocris et infimus. Primo utitur Tullius in epistolis suis. et Bo
etius in de consolatione philosophica. Secundo utitur idem in hoc libello de di
sciplina scholastica. Et tercio communiter utuntur quicumque mentis conce
ptum exprimentes idiomate latino. Processit autem Boetius ordine de
bito. Quoniam intellectus iuvenum propter cerebrum fluidum est non po
tens recipere difficulta scilicet autem ascendit. Primo enim facilioribus in
huitur. deinde mediocribus. Et tandem perfectioribus et difficultioribus co
foratus. ad altissimorum cognitionem se potest erigere. Ad que quidem
altissima humanus intellectus se habet sicut oculus noctue ad lumen so
lis. unde Seneca. Sermo plurimum proficit paulatim in animo. recep
t. Et boetius in libro predicamentorum. Scientia festinata marcescit. medi
ocriter vero suscepta augmentatur et crescit. Item notandum quod hoc no
men stilo capitur multis modis. unde. Lausula materia scribens et offic
um sit. Ac instrumentum dicitur esse stilo.

plina scholarium

rudibus informādis est exequutio et
tanto dilucidandi leuior transactio

De dispositione instruendorum.

Um indiscreti et impotentis sepe
tenuis infantia ducitur ad imbu
endum. Videndum est ne membrorum
indecens sit dispositio: utpote integra
lium: ut manuum et pedum et aeris in
temperies: utpote constringentis hy
emis obtusitas. vel comburentis esta
tis profunditas periculi generet incre
mentum.

¶ Ex prima parte pro
mali. ponit Boetius p
tem exequutiua que d
uidit in duas pres. Pri
mo enim ponit impedimē
ta impedientia aptita
dine seu habitate red
piendi doctrinā a magi
stro. Secundo ostendit
quō pueri in scholis no
uiter appositi sunt infor
mādi. ibi (In primis si
gurarum elementa) Ad
huc prima in duas p m q
sunt duo impedimēta. p
mum ex parte corporis. se

cundū ex parte cibī potus et vestis. secūda ibi (L. ab auroz aut) Adhuc prima
in duas pmo facit quod dcm est. secūdo declarat p exēpla. ibi Legitur enī
Thimothēi filiū) Et dī pmo sic. quando puer septē annorum apponen
dus est scholis cauendum est ne in tali puero sit indecens mēbrozūm dispo
sicio. Vtbrozūm qdcm pncipalium cuiusmodi sunt manus caput et p
des. ita qd ppter corpus indispositōem aīa non impediatur opando. ¶ Itē
cauendūz et etiam ne sit acris intēperies ne actus anime inhabilis reddat
et generet incrementū periculi. ¶ Notandum hic q infans scholis manci
pandus tria in se habebit. videlicet corporis sanitatē. mēbrozūm saltē p n
cipalium integritatē et victus cōpetentiam et vestitus. Indigenti enī me
lius est dari q̄ philosophari. Indiget homo cibo et potu et reliquo famu
lant pro corporis sustentatōe. Insuper habebit discretōem. quoniam sicut
sanctas regit corpus. ita discretio regit aīam. Disponuntur enī pueri ad
scientias tripliciter. primo ex natura. secundo ex disciplina. t ergo ex sola
consuetudine. Non enī modicū refert iuuenem sic vel sic assuescere. L om
paratur enī animū ad corpus cū sit motūz eius. sicut artes ad instrumēta
ideo sicut diuerse artes diuersa hnt instrumēta. Nō enī eisdem vt it instrū
mētis ars fabrilis et carpētatoria. Consimiliter nec q̄libet aīa eisdē vtitur
mēbris. L ū igitur corpus et eius pres sint instrumēta aīe. per quod suas ex
erect opatōes. Ideo auctor docet remouere nocūta circa corpus contin
gentia. vt anima suas operationes prompte exerceat per corpus tanq̄ p
instrumentum. Ideo auctor dicit (L ū indiscreti et.) Et est indiscretio refe
renda ad mentem. impotentia autē ad corpus. Et s m p m in p n c p m
physionomie sine aīe sequant corpora. Ideo si corpus fuerit habile. tūc aīa
reddit subtilis ad exercendum p̄rias opationes. etiam aeris intēperies im
pedit aīam in exercatio naturalium opationūz. q̄ s m philosophū in libro
de longitudo et breuitate vite. vita consistit in calore naturali et humido
radicali. Sed per nimū calorem humidum radicale dissoluitur. et p frīz
intensum calor naturalis extinguitur. Ideo tempore medio modo se hnt
vntē pueri ad imbuendum sunt mancipandi.

Boetius de disci

Certis auctor posuit quedam impedimenta. hic declarat ea per exem-
pla. Et diuidit hec pars in duas fm q duo ponit exempla. secunda ibi (Si
militar ptozis) Et dicit sic. Legitur de Thimotheo qui habuit filium q
erat castratus lepra incumbente. Et fuit male dispositus in partibus inte-
gralibus. scz in capite manu z pede. z ille fuit scholis appositus. Et quia in
ordinatam habuit corporis dispositionem. factus est abiectio plebis. ita
q erat positus in derisionem omnium suorum sociorum. z per consequens
nihil profecit. Et est signum q mala corporis dispositio magnum est im-
pedimentum in acquisi-
tione scientiarum.

Notandū hie q Thimotheus habebat filium
leprosum. que p silio me-
dicorū fecit castratū spe
sanitatis. q castratū non
bene fuit curatū. Et fuit
idem loripes z gibbosus
qui ad scholas postus
plebis erat abiectio z so-
ciorum derisio. vñ meli-
fuisse ipm nō mācipari
ad doctrinandum. **I**tem
notandū q lepra ē qdaz
infirmas ex nimio calo-
re. puenies. In coherici
vt frequētet sunt leprosi
propter nūmū calor em.

Et fm Aicēnā duplx
est remedium contra lepram. Primo dum iuuenis pcepit lepram diuidere
debet vespertilionem. z mēbro leproso superponere. Secundo debet remo-
uere testiculos. in illis em concurrunt omnes vene corporis. Quare in eis
est calor intensissimus qui tepescit testicularis abiectio. Hinc est q castrati
non barbescunt. **N**ota loripes dicitur ille qui habet pedem tortuosum
seu pedes tortuosos. ita q vnus p̄tendat circa alium cum corrigia. Et dicitur
loripes a nomine lorum vel a nomine lora re. quod est corrigia pendēs
in collo equi. Et dicitur loripes quasi habens pedem ligatum cum loro
Item gibbus gibbi dicitur tortuositas quā habet aliquis in dorso. q
causatur ex materia terrestri. z ex aliquo superfluo. Et de hoc nihil ad pro-
positum. Similiter ptozis suburbani zc.

Hic ponit exemplum de secundo impedimento. scz q pueri nō sunt
litteris apponendi in aeris temperie. Et dicit sic. Quidam ptozis erat ro-
me habens filium quem in diebus canicularibus litteris appositus. Et cū
ille non poterat ire ad loca vmbrosa. sicut romani solēt facere ne nimia ca-
litate grauentur. in diebus illis incidit in hicticiam. Et ita primo debili-
tatus in spiritibus vitalibus moriebatur hydropticus. Tunc vltra factū
do exclamabat dicens. Quantam difficultatem inuenit illis pueris mēbro

plina scholasticum

num indispositio et aeris intemperies. ¶ Notandum hic quod pretoria fuit pro me dignitas quedam. Et qui illam habebat dignitatem dicebatur pretor non quod fuit per alios torquens sed magis alijs precipiens. Dec huguio.

¶ Item hicticia dicitur quidam morbus proueniens ex nimia caliditate epatis per quem homo redditur glaucus et crocei coloris. Et dicitur me dici quod post conualescentiam illius sequitur hydropisis. Unde hicticus dicitur ille qui patitur talem infirmitatem. Et denuatur a nomine hictrix hicticis. quod est nomen auis glauci coloris. Item canicula dicitur quedam stella apprens in fronte leonis. Et igitur sole in tali signo existente viget calor multum intensus. quia tunc sol est in propria sua domo. Et a tali stella dies vocantur caniculares. et tunc tempora sunt multum morbidosa. quia corpora morbo afficiuntur. Et medici prohibent tunc minuere sanguinem et etiam facere coitum cum mulieribus illo tempore. Nam tunc omnia cito putrescunt. ¶ Item spiritus vitales sunt qui solent venire in venis corporis. et faciunt motum sanguinis. qui spiritus per modum fumi exhalant. Libariorum autem.

¶ Prius posuit Boetius quedam impedimenta ex parte corporis vitanda. hic remouet quedam impedimenta corpori adiacentia. sicut cibi potus et vestis. Et dicit sic. Pueri litteris appposito debet esse facultas cibi mediocris similiter et potus. Vestium autem penuria id est inopia absit sibi longa.

¶ Notandum hic quod ea de causa puero scholis appposito mediocris est facultas abanorum. Quia cum pueri ventur supfluitate abanorum. tunc fit in eis pulsus quidam seu motus ad cerebrum. et per consequens discretio impeditur in eis. ita quod virtus cogitativa. et sicut memoria in ipsis impeditur. Quandoque enim fuit motus isti in cerebro. tunc sicut dicitur debilitatur. et ab istis partibus dependet discretio intellectus. ut patet plane ex tercio de vita. Et ratio non est alia nisi quod cerebrum

Libariorum antequam mediocris sit facultas. potus autem tenuis eiusdemque paruitas. vestium simul absit penuria
De ordine procedendi

est perturbatum eo quod fuerit multi motus intellectus discretioem impediens. In circo pueris mediocris erit copia abanorum. Et ratio alia est ratio. quod pueri forte non habent calorem valere digerere forte nutrimenti. Et idem est in pueris quod post prandium vel cenam obliuiscuntur lectionum. et de mane cum mediocriter fuerit purgata eiusdem recordantur. ¶ Item notandum quod potus pueri scholis appositus eadem de causa erit tenuis. Nam si fortem biberit potum destrueretur in ipso iudicium seu discretio intellectus. eo quod ex potu tali multi fuerit vapores grossi ascendentes ad cerebrum. unde cerebrum perturbaretur. ¶ Item notandum quod vestium penuria abest puero scholis appposito ea de causa quia tempore hyemali indiget vestibus. ne frigus excellens corrumpat proportionem calidam cum humido. Sicut et tempore estivali ne excellens calor ipsam distemperet. In primis

¶ Primo auctor posuit quedam impedimenta ad suum propositum valentia. Hic prosequitur suum intentum. Et diuiditur hec pars in duas. primo enim ostendit qualiter pueri sunt informandi in scientijs facilibus. Secundo qualiter in scientijs subtilibus. ab his completo autem. Prima adhuc di

Boetius de disci

videtur in quatuor. Primo enim ostendit qualiter pueri sunt informandi in orthographia. Secundo qualiter in scientia que est de significatis vocabulorum ibi (Laboriosi) Tercio quod in scientia poetica ibi (Seneca autem aditio) Quarto quod in scientia rhetorica ibi (Leteroz aut) Dicit primo sic pueri in primo debet procedere ad orthographiam que est scientia de coniunctioe litterarum et syllabarum. Et quod diu non est immorandum illi nec etiam cito ab ea recedendum sed mediocriter sibi est insistendum. Et si hec scientia reperiat in aliquibus bene dispositis ad scientias erit in eis processus habilior promptior et facilior. ¶ Notandum hic primo quod elementa sumi sur vno modo improprie et sic conuenit materie proprie. Unde dicitur elementa que ipsa eleuatur sustentat quascumque formas generabiles et corruptibiles. Sumunt etiam magis improprie et sic conuenit quod maior primis corporibus cuius modi sunt ignis aer aqua et terra. Et tertio sumunt maxime improprie pro illo quod est primum in compositione et ultimam in resolutione. et hoc modo sumunt in proposito. Et hoc meta phorice per litteras que littere sunt prima principia primum orationis et ultima.

¶ Item notandum quod pueri gratiose sunt tractandi quasi primo apponunt litteras. Tunc enim propter inobsequium valde sunt atterenda. Et ergo tedium ab eis remoueat cum delectatione sunt informandi. Delectatio enim operante tenet in opere. ¶ Item notandum quod auctor congrue de de tempore quo insistendum est orthographice quoniam scia per exercitiam et maximos labores acquiritur ad huiusmodi aut tempus legitimo requiritur. ¶ Tunc ibi (Secundum laboriosi) Ostendit primo gradu informatiois iuuenum hic consequenter ponit secundum gradum informatiois iuuenum. Secundo ostendit tempore immorandum sic fundamento de quo ad prius ibi (Fundamenti autem tenacitas) Et primo dicit sic. Pueri post litterarum et syllabarum cognitionem sunt informandi in scientia Improbis et Didimi. quasi dicat Pueri sunt informandi in scientia que tractat de significatis vocabulorum et debet verbatenus exponi. ¶ Notandum hic primo quod scientia de significatis terminorum congrue dicitur laboriosa. quia significata deorum sunt multa immo quasi infinita. Quod de infinitis facere certificationem difficile est et valde laboriosum. ¶ Item notandum quod Improbis et Didimis fuerit duo magistris. et libros quosdam fecerit iuuenibus congrue

¶ A primis figurarum elementa representantium est imprimenda dilectio coniugendarumque non parum artificiosa coniunctio. Nec tali laborioso certamini multum insistendum est nec cito ut Senio placet abeundum. Quod si est in multis promptior et habilior inuenietur vsus. ¶ Secundum laboriosum certaminis exorat edificium Improbis Didimi gratitudinibus. necnon aliorum philosophorum quos venerabilis commendat auctoritas. Adiuuandum est autem in huiusmodi: ut fidei resolutioni subiacent latina traditio. et in discendis idiomate verbatenus explicata.

plina scholarium

os postq̄ cognouerint lrās ⁊ eas inuicē cōiungere. ⁊ de illis loq̄tur auctor
in lrā ¶ Itē notandū. q̄ instructio fienda iuuentib; in significatis terminor;
cōgrue ē edificii. q̄ pueri tēdere nō possent sine tali fundamento ad apī/
cem sciārum. ¶ Itē sciendū. q̄ puer p̄mo facilib; est imbuēdus. q̄ declinūm
habet intellectū ⁊ debilem quare de facilib; gradatim ad d. ffialia. p̄cedet.
¶ Itē nota circa hoc q̄ in lrā d. (latina traditio) q̄ oportet vt significata
vocalulor; debite exponantur id est fm̄ idiomatis exigentiā. Et em̄ in co
gnitōe sermōnis significatiui omnis doctrine p̄ncipiū. Et hoc patet testio
uo phi p̄mo posterior; volētis qd̄ nois ēē p̄ncipiū ois doctrine

¶ Hic auctor ostendit q̄ diu sit immorandū um secundo gradui scientie
dicens sic. Non est immorandū seu insistentū scdo gradui sciētie p̄ vni mē
sem siue p̄ cursum solis. hoc est p̄ vni annūm Sed quouisc; mercurius cur
sum suum cōpleuerit hoc est p̄ duos aut tres annos. q̄ in vocalulor; cog
nitione oportet ponere fundamentum. Et fiat hoc cum diligentia q̄ obta
stas opis mitigat p̄ diligentiam. ¶ Notandū hic p̄mo q̄ auctor congrue
dicit. In significatis vocalulorū finniū oportet statuere fundamentū q̄ si
cut se habet fundamen/
tum in edificio. sic se ha/
bet cognitio vocalulor;
in disciplinatōe edificii
aut habet si se respectu
fundamēti sui q̄ sine ip/
so esse nō pot. sic eodem
mō hic immo sciā ac/
quirere volens nccario
imbui habet in termino
rū cognitōne. Dicit em̄
phis in p̄mo elenchorū

Fundamenti autem tenacitatem o
portet constituere. Nec mēstruoso sal
tu p̄hebes abeundū est Nec solari cur
su tantū confirmandum. Sed exple/
to mercurij interuallo. eodēq; fere du
plicato diligenter immorandum est.
Diligentia em̄ cuiuslibet operis obtu
sitas permollitur.

Ignorātes virtutes vocalulorū de facili palosant id est decipiunt. Et
ad lrām p̄ns exemplū est. in qua dicitur. Fundamēti em̄ tenacitate oportet in
his cōstituere. Et si autē necessariū duplex. scz simpliciter dicitur ⁊ ex suppositi
tione. Quorū hic est intelligendū de necessario ex suppositōe. qm̄ suppositi
tō q̄ quis sciā acquirere intendat. oportet vt significata terminor; cogno
scat eiusdem ¶ Itē notandū circa hoc q̄ dicitur in textu. Nec mēstruoso sal
tu p̄hebes q̄ mēstruū a quo mēstruosus a um. significat infirmitatē quā
patiūtur mulieres semel in mense. ¶ Mēstruosum potest significare etiā
tum rei in plurib; mensib; vel in singulis. Sed mēstruum pprie dicitur colle
ctio sanguinis in matrice mulieris vnde nutritur fetus in vtero mris. Et ē
talis nature. q̄ si fundat sup radicem arboris alicuius. arbor amplius non
crecet. Quia ergo puer tam vili nutritiōe impotērior est in iuuentu/
te q̄ in senio ¶ Itē nota q̄ p̄ hoc qd̄ dicitur in lrā. Interuallo mercuri/
ri cōpleto innuit auctor duos annos vel modico minus. Puer em̄ habet
insistere tanto tempore vocalulor; expositioni. ¶ Itē per hoc qd̄ dicitur
in lrā. Diligentia cuiuslibet operis. vult auctor ostendere q̄ nullus raz ob
tulus esse potest quo ad ingenium. quin possit acquirere scientiam. qu om̄
sīm volenti proficere nihil est difficile.

Boetius de disci

Hic auctor ostendit quomodo pueri sunt informandi in doctrina poetica. hoc est in libris poetarum hic notatum scriptorum. ut exinde capiatur notitiam metrorum et diuersorum vocabulorum dicere. quod in scriptis Senecae Lucani et ceterorum poetarum insinuat. ratorum sunt iuuenes imbuendi quantum ad primum gradum scientie et sunt huiusmodi indaganda id est inquirenda siue addiscenda et cellule memoriali commendanda. **Notandum** quod Boetius hic intendit iuuenes effici rhetores et erudiri in moribus quod summe est oportunum iuxta illud Senecae in de forma vite de quodam iuvene. **Lunaticus** esto benignus paucis familiaris omnibus equus ad miserandum pius ad iram tardus in aduersis firmus in prospis cautus. **Item** legitur ibidem de eodem. **Esto** fugax vitiorum tuorum aliorum vero non scrutator. **Item** iuuenes primo instruendi sunt in dictis Senecae qui multas bonas composuit epistolas in quibus iuuenes exemplariter sunt instructi. **Secundo** instruendi sunt in dictis Lucani ipse enim describit bella romanorum que cum Hannibale habuerat sed morte preuentus non compleuit ea. **Et** ad hoc innuendum dicitur in textu Lucani in expletio id est imperfectio.

Tercio informandi sunt in dictis Virgilii qui multa et plura composuit de bello troiano et alijs diuersis. **Quarto** imbuendi sunt in dictis Statii qui librum quemdam composuit de ritu et facie quod inuuit in textu cum dicitur (Statii urbanitas) id est moralitas. **Quinto** sunt erudiendi in doctrinis Flactii qui alio nomine dicitur Horatius ut in textu dicitur (dura Flactii translatio) Horatius enim transtulit epistolas in quibus referuntur natura geminorum contra socium suum qui filiam suam ipsi promiserat attamen alteri eam copulauerat. **Sexto** docendi sunt in dictis Persii qui libros quosdam composuit reprehensorios tam bonorum quam malorum quare dicitur in textu (durior Persii editio). **Septimo** debent informari in doctrinis Martiani qui etiam libros composuit reprehensorios malorum quare dicitur in textu (Martiani non indigna lesio) id est digna reprehensio. **Octavo** instruendi sunt in dictis Nasonis qui libros multos composuit. **Et** licet propter nasi deformitatem dicebatur Naso proprio tamen nomine vocabatur Ouidius. **Item** dicitur hoc quod dicitur in textu (Et memoriali cellule commendanda) **Forandum** est quod in capite hominis tres sunt cellule. In prima que est in anteriori parte capitis viget sensus communis et phantasia. In secunda viget virtus cogitativa seu imaginaria. In tertia que est in posteriori parte capitis ubi referantur species sensibiles viget virtus memoratiua seu memoria. **Tunc** ibi (Ceterorum) **Dicitur** ostendit ad quam scientiam sit quarto procedendum. **Et** diuidit hec pars in duas. Nam primo ostendit quomodo pueri sunt

Senecae traditio. Lucani in expletio. Virgilii prolixitas. Statii urbanitas. dura Flactii translatio. durior Persii editio. Martiani non indigna lesio. Nasonis discretio. sunt indaganda. memorialibus cellule commendanda.

Ceterorum autem philosophorum pro

plina scholarium

informandi in rhetorica. Secundo ponit notabile ibi (Laudem est) Pri-
mo dicit sic. Scientia aliorum propter non est pretermittenda. sed studiose ad-
discenda quam suffert habilitas intellectus. ut inde vigeat dictaminis se-
renitas et metrorum iocunditas. Et subdit dicens. Rhetorica Tullij sum-
mopote est appetenda. ¶ Notandum hic primo quod duplex est rhetorica. scilicet per
suasiva quam tradit Aristoteles. que procedit probabiliter per duas species
argumentationis. scilicet per exemplum et per enthymema. Et illa dicitur quedam per
logicam nec discenda est nisi post logicam. Alia est rhetorica visualis. et trac-
tat de ornatu loquendi. et illa tradit in poetria noua et veteri in Laborin-
to et in alijs libris pluribus. Et congrue recommendat hic auctor rhetoricam
Tullij. quod sicut modicum valet viuere sine bene viuere. sic etiam modicum
valet loqui sine bene et ornate loqui. ¶ Secundo notandum quod auctor hic

ut ingenij sufficit capacitas non sub
silencio est pretereunda moralitas. Ut
sic dictaminis sententiosa vigeat sere-
nitas. et metrorum floreat iocunditas. D-
icitur Tullij venerabilis facunditas sum-
mis desiderijs est collocanda

¶ Laudem est in huiusmodi ne
ut iocario contigit vobis contingat.

dum est) Hic ponit quoddam notabile circa predicta dicens. Non est im-
morandum diu nimis scientijs dictorum poetarum. ne contingat vobis
vitium quod iocario contingebat. Unde ipse triginta annis infudabat
rat dictis prefatorum poetarum. nec aduertentiam dederat vllan. ad dicta
aliorum. Cum autem debuerat preesse mediocribus querebatur sibi ab y-
no eorum cuius vxor esset Eneas. Et respondebat se nunquam inuenisse in li-
bris. quos tamen attente studuit. Et onsimiliter et requisitus a quodam di-
scipulo suorum. quanta esset prima syllaba istius dictionis. magister
dixit quod acuto accentu deberet proferri. Et licet enim absurdum quod prima syl-
laba tanti nominis deberet abbreviari. Postea vero de socio ad locum i-
uit petens ab eis informari.

¶ Et subdit auctor exclamando. Ecce quantum temporis et laboris ille perdidit.
¶ Notandum hic primo quod quidam sunt qui in veritatis cognitione non
possunt informari. et sunt huiusmodi duplices. Quidam enim natura-
liter tales sunt. et quidam consuetudinaliter. Unde tales a natura habent
cerebrum ineptum. ita quod habent intellectum depressum et minime eleuatum
et illi non bene possunt cognoscere per se nota. Qui autem consuetudinali-
ter sunt taliter imbuti in vna scientia estimantes se in alia scientia non posse pro-
ficere. quod tamen minus est verum. quod si in quod prius dictum est. volenti profice-
re nihil est difficile. ¶ Item notandum quod iocarius est proprium nomen viri qui
triginta annis infudabat dictis poetarum. Cum autem scholas regere tentaret
dixit se dubitare cui vxor esset enneas. Erat enim rex troyanorum. imo dixit se no-

omnes poetas appellat
philosophos quod tamen
improprie facit. quonia
philosophi rem conside-
rant per causas poetere
ro solum quantum ad vsum

¶ Item notandum quod
auctor per dictaminem intel-
ligit carmen. propterea scriptum
per metrum vero intelligit
carmen metricum descriptum

¶ Tunc ibi (Laude

Boetius de disci

iuuenisse in serenitate emistigiorum Virgilij. Unde emistigium dicitur ab emi quod est dimidium. et stigis versus quasi dimidius versus. ¶ Itē nota pro illa littera (dure ceruicis) q̄ ceruix dicitur vena quę arḡ in collo p̄ cedens a cerebro. et terminatur in fine docti et dicitur quasi cerebri via siue vis et sumitur hic pro capite siue pro collo. A quo ceruicosus idem quod

superbus. ¶ Itē cōtin go vno modo idē est qđ rāngo. vt vnus asser cō tingit alterum. i. tangit. Alio modo est idem qđ euenio: ita sumitur hic.

¶ Itē triginta dī q̄ tragentos. In gentos significat centum quan do precedit n̄. Lū vero n̄ nō p̄cedit tunc significat decē. Ex amplū vbi n̄ nō p̄cedit. vt triginta. q̄ora ginta. vii. ¶ Si p̄cedat gentos centū sibi signifi eabit. Si nō p̄cedat decē tibi significabit.

¶ Hic Boetius ostē dit quō scholares infor mati puerilibz sunt in a lijs sciētijs. scz in logica informandi. Et diuidit

hec pars in duas. Primo recommendat logicam. secundo ostendit quō or dine sit procedendum ad eam. ibi (Ad huius autem) Adhuc prima pars di uidit in duas partes. p̄mo em̄ ponit intentum p̄ modum continuationis. Et cū hōl̄ recommendat logicam. Secōdo subiungit causam talis recomē dationis. ibi (Quid autē in cognitione vniuersaliū) dicens sic. Postq̄ scho laris p̄fecte est eruditus in doctrinis faciliōribz. tunc procedendum ē ad scientiam. q̄ maioris eget inquisitionis. videlicet ad logicam que est scalaris domina. et veri falliqz indagari. et que quidem titulo subtilitatis aliarum scientiarum obstat subiecta p̄bens virtutum incrementa. ad ceterarū principia scientiarum. ¶ Notandum hic primo. q̄ ex lrā trahi p̄ triplex recomēdatio logice. Primo em̄ recomēdatur ex singulari veritatis inq̄ sitione. cum dī Inquisitionis. Secōdo ab habitus dignitate seu habitus cō munitate ampliori. cum dicitur (Scientie maioris). Tercio ex subali mo do procedendi cum dicitur (Quo penetranti vestium natura). ¶ Itē nota q̄ scientia p̄dicta. scz de lingua. de lr̄is poeti. sermōnis ornatu. dicit in dumentum. quia cōuenit rudibus et nouis scholaribus in lumina procede re intendentibus. ¶ Vbi notandum q̄ logica et alia quelibet scientia dicitur lumen intellectus. qui illuminatur per scientiam. Intellectus em̄ igno rans est sicut oculus in tenebris positus. Scientia em̄ est perfectio intelle

Ipse vero triginta annis ignorantiaz suā predictorū philosophorum gym nasia tradidit imbuedū. Lū at dies vt p̄fesset mediocribz aduenisset. se cuius esset eneas vxor diutius dubitat. se asserbat. qđ nō in emistigior. virgi li j serenitate inuenisset. Requisitus at a suorū quodam p̄ima magistri qua liter versu verti posset. Respondit ab surdum est tanti nominis p̄mā breui ari. sed acuto accentu pronounciari. Ec ce quantū dure ceruicis obtusitas tē poris perdidit et expense.

¶ Completo autem non huiusmo di indebite gymnasiū rudimēto ad maioris inquisitionis sciētie lumina

plina scholarium.

etus. Et ideo auctor dicit in textu (lumina) Quidam tamen textus habet
lumina. ¶ Ubi notandū q̄ principia congrue dicuntur lumina. Sicut enim
ingreditur ad domum per lumina. nec sine eis fieri posset ingressio. sic nulla
aggredi pot̄ scia sine p̄ncipijs. ¶ Uñ p̄hs sc̄do metaphysice d̄t. In foribz q̄s
delinquet. ¶ Item notandū q̄ logica cōgrue d̄t scia maioris acq̄sitiōis. Ip̄
sa enī summe est difficilis cū sit de entibz rōnis. que sunt cognitionis difficil
lime. ¶ Itē cum in trā d̄t logica est indagatrix veri z falsi. non est intelligēdū
q̄ in alijs sciētis nō sint veritas z falsitas. immo in qualibet sciētia sunt p̄n
cipia z cōclusiones ex quibz veritas seq̄tur z falsitas. ¶ Itē notandum q̄
logica congrue dicitur obstupare subiecta scientiarum. q̄ rectificat ea. Ip̄
sa enī viam habet ad quarūlibet scientiaz p̄ncipia. ¶ Item notandū q̄ cō
grue d̄t domina scalaris. Dñā q̄dem quia dñā subtilius viro enollit. Luz
igitur logica subtilis sit inuestigationis merito vocatur domina. Scala/
ris aut̄ dñā vocatur. q̄ p̄ scalā continuus fit ascensus z descensus. taliter e
tiam fit in logica. Primo enī ascenditur ad terminos. sc̄do ad eorum com/
positionem in p̄positiones. z tercio ad syllogismos cōstituendos p̄ cōposi/
tionem eorū p̄ceditur. ¶ Item nota q̄ logica simul est vesti. Sicut enim
vestis hoies circūdans tegit occulta in ipso. q̄ celat membrorū dispositōez
et si difformen. Sic z logica celat occulta. videmus enī maiore celare con
clusionē. q̄m maiore posita nō statim seq̄tur conclusio. ¶ Uñ dicit p̄hs p̄mo
posteriorū. q̄ maior antecedit cōclusionē tempore. Sed minore posita seq̄
tur statim conclusio. Maior igit̄ p̄positio celat conclusionem. ¶ Item lo
gica d̄t penetratiua. nam sicut lignū q̄p̄ durū penetratur acutum p̄ cultel
lum aut securim. ita z si aliqd fuerit difficile p̄ logicā p̄perat. ¶ Itē logica

procedendum est. Scientie inq̄. quā
solam veri falsiq̄ nouimus indagari
cem. Solam quoq̄ scientiam scienti
arum titulo subtilitatis obstupantem
subiecta. Hec est enī scalaris domina
que penetranti vestium natura ad sci
entiarū quarūlibet fastigia prebet
incrementa virtutum

¶ Quid enī cognitione vniuersalium
lucidius. que triualiiū est magistra q̄/
druualium potentia. collateraliiū au/
tem virtutum plenitudo.

virtutū ad principia aliarū scientiarum. Lūius ratio est. q̄ nihil est. glari/
us cognitōe q̄nc̄ vniuersaliū que est magistra sciāri truialiū. z potētia q̄/
druualiiū. z plenitudo virtutum collateralium. ¶ Notandum hic. q̄ vniuer
salium cognitōe id est mō sciendi vniuersali ois sciētie nihil est vtilius z lu
cidius. huiusmodi autēz modum tradit nobis logica. Quāuis enī logica

stabilis p̄ncipia aliarū
sciētiarū. Sed hoc ali/
quis improparz sic Sh
iecta sciāz sunt p̄cogni/
ta p̄mo postriorū. igit̄
nō p̄nt stabiliri. Rñdet
q̄ subiecta sciāz nō p̄nt
stabiliri p̄ eā sciām cui
sunt subiecta. cū bñ p̄ sci
entiā cōez q̄lis ē logicaz
metaphyca. ¶ Tūc ibi.
(Quid enī) Posita reco
mendatione logice sub/
iūgit Boet̄. cam huiōi
recomendatōis dicēs sic
Dictum est prius logi/
cam prebere incremēta

Boetius de disci

fit per se et primo scientia specialis. communis em̄ vt sic esse nō potest. q̄a non est de omni ente. sed solummodo de entibus rōnis. Qui tamen actus rationis ad omnia entia sunt applicabiles. igitur logica ex consequenti dicitur esse scientia cōmunis. Dicitur autē logica magistra scientiarum triuialium. potentia quadruiualium plenitudo virtutum collateralium. Quo/niam in logica est considerare tria. scz q̄ ipsa est scientia iudicatiua opatiua et inuentiua. **¶** ipsa sit iudicatiua patet per qd̄ nouit vnusquisq; sui sciti assignare rationem. per hoc nouit eōuerso certus esse in suo scito. Aliquē vero certum esse in suo scito est ipsum iudicare suum scitum. cum igitur potest quis dare rationem sui sciti per logicam. patet q̄ logica sit scientia iudicatiua. **¶** etiam sit opatiua patet. qz ipsa docet actus rationis scz diuide re definire. arguere. et sic de alijs. Sed fm̄ actum rationis omnes scientie. pcedunt igitur logica in omnibus scientijs est operatiua. Est etiam inuentiua docet em̄ qualiter per notum deueniatur ad ignoti noticiam. Proce/dere autē per notum ad ignoti noticiam est ignoti noticiam inuenire. ergo logica est aliaz scientiaz inuentiua. **¶** Insuper sciendum q̄ licet logica in suis/gulis scientijs doceat iudicare inuenire et opari efficacius tamen et pncipalius se habet ad vnum q̄ ad aliud. Vni fm̄ iudicium p̄ prius comparitur triuialibus. scz grāmaticis et rhetorice q̄ alijs scientijs. Patet hoc. quoniam per illud sumitur iudicium per quod accipitur rei certitudo. sed per logicaz accipitur rei certitudo in rebz grāmaticalibus. quia per ipsam in grāmatica et rhetorica reddere possumus sciti nostri causam. Ergo logica est triuialium grāmaticis. scz rhetorice et suis suis iudicatiua. Ipsa autē est potentia ad est pncipiū opatiuum quadruiualium. qz fm̄ potentiam opatiuam habet se logica per prius ad quadruiuales. Loquitur autē hic de potentia actiua que est pncipium opationis et transmūtandi alterum in q̄tum alteruz. et non de potentia passiua que est pncipium transmūtandi ab altero. Est igitur logica quadruiualium scientiarum opatiua potentia. nam potentia operatiua deferuit ad duo. scz ad formā et instrumentū. Scdm̄ em̄ ista duo dicimur opari. Sed cū ita est q̄ logica doceat instrumentum. scz actus rationis p̄ quos reddūtur oēs scitie quadruiuales. igitur qum̄ instrumenta in quadruiualibus scientijs sint a logico et potētia operatiua reducti habeat ad instrumentū. sequitur q̄ logica est quadruiualium scientiaz opatiua. Est etia collateralium scientiaz plenitudo qz est scia inuentiua docēs pcedere p̄ notuz ad noticiā ignoti. Et quia sic inuenit ignoti. igitur logica est inuentiua. vt scie subalternate inueniūtur subalternatibus inuentis. Subalternate em̄ posterioriores sunt. Intellegamus autē logicam per subalternantem. sed per subalternatas scientias collaterales. **¶** Tunc ibi (Quod huiusmodi autem) **¶** Hic ostendit quo ordine sit procedendum in logica dicens sic. In logica procedendum est hoc modo. Primo acquirenda est intrinseca cognitio terminorum. vt scz sciatur que possunt esse subiecta et predicata. Deinde sciendum est quomodo huiōi possunt ordinari in propositiones. et consequenter quō propositiones ordinari p̄nt in syllogismos. Deinde diligens fiat inquisitio circa determinationes terminorum. cuiusmodi sunt syncategoremata. huiōi em̄ multū deferuiūt scie logicali. put̄ deducit auctor exemplariter de rebratio q̄ licet in alijs scientijs fuerat peritus. nō tamen in illis sufficiat

plina scholarium.

enter imbutus. immo dixit arte sophisticā vix relatu dignam. Quare vi-
ce quadam disputationis a quodam suorum scholarium in ea confundeba-
tur. et ergo a suorum sociozum consortio sequestrabatur id est dimittebatur
sui et repellabatur. Quo facto quod prius spreuit postea sociatim mendica-
bat. **¶** Notandum hic. qd determinatū pcessum facere volens in logica pri-
mo studebit cognoscere terminos logicales puta subiectum et predicatū. Nā
sicut littera est p̄mum in grāmatica. sic subiectum et predicatum in logica
prima sunt mensura. Deinde debet scire qualiter sunt huiusmodi ad inui-
cem componendi ad propositionum cōbinationes. Deinceps qualiter pro-
positiones in formam syllogisticam possunt inuicem combinari. Ampli-

¶ Quod huiusmodi autem imperia-
lis domine apicem hoc ordine scāden-
dum est. In primis terminorū intrin-
seca cognitio. Eorumq; in propositio-
ne non latens copulatio. ppositionum
q; nō indigna connexio sunt opranda.
Terminorum autem determinatōes.
quas syncategorematica appellam⁹
memorialiter sunt menti imprimen-
de. utpote que sophisticē nō parum de-
seruiūt phantasie. Horū autē noticiāz
meminimus Lebratiū virū pruden-
tem. sed nō in hoc peritū quasi indig-
nam scire relatu sub silentio preterisse
die autē cōflictus adueniente eundem
miserrime sophisticatione ab his veni-
ente detentū. et a suoz collegio seque-
stratū. Quid vltius pudoris angu-
stia cōfusus. id qd prius indignū asse-
rebat sociatim mendicabat.

nō em̄ quelibet ppositio cōponi potest cū qualibet. Quinimo scire oportet
quid sit vniuersale. qd subalternū. qd subalternū. qd accēs. qd substantia
¶ Itē opus ē scire syncategoremata. vt sunt ois nullus. et q̄s. Istoz em̄
ratione multe sūt deceptiones. Ignorātes em̄ stutes vocabuloz de facili
paralogantur. **¶** Tunc ibi (Huius autem rē.)

¶ Sic ostendit quomodo procedendum sit ad arte sophisticā. Et diuidit
in tres. nam p̄mo facit qd dictum est. secundo ponit notabile. ibi. Ad isto-
rum tertio remouet dubium. ibi. (Si vero bone scientie) Primo dicit sic.
Post predictas scientias procedendum est ad sciētā sophisticam. quoniam

us diligēter studebit ha-
bere noticiam determina-
tam terminorū. vt sunt
syncategoremata que
in partib; logicalibus.
videlicet in suppositioni-
bus et in alijs tractatib;
Petri hespani habētur.

¶ Itē auctor congrue
dicit noticiam termino-
rum ad discendum. no-
tans per hoc perfectam
terminorū cognitionem
ne in p̄mo logicalis pro-
cessus occurru cōtingat
oberrare. quoniam mo-
dicus error in principio
fit maxim⁹ in fine.

¶ Item dicit qd termi-
norū copulatio in pro-
positione nō erit latens.
immo manifesta. quoni-
as in logica diuersa sub-
iecta et predicata inuicēz
copulātur. **¶** Item di-
cit debite componendas
in formā syllogisticam.

B U

Boetius de disci

ipsa est locata in extremitatibus logice. Et ipsa pcedit aīo petulanti et est fuco mulieris p̄fusa respicitq; alias nationes oblique. quā Alexander et nos commentati sumus. In Boetius de se istam scientiā de greco in latinū trāstulisse. Et est magna cū diligentia appetenda. ¶ Notandum hic q; sophistica in logice extremitate dī posita. Ipsa em̄ sedet in logice extremitatibus cum sit scientia apparēs et nō existens. sophistica em̄ copiosa est scia apparenti et nō existenti. p̄pterea sophistica cōpatur ad argumentatōem verā. sicut p̄t uatio ad habitum et sic obliquitas ad rectitudinem. Sicut ergo puatio est posterior habitu. ita sophistica sequitur logicam. Itatur dicitur esse situata in fimbrijs logice. Est aut̄ sophistica cōfusa aīo inordinato seu petulanti ad modum meretricis petulantis. In petulari s̄bum deponentale significat actum venereum exercere. Et s̄m hoc dicit Aristot. quarto metaphysice. q; logica et sophistica s̄stantur circa idem. differūt t̄j desiderio vite. Dialecticus em̄ ordinat vitā suā ad veritatis inquisitionē. sophisticus vero ad apparentiā. ¶ Item notandū q; sophistica dī p̄fusa eulogio nugatorie loquacitatis. Quā sophiste arguūt s̄baliter et garrulāt verā nō curātes sciaz qm̄ solū apparere desiderāt p̄mo elenchorū. Et dī eulogiū ab eu qd̄ est bonus et logos sermo quasi bonus sermo. Itē sophistica dī p̄fusa fuco id est colore deceptiuo suppositū p̄tati celande. Quā sophistica v̄tes nititur decipere reducendo ad metham p̄pter vanam gloriā acquirendam. In fuco est color artificialis supadditus colori naturali quo mulieres deformes perungunt vultus vt videantur speciose. Est aut̄ similitudo. qm̄ sicut talis color verū tegit colorē et naturalem. Sic sophistica veritatem tegit ostendens eē quod nō est. ¶ Item sciendum q; sophistica summa cum diligentia est ad piscenda qm̄ sophistica docens vera est scientia. Discimus em̄ eaz vt nobis cauere valeamus p̄ ipsam ne decipiamur a sophistice arguentibus. ¶ Tūc tibi (Ad istoz) ¶ Hic ponit qd̄dā notabile dicens Quicūq; acquire vult aliquā scientiā triplici v̄tetur recordatōne. Quā p̄ma vocat̄ vocalis que scz̄ gnosce re docet voces et dōnes in se. non aut̄ vocum significata docet intelligere. Secūda vocatur mē talis. que scz̄ docet rem cognoscere sicut est. Siue que docet cognoscere dīctōnum significata. Notis em̄ vocibus addiscere debet scholaris earum significata. Tercia vocatur cōmunis. scz̄ quando habita vocat̄ significatōne et earum expositione fit ipsarū ad inuicem applicatio. Subdit cōsequēter q; vocalis recordatō tantūmodo suat̄ scholarē apparētes. Vultus em̄

Huius aut̄ impialis here fimbrijs dotata sophistica petulanti aīo confusa nugatorieq; loquacitatis eulogio perusa fuco mulieris p̄fusa barbaras nationes obliquo sidere respiciebat. quā cōmentarijs Alexandri et nostris nouimus decoratas et translatione cōfectam summo pere curandam. ¶ Ad istozum et ceterozum perfectiōnem triplici solemus v̄tē recordatione. Quarum prima vocalis. secunda mē talis. tertia communis. Vocalis so/

plina Scholarium

proferendo voces fit scholaris apparenter sciens licet nō existat. Sed mē-
talis recordatio facit iudicem. id est veracem siue veraciter doctū. Cōmu-
nis autē tam vocalis q̄ mentalis facit intelligentem. Et talis si continuata
fuerit perfectum facit scholarē. Itē vocalis recordatio quandam gene-
rat cecitatem. Per huiōi em̄ homo nō videt intelligēdo. quāvis aptitudinēz
habeat ad intelligendum sed mentalis veram generat scientiā. Et cōmu-
nis scz vocalis z mentalis simul vsum generat z promptitudinēz. Et per hu-
iusmodi scholaris tandē redditur dignus magisterio. Quā sicut scia sine p-
tutum operatione parum p̄dest aut nihil. Est em̄ melius vnam agere vir-
tutem vt iusticiam seu aliam q̄ omnes scire virtutes z fm nullam opera-
tj virtuose. fm p̄m p̄mo ethicorum Sic sciētia pariformiter sine eius ap-
plicatione ad vsum vel saltem in prompto habitu nihil p̄dest aut paruz
Op̄ari autē p̄fectē z indefinētē q̄si nō deficeret scia p̄dest multū absqz scia
¶ Notandū hic p̄mo. q̄ recordatio vocalis facit hōiem apparētē scire re-
cordatio fm vocū significaciones facit in dictis certitudinem. recordatio at
fm significatōes vocum earundēqz v̄sitatōem facit p̄fectionem. ¶ Itē no-
tandum. q̄ prudentia in presenti textu nō accipitur vt est vna p̄tutum car-
dinalium. que est recta ratio rerum agibilium. Sic em̄ omnes p̄tutes mo-
rales prudentia dicuntur

phisticum facit. mentalis iudicē. Cō-
munis si continuata fuerit perfectum
facit. Vocalis cecitatem. mentalis sci-
entiam. communis vsum. v̄sus autēz
magistrum parare festinat Sicut em̄
prudentia sine iusticia parum vel ni-
hil p̄dest. Iusticia vero sine pruden-
tia multum Sic sciētia sine v̄su pa-
rum vel nihil p̄dest. V̄sus autem si-
ne sciētia multum.

¶ Si vero bonē sciētie tyrunculus
seriatim totam nequeat complectere

¶ Item in p̄posito per vsum intelligitur actus multotiens iteratus. Quā
em̄ sciētia sine v̄su parum p̄dest. Verbi grā. scire grāmaticā nō aut loqui
grāmaticē parū aut nihil valet. Loqui aut grāmaticē v̄sualiter. z grāma-
ticam tamen ignorādo valet multum Generaliter ergo sciētia sine v̄su va-
let parum. v̄sus autē sine scia multum. V̄sus etem̄ quēlibet in sua facultate
te offiat potentē. Quāobrem hū dixit Victorinus. Natura facit habiles
ars facilem. v̄sus vero potentem ¶ Tūc ibi (Si vero bone)

¶ Posito quodam documento remouet dubium dicens sic. Dictuz est q̄
ad p̄fectionem sciētiarum p̄dicatorij triplici oportet vti recordatione. Dice-
ret ergo aliqz. quō hec oīa poterūt cognosci cū sint difficilissima ad p̄gnosce-
dū. Rēdet auctor dicens sic. Licet tyrunculus. i. ignarus siue rudis neqat in-

Boetius de disci

principio omnia apprehendere debet tamen gradatim ascendere. Ita vide licet q̄ primo vocalem cognitionem acquirere debet. postea mentalem. et tunc ulterius comunem. Et tandem ex his vnum debet facere continuum.

¶ Notandum hic q̄ orō in proposito sumit pro scientia. et nō vt est dictionū ordinatio. Et nō est hic aliud oratio nisi doctrina seu scientia. que est habitus firmus et verus per demonstrationem acquisitus. ¶ Item notandum q̄ Boetius in textu dicit (gradatim) ad denotandum q̄ scientia successiue acquisita non est tam labilis sicut scientia cito acquisita. Et causa huius naturalis est hec. quia facilis apprehensio prouenit ex humiditate organo rum vtriusq̄ cerebri. impressio em̄ cito fit in humido. vt notum est. talis ta men multum est labilis. Tarda autem alicuius rei apprehensio et difficulter fit impressio figure sigilli. difficulter tamen huius remouetur. vt ver moueri. in cera. molli cito imprimatur figura sigilli. etiam et cito potest re bi gratia. Pariformiter homines habentes cerebrum humidum et organa humida. cuiusmodi sunt sanguinei et flegmatici cito apprehendunt et cito obliuiscuntur. Homines vero siccā habentes organa valde difficulter ap prehendunt. sed nō cito obliuiscuntur. Et hec est causa quare melācolici vrin

¶ Quā licet rem ali quā difficulter appren dant. non tamen postq̄ apprehensa fuerit de fa cili obliuiscuntur

¶ Tunc ibi (Hic au tem) Ostenso modo ac quirēdi grāmaticā. poe trīā. r̄. Heroicam vsuales et logicā in generali. con sequenter ostendit Boe tius modum et ordinem acquirēdi logicā in spe ciali. Et diuiditur in du as. Nā primo facit quod dictum est. secūdo respō det tacite questioni. ibi. (Secūdo hec geruntur) Adhuc prima in duas. nam primo facit quod dcm̄ est. sc̄do in spēali declarat cām sui intenti. ibi. (Ostendit utilitatis) Dicit igit̄ primo sic. Postq̄ sufficiēter visum fuerit de acquisitione grāmatice. poe trīe. etiā et de mō acq̄rendi logicā in generali videndum est de modo et ordine acq̄rendi logicā in spēali. Et est ordo iste. Postq̄ puer fuerit sufficiēter informatus in p̄dictis documētis. ulterius in formabit spēaliter in logica. Et p̄mo audiet libz̄ Porphyrii. in quo habet materia q̄nq̄ vniuersaliū et eoz̄ noticia. Deinde audiet libz̄ p̄dicamento r̄ū Aristō. Et rō est. q̄ liber. quinq̄ vniuersaliū. que ab Aristō vocantur

orationem saltem primam capiat p̄ nunciationē. donec gradatim ascēden do cōtinuū. p̄ducere possit effectum.

¶ De his que sunt ad cathēgorias ne cessaria.

¶ His autē scientiis leuitatuz de speculatione Porphyriana sci licet quinq̄ vniuersalium que ab Aristotele monstra vocātur. atten dendum est. ad ipsiū cathēgorias ne cessaria que luce expositōnis in cōmē tariis bis patefecimus. O quātū vni lirat̄is haberetur si in eis intrinseca co gnoscatur noticia.

plina scholarum

monstra introductorius est ad categorias predicamentorum que Boetius hic dicit se sibi in commentariis patefecisse. ¶ Notandum hic quod Aristoteles primo posterioꝝ vocat vniuersalia monstra derisionis ad Platonem. et hoc congrue quoniam Plato posuit ipsa esse ideas sine re et ratione separatas a singularibus. Posuit enim speciem humanam in aere vel in stella sibi comparari. Illud autem monstrum vocatur quod non generatur ad similitudinem sue spei vel quod extra naturam nascitur. et per consequens vniuersalia cum sint perpetua oportet ipsa esse alterius speciei a singularibus. huiusmodi enim sunt corruptibilia. incorruptibile autem simpliciter differt specie a corruptibili. ¶ Item notandum quod monstrum secundum physicorum dicitur illud quod indeterminate se habet ad sui speciei dispositionem. ut si homo sex habeat digitos in una manu. vel si homo sit gibbosus seu biceps. dicitur esse monstrum.

¶ Tunc ibi (¶ Nonne litteralis) ¶ Hic in speciali resumit seu declarat causam sui intenti. Et dividitur in duas partes. primo enim facit quod dictum est. secundo remouet dubium. ibi (¶ Nonne litteralis) ¶ Dat ergo causam quare liber Porphyrii est audiendus ante librum predicamentorum et alios libros logicales. Unde sine noticia quinquę vniuersalium nulla scientia perfecte scitur. quoniam scientia est habitus conclusionis in qua quidem conclusio ne proprium concluditur de specie per definitionem ex genere et differentia integratam. Cum ergo prout habetur in prohemio quinquę vniuersalium Porphyrii scientia vniuersalium sit multum vtilis. immo necessaria ad definitionem. diuisionem. et demonstrationem. sequitur quod acquirenda est ne dum ante predicamentorum noticiam. quinimo etiam ante alias quaslibet scientias. ¶ Notandum quod auctor signanter dicit (si intrinseca) ad excludendum noticiam vocalem qualem habuit Suffronicus de quinquę vniuersalibus. talis enim non sufficit. Sed mentalis et communis eorum noticia dumtaxat est sufficiens.

¶ Nonne litteralis suffronici facultas in vicio est notanda. Est inquam. nostra quoque voluminis stili scemate decorata. non sunt omittenda Aristotelis enim tota succincta breuitas. vocelicer tediosa sit. non tamen est infructuosa

¶ Valui vero fideli seruire translatiōi quę arrogantie deprehendi teme-

¶ Quereret ergo aliquis. cum diuersi ordinauerint diuersa. et conscripserunt diuersimode circa predicabilia Porphyrii et predicamenta Aristoteles. cuius ergo illorum opinioni stabit scholaris. Hoc dubium remouens dicit. quod scholaris imperforandus in logica non cōdescedet dictis Suffronici. sunt enim huiusmodi inutilia et vicio notanda. Cuius causa est. quod Suffronicus tamen vocalem habuit noticiam predicabilium. Sed stabit scholaris dictis nostris. et proprie dictis ipsius Aristoteles. licet enim illa voce sint tediosa. sententia tamen sunt vtilissima.

¶ Tunc ibi (¶ Nonne litteralis) ¶ Hic remouet vnum dubium. dictum est enim prius quod postquam scholaris sufficienter fuerit informatus in grammatica. informatus est in logica. Et tamen dicitur est quod scholaris primo audire debet Porphyrium et deinde librum predicamentorum Aristoteles.

Boetius de disci

Tunc ibi (Valui vero) **H**ic respondet tacte questioni. Et diuiditur ista ps in duas ptes. pmo facit hoc qd deū est. scdo. ponit quoddā notabile ibi (Nedum hec gerūtur) Primo dicit sic dictū est doctrinā Aristotelis fore obscuram. diceret ergo aliquis. Boeti trāslator: fuisse Aristotelis de greco in latinū. quare nō fecisti doctrinā eius satis planā Respondet dicens ego malui seruire fideli translationi q̄ aliquid noui apponendo temeritate arrogante forsan reprehendi. Unde boetius transtulit doctrinam Aristotelis sicut eam inuenit. quare et sub cōsimilibus transtulit eandem. Et huius signum est. q̄ vbiq̄ nō poterat inuenire latinum grecō correspondens ibi posuit decem grecam. Et subdit. qd verius est et p̄clarus lucida veritate Aristotelis quasi diceret nihil. **T**unc ibi (Nec dum) **H**ic ponit vnum notabile dicens sic. Scholaris tpe informationis sue in logica oculū semp̄ habebit ad grāmaticam ne ip̄az obliuiscatur qm̄ scientie cuiuslibet possessio p̄ eam cōmendat. Et iā rhetorica ad audiēda p̄dicta non ē omittenda. immo cōtinue acq̄renda. Et omnibz his acq̄sitis infundandum est scientiis quadruiualibz. cuiusmodi sunt musica arithmetica geometria et astronomia. **C**ausa est quia studij cōtinuitas in eis generat flores. et flos producit fructū. et hoc si dubitatio admixta fuerit tempestiua dicit em̄ p̄s in p̄dicamentis. Dubitare de singulis nō est inutile. **H**ora hōū hic. q̄ grāmaticæ fructuositas ea de causa nō ē obliquēda. **Q**m̄ grāmatica (vt Alanus dicit in anti claudiant) docet tenellos infantes loq̄. et ad loquēdum instruit. Item dicit idem. sicut logica dirigit intellectum ne aberret ratio cinando. sic grāmatica dirigit intellectus ne aberret sermo cinando. **I**tem grāmatica docet significata vocabulorū exp̄mere. et sermonem prolātū intelligere. **I**gitur fructuositas eius nō est obliquenda. **I**tem Seneca dicit de grāmatica. **H**ec est scia q̄ aperta omnes alie sciētie aperūntur. qua clausa oēs alie sciētie claudūntur. **I**tem dicit Eusebius de eadē. **Q**ui querit alias scias sine grāmatica querit terminū sine viā introitū domus sine ianua. puer sine matre. huiōi autē sunt impossibilia. quare et impossibile ē alias acq̄rere scias sine grāmatica. **U**n cōcluditur. q̄ eius fructuositas nullatenus ē obliquēda. **I**tem Alphorabius dicit in de ortū sciaz de grāmatica sic. Grāmatica est p̄fectiua vitatis et totius cognitionis ianua. oimz linguarū errantiū et metrorū mensura. **I**tem notandum q̄ quinqz sunt ab inquisitione scientiarum nos retrahentia. **P**rimum est vita voluptuosa cōsistēs in delectatōe s̄m gustū et tactū. dedit em̄

ntare. Quid enim Aristotelis lucida veritate serenius!

Nec dum hec geruntur grāmaticæ fructuositas est obliquenda aliquo modo. Per eam em̄ cuiuslibet scientie commendabilis redditur possessio. Rhetorice quidem lepos. quadruiualiu quoqz honos. studij acquisita comparatione nō habent obmitti p̄ possessionem. In his autē studij p̄teruitas flores generat. fructumqz parturit. si p̄mixta fuerit dubitatio et tempestiua

plina scholarium.

sensualibus nō dantes operā intellectualibus bestijs sunt cōformes. **¶** Hermes trimegistus antiquos idiotas vitam sensualem diligentes increpans vit. Tales em̄ nulli humanorū operam dederūt. sed more pecorū vitam suā ē penderunt. **¶** Sēcūm est vita civilis. q̄dam em̄ intantū se negotijs secularibus immiscēt q̄ ad studium penitus sunt inepti. **¶** Tercūz est defectus necessariorum. vñ phis. x. ethicorū dicit. Licet philosophari sit melius q̄ ditari simplr. nō tamē indigenti. Preterea alibi dicit idem q̄ acquisitis vite necessarijs antiqui sacerdotes egypti ppter ammirari incepterūt philosophari. Paucis em̄ phis indiget. paucis em̄ minimisq̄ natura cōtenta est. **¶** Quartū est negociatio. que maxime detestanda est. cum bonū anime peccat bonum corporis. Homines em̄ p bonis corporalibus maximos sufferūt labores. potius tamen pro bonis anime esset laborandum. Sicut em̄ aia nobilior est corpe. sic et bona aie bonis corporalibus sunt meliora et nobiliora. **¶** Quintum est desperatio de scientia cōsequenda. cū em̄ intellectus noster de sui natura sit imperfectus. eo q̄ se habeat a principio sue creationis tanq̄ tabula rasa in qua nihil est depictū. depingibilis tamē sciētis et virtutib. Uz ergo omne pfectibile naturaliter inclinatur ad suā perfectionem. huiusmodi autem inclinātionem nō frustrari firmiter tenendū est. nec quocūq̄ modo desperandum est de ea.

De subiectōe scholarii erga mgrōs.
Ista scholarium rudimentis et fututum incrementis. Hunc de eorum subiectōe erga magistros breuiter est ordiendum. Quā qui se non novit subijci. se nō noscēt magistrari. **¶** Si serum em̄ esset eū fieri magistrū. qui nūq̄ se novit esse discipulū. Debet autē discipuli subiectio in tribus consistere. in attentōe. benivolentia et docilitate. **¶** Ut sit docilis ingenio. attentus in exercitio. benivolus in animo. Attentus in quā ad audiendum. docilis ad intelligendum. benivolus ad retinendum. Ista vero tria ad perfectionem concurrunt permutatim.

intenti qm̄ quisq̄ scholaris nō subiecerit se mgrō suo ille nunq̄ efficietur magister. **¶** Viserum em̄ esset cum fieri magistrum qui nunq̄ novit se esse discipulum. et subdit q̄ scholarii subiectio consistere debet in tribus. prout etiam vult Tullius scdo rhetorice. videlicet in attentione. docilitate. et benivolentia. ut p̄ hec tria possit scholaris ad sciarum fructū pervenire. **De**

Abito modo acqui
redū sciam a discipu
lo. hic cōsequenter deter
minat Boetius de sub
iectione et obedientia di
scipulorū erga magistros
suos. Et dividit hec ps
in tres. In prima ponit
intentum. In scda dicit
causam sui intenti. ibi.
(Quā quis se non novit)
In tertia ponit impedi
menta quib. impeditur
discipulus a studio. ibi
(Nō sit autē discipulus)
Primo dicit sic Debet
minato de modo recipi
endi sciam a magistro cō
sequēter determinandum
est de obedientia et subie
ctione scholarii ad ma
gistros. Et ponit eam sui

C i

Boetius de disci

bet igitur scholaris esse attentus in exercitio attendendo dicta magistri suum cum diligentia. Unde exercitium est actus multotiens iteratus vel exercitium habitum inducens. ¶ Erit etiam scholaris doctus. unde ille dicitur doctus. qui de facili recipere potest scientiam suae rei cognitionem. Et differt a doctibili. unde ille dicitur doctibilis quod cito potest doceri. ponit tamen unum pro altero. ut ibi (Erit omnes doctibiles dei) id est doctiles. Unde doctitas causatur in discipulo quando sibi lucida et leuis proponitur. unde. Lucida cum beatus doctiles sunt reddere nata. ¶ Erit et scholaris beniuolus scilicet ad retinendum audita a suo magistro et intellecta. Quia in maliuolam animam non introbit sapientia. Et pro tanto continue studebit et attente. Sicut ei teste philosopho primo ethico rium una hirundo non facit verum nec una dies calida facit estatem. Ita nec una operatio fructuosa facit viuolum. Sic etiam unicum exercitium scho-larem non perducit ad fructum scientiarum. Et ob hoc dicitur philosophus alibi. Sciencia festinata marcescit. medio ceterum aut sumpta augmentatur et crescit. In-sistat ergo scholaris diligenter studio suo et attente frequenter laborando. ¶ Erit etiam scholaris doctus ingenio. Unde ingenium dicitur quedam virtus anime qua defert se aliquis ad intelligibilia. Per tria enim promissa potest scholaris prouehi ad scientiarum culmina.

¶ Hoc ostendit quedam impedimenta debet tam subiecto erga magistros impedimenta. et sunt quattuor. scilicet discoloria. violentia. luxuria. et inconstantia. Primo docet de discoloria. secundo de violentia. ibi (Non sit etiam discipulus violentus. tertio de luxuria. i. ibi. (A luxurie seruoze) quarto de inconstantia. ibi (Cum autem discipulus). Primo ponit interpretationem discolori in greco. secundo ponit eius descriptionem. ibi (Discolorus autem est) et tertio ostendit per exemplum. i. ibi (Quodam vero tempore). Primo dicit sic Scholaris non sit discolorus. quia discolorus interpretatur quasi separatus a scholis. Et schola dicitur a scholan grece quod est vacatio. i. intentio latine. Dicit ergo discolorus quasi diuisus a vacatione

De impedimentibus discipulū a studio Et primo de discoloria.

¶ Non sit autem discipulus discolorus. Discolorus autem dicitur quasi a schola diuisus. Scholan grece dicitur vacatio latine. inde dicitur discolorus quasi a vacatione diuisus. ¶ Discolorus autem est qui discurret per vicos et plateas. per tabernas et meretricum cellulas. per publica spectacula. per pompas et coenas. per comestiones. et per publicas cenas. et hoc oculis vagantibus. effrenataque lingua. petulanti animo. vulsu in composito. Omnibus istis schola postponitur. ¶ Quodam vero tempore cum causa sanitatis recuperandae ob aeris intemperiem. ritusque gallo-rum facetos. matronarumque pios affatus nos ad galliam transfuissemus multos discoloros ut meminimus visu per-

plina .scholarium.

scholastica id est sepatus a continuo labore z scholastico exercitio ¶ Tunc subdegs descriptioem discoli dt. Discolus est q discurret per vicos z plateas. per tabernas. p domunculas meretricum. p publica spectacula. per ludos. per supbas societates. p coreas. p comelationu frequeratores. p turpes z publicas societatis. z hoc vagabundis oculis. irrationabilis appetitu. effrenata lingua. luxurioso z incostanti aio. Ex qbus habitus schole postponitur. ¶ Tunc ibi (Quodam vero tempore) Hic declarat quod dixit per exemplum dicens sic. Eū causa sanitate recuperande transfulerim me ad franciam. ppter aeris intemperiem. Etia ppter facetiam gallico z pios affatus dñatum (vt recolo) videbā multos discolos. in ciuitate parisiensi. Etia in eadem ciuitate aliquos vidi scholare. diligētes sed paucos. Etia q non profecerunt ea de causa. quia non aderant fideliter eos instructos in philosophia. quia eorum magistri debiliter fuerunt fundati. Vidi etia aliquos flauos britones romam pergentes causa melius proficiendi. q magnas incurrerunt expensas z frustra. quibus grauitur condolui. Sciebam em q rome non tam valens erat studium. sicut parisius. licet studium athe-

cepimus in ciuitate Julij cesaris que parisius nuncupatur. multos autem artes medicare prosperimus. nullis eis pocula philosophie ministrantibus flauos vero britones studij p̄cio romam comēantes quibus grauitur condolui. urtheniensiu scintillulis minime pascebant. cū gallica facetia grecari incepterūt. Sed si aliud q̄ tortuosa Lucretij volumina in partibus suis inuenissent cōsilio nostro nō tantū p̄didissent t̄pis. Germanici furoris paucos insperimus intūlari Magice autem illusionis hybernie magistrari multos vidimus. De nostris autem lippientibus pater z conuulsis. Sep̄ hec hactenus sufficiant de discolis.

De violentia.

¶ On sit etiam discipulus violentus cōtra magistrū. Violētē autē

etia Hic ponit scōm impedimentū determinate subiectōis scholarū erga magistros suos. dices sic. Scholaris nō debet inferre magistro suo obprobriū sicut fecit Albius filius. Albei qui multum erat dilectus a pa-

nense excellēbat studium Parisiense. ad qd tamen se transfulerunt. immo si tales p̄p̄is māsissent in partib. et meo vsi fuissent p̄silio. z dimisissent inutilia Lucretij volumina. cū nō erant nisi fabule inuiles. non tantū temporis p̄didissent z exp̄ase. Etiam in eadem ciuitate vidi paucos almango titulo magisterū intūlari. Etia vidi aliqs hybernos in sc̄ctis prohibitis magistrari sc̄z in nigromantia. geomantia. pyromantia. Idromantia. Etiam videbā ibidē in ciuitate romana postmodū aliquos de scholaribus lippientes z fluctes oculos habentib. Sed q̄ dicta sunt de p̄dicto exemplo sufficiant

¶ Tunc ibi (Non sit

Boetius de disci

rentibus suis potius tamen erat precursor iniquitatis. Cum enim magister
suis Brillius legeret balbutiendo iniecit ipsi manus violentas in caput e
ius venerabilem maculando caniciem sedo id est turpi pedum suorum acces
su. Subdit causam huius. quod Albinus totum comprehendere non potuit
quod magister suus legebat. quod bona non habebat facundia. Concludendo di
cit. heu quantum dedecus. quantumque malignitatis accessus discipuli in caput sui
magistri. Gaudeat igitur Nero de tam scelerato herede sed Albinus
cuius de tam coinquinato gaudeat successore. Brillius gaudeat appetitu Se
nece cum Socrate. Subdit. ille non est dignus scientia. qui scientie offendit
preceptorem. ¶ Notandum hic. quod violentia que hic ponitur secundum imperi
mentum determinate subiectis def. iuri non potest nisi per motum violentiam.
Est autem motus violentus recessus a quiete naturali. ut si lapis naturaliter
moueretur descendere de
orsum. Si vero sursum
propiciat recedit a quiete
naturali. et de talis pro
iectio motus violentus.
et in hoc violentia hic in
tenta potest sic describi.
Violentia est recessus
a determinata quiete. quod
quidem quies consistit in
determinata discipulorum
subiectione erga magistrum
Et ponit Boetius exem
plum violentie de Albi
no. put patet in littera.

¶ Item notandum quod Al
binus fuit hebetis inge
nij. et magister suus Brillius
erat balbuties. et sic Al
binus enim quandoque non
potuit intelligere in prima
prolatione. quare ipsum in
uasis venerabile eius con
culeando canicie. Et hoc
potest exponi dupliciter

uno modo quod Brillius acutus erat sener et canis in crinibus. Alio modo. quod fuit
homo discretus sicut cani esse solent. ¶ Item notandum quod Nero (ut recitat
Boetius in tercio de consolatione philosophica) fuit homo nephadus et cri
minosus. Unde quadam vice in ignem cupiens videre ignem ciuitatem ro
manarum incendere fecit. Nec videre volebat locum in quo requieuerat in vite
ro manens. quare et matrem suam fecerat interfici. Nec scire affectabat quantum
doloris pateretur mulieres tempore partus. ideo fecit vocari medicos ut eorum
consilio habere posset illius experientiam unde medici administrabant ipsi po
tione ex qua generabant rane. Et sic in ventre magnos patiebat dolores.

Albinus Albei filius in exemplis pro
deat. qui cum esset filius dilectioris magis
tamen iniquitatis precursor. magistro
suo Brillio quandoque balbutienti ma
nus iniecit violentas et sceleratas. ca
nam ac venerabilem eius caniciem fe
do pedum maculauit accessu. Quarta
ti sceleris causa. quod ad primam acri im
pressionem totam nequitiam comprehendere con
stitutionem Proch dedecus. proch infe
licis discipuli in caput felicitatis excel
sus. Tam scelerato Nero gaudeat he
rede. Tam coinquinato suo Albinus
successore Brillius vero cum Socrate
Senecae gaudeat appetitu. Non est
ergo dignus scientia qui scientie insur
git preceptorum.

De vitiatione luxurie

adhibet
quibus
in p
entia
Quem
in car
in m
estud
la Soc
preve
entem
nem in
fuit cum
L
lu
plic
Qua
tes co
gulo
bie fe
boate
pulis
lunt
in co
in d
fubie
causa
hob
filiu
autem
funt
funt
lunt
Thom
proh
peris
tus et
cum
die
ver
lectan

plina scholarium.

a quibus tpe modico afflictus liberari voluit. quare medici ministrabant ei potionem vii ad vomitū prouocabat. et sic ranas euomit. Et in sciscitan ti vii. p̄misset ipsum ranas euomuisse. medici dixerūt q̄ fetus nondūz ad maturū tempus peruenisset. et sic natura produxit id quod melius potuit. ¶ Item occidit Senecaz magistru suū eo q̄ sepe corripiebat eū de vitijs. quada m̄ vice dixit sibi. elige tibi mortē quā subire malles. Seneca ve/ ro sciens se euadere nō posse eligebat disponi in balneo. et ibi fecit se m̄mū in mediana. et sic expirauit. Et ergo dicitur seneca quasi se necans. ¶ Item notandum q̄ Anicetus etiam erat homo malignus. vnde ipse erat discipu/ lus Socratis viri christianissimum verum deum colentis. Ipse autem co gere volebat eum ad sacrificandum dijs. qd̄ dum recusabat. accusabat euz eozam regē. qui fecit eum vocari ad suam p̄festa m̄. et fecit eum bibere ve nenum in nomine dei sui. quod cum fecisset nihil sibi noccebat. Postea vero fecit eum bibere venenum in nomine idolorum. Quo facto intoxicatus ex pirauit.

a Luxurie seruoze quiuis discipu lus studeat se alienare. quam tri plici diuiserunt satyrici partitione. Quandam in ornatu vestium dicen/ tes consistere. aliam in coitu. tertiam gulositatis assistricem. Luiu sibi ra bie fetulenta frequenter nouimus la/ borare subiectos.

pulus volens proficere in scientijs cauebit sibi a seruoze luxurie quā diui serunt satyrici in tres species. Prima consistit in ornatu vestium. secunda in coitu. et tertia in superfluitatibus cibi et potus. Tunc reddit causam q̄ re scholaris se abstinebit a luxuria dicens. Videmus em̄ nostros luxurie subiectos eadē incidere in rabiem. ¶ Notandum hic q̄ scholares ea de causa cauebunt sibi a luxuria. quia proficere volentes in scientijs quietam habebunt mentem. ita q̄ rationem habeant constantem. Et nam erunt ab/ soluti a passionibus corporis. sicut sunt amor. timor. et odium. Luxurie autem insistentes animum habent inconstantem. et passionibus corporis sunt occupati. Huiusmodi autem corporis passiones cum luxuria mentē faciunt inquietam et animum inconstantem. quare scholaris proficere vo/ lens abstinebit se a luxuria. ¶ Item notandum. q̄ luxuria fm̄ sanctum Thomam est ex immundis desiderijs proueniens lubrica mētis et carnis prostitutio. Vel aliter sic definitur. Luxuria est libidinose voluptatis ap petitus. Appetitus quidem qui est ex consensu rationis. talis em̄ appeti/ tus est peccatum mortale. dum ratio non cohibet huiusmodi appetitum. cum tamen possit cohibere. Sunt autem luxurie octo species siue differē/ tie. Prima est fornicatio simplex et est soluti cum soluta. Secunda est me/ retricum. et illud sic dupliciter. scilicet aut per vanam libidinem euz diuersis sectando. aut cum publica concumbendo. Tercia est adulterium. quo con

C 19

Boetius de disci

ingalis thorus violatur. Quarta est stuprum .quo virginalis integritas
corripit. Quinta est sacrilegiū .quo cōtinētia deo sacrata ledit. Sexta est in
cestus .quo vinculū cōsanguinitatis affinitatis vel cōpaternitatis corrūpit.
Septima est pctm cōtra naturā siue sodomia quo naturalis vsus cocum/
di puerit. Et at omē pctm cōtra naturā spēi. ¶ Un norandū .q pctōrū
aliud est cōtra naturā gnīs .aliud cōtra naturā spēi. Secōdo modo oē pctm
mortale est cōtra naturā. Quia in rōnali pte sinderis omni pctō remur/
murat .sed pmo mō pctm sodomie est cōtra naturā. Nō solū em in homie
sed etiā in bestijs sunt diuersi serus q in coitu cōueniūt . Et si alio mō cōtin
git .cōtra naturā generis est. Octaua spēs luxurie dī esse libidinosus coitus
cōiugalis .hic autē multipfr acapit. Quidā em est licitus .alius fragilis .ali
us impetuolus. Licitus est triph .ve qm fit causa prolis ad cultū dei. ¶
Causa reddendi debitum. ¶ Tal causa fornicatōis vitande .nō in se .sed in cō
tuge. Primus est pietatis .scōs iusticie tercius vero cautele. Et is nullum
dicat esse pctm. Fragilis coitus cōiugalis est dū fit causa delectatōis .Et est
distinguedū .qz vel amor ipsius delectatōis pponit deo .z sic mortale pec/
catum est. Aut postponit deo .z sic veniale est. Sed impetuolus cōiugalis
est .q ex sola libidine pueniens methas honestatis z rōnis transcendit. Et
fit quinqz modis. Primo mō cum fit causa satiani libidine p meretricia
blandimēta. Secundo cum fit contra naturalem modū .z. Tercio cum fit
tempore prohibito. Quarto cum fit loco prohibito. Quinto cum accēdi
tur ad pregnantem vicinam partui .vel que est in fluxu menstrui. Sed vř
auctor inuit in lra .sarycia hoc est reprehēsores vitiorum diuiserunt lu/
ruriam in tres partes. Quandam in coitu de qua dictum est. Quandam
in vestium ornatu. Et terciam in gulositate dicentes consistere. Unde sa/
rycius dicitur a satyza .z est arbor quedam calida libidinis ericcatua. In
de satyricus id est libidinosus aut libidinosorum reprehēsor. Dec autem
luxuria pōd qualibet eius speciei seu parte est determinate subiectionis scho
larium erga suos magistros impeditiua .quare precipue a scholaribus est
vitanda. ¶ Item luxuria nocet corpori z anime. Hominem em debilitat
vires enervat .animum impedit .corporis consumit dispositiones bona ex
teriora annihilat .etiam nocet oculis .quoniam luxuriosi frequenter habēt
oculos rubicandos z lippientes. Et tanguntur pprietates predictae in his
metris. Femina corpus .opes .animum .vires .lumina .voces. Destruit an/
nihilat .necat .eripit .orbāt .acerbat. Item ingenium .mores .animum .vires
sensus .honores. Tot perdit vere bona clericus in muliere. Item dicitur
in textu (fētulenta rabie) z conuenienter .quoniam fm medicos nimia lu/
ruria causat debilitatem cerebri .z sic homo debilitatur in capite .z sic qui
frequenter vtitur luxuria fiunt dementes z furbundi .quare a luxuria ab
stinendum est. Unde philosophus in quadam epistola ad Albinum sic in
quit. O demens imperator non inclina te ad coitum .quia est proprietates
porcorum z actus brutorum. Scio em q est corporis destructio .vite bīe
uatiō virtutum corruptio .legis transgressio .malorum morum generatio.
Etiam per nimium coitum impeditur digestio nutrimenti. Etiam consē/
quitur inhabilitatio sine organorum indispositio .z principaliter cerebri.
Et luxuria bene dicitur proprietates pocorum propter eius immundiciā.

plina scholarium.

quia si natura tantam non apposuisset delectationem ad actum luxurie nullus tamen perficeret. ¶ Item notandum q̄ ornatus vestium siue gulosis non dicitur actus luxurie formaliter vel essentialiter sed causaliter et dispositiue homo enim pulchra habens vestimenta. 2. singulis in membris dispositus citius ad luxuriam instigatur. Et mulieres in tali potius delectantur quare 2. talem sepius alliciunt. Etiam gulosis disponit et causat luxuriam. Iuxta illud commune dictum. Luxuriat raro non bene pasta caro. Et sic per oppositum homo crapulosus sepe comitit luxuriam.

¶ **C**ontumelioso coitus appetitu sanguineum Lactetij filium zenonis discipulum omnis roma fleuit inuolatatum. Qui tam clarissimis ortus natalibus. quantitatatis proceri. qualitatibus sanguineis. mire siquidem eloquentie. perspicacis ingenij. Sed quotidianis 2. ultra debitum nature nuptijs gaudebat. patre penam differente patrimonium parentumq̄ census illicito consumebat. Lunctisq̄ zelotipijs imminebat. aleis autem et meretricum cellulis semper inhiabat. proprioq̄ non destitutus pruritu postea a parentibus eiectus ab amicis. 2. consortibus destitutus. Creditoribus vndiq̄ fatigatus. notis 2. ignotis furtim studuit assistere. a crucis angustijs creberime a patre redemptus est. Ultimo cum parentis penuria redemi non potuit. eundem ad se lachrymis venire compellebat. osculumq̄ ab eo voce querula petebat. Pietatis autem inuoluntate filij peticio patre erexit Erectijs

lum. voce querula osculum a patre suo petebat. Et patre suo ex pietate inuoluntate paterna. osculumq̄ prebente inuoluntate acutissimo secuit eius osculum in hec proumpens verba. Pater quare non correxisti me tempore errorum meorum puerilium. Quare me non permisisti documentis magistri mei obedire. Et quare te non prohibente socios meos contempserim. quare sic dicat. Nec omnia mihi prouenerunt ex quo non con correxisti me tenni

¶ **C** iij

¶ **L**ucibi (2. otumelioso) hic per exemplum confirmat dictum suum q̄ scz nullus exerceat actum libidinis. dicens sic Tota ciuitas romana desieuit filium Lucretij qui fuit sanguineus. ortus de parentibus nobilibus. 2. habuit corp bene dispositum. 2. erat facundus 2. ingeniosus.

¶ **H**imis em inuoluntate luxurie consumendo bona parentum suorum. cum meretricibus 2. taxillis illicitate sic q̄ tandem a consortio suo destituebatur quando scilicet amplius expendere non valebat. et quondie vegebat a creditoribus suis. rades vero non potens plura acquirere. furari incepit. immo pater suus ipsius a patibulo multociens redemit. Patre vero extotaliter depauperato per ipsum. 2. ex consequente per illum amplius redemi non potuit. Abducitur tandem ad patibulum.

Boetius de disci

porē determinato. Ad dandum igitur alijs exemplum vt corrigant filios
excessiuos amputauit vobis nasum vestrum. Subdit auctor. necesse est pa-
trem intendere correctioni filiorum suorum. et magistrum suos discipulos
moribus bonis informare. ¶ Notandum hic. qd vt pater in textu necesse
est patrem intendere correctioni filiorum suoz. Ratio est. quia teste philo-
sopho non parum differt puerum sic vel sic assuesci. Pueri enī per corre-
ctionem a prauis moribus reuocati quendam sibi assumunt habitum bo-
ni. Incorrecti vero in vitia se declinantes habitum acquirunt vitij. Quod
poeta attendens horta-
tur patres ad correctio-
nes filiorum hoc modo
Lucretij casum pater
horre. non sine natū In-
castigatum. si non vis p-
dere. nasum. Tunc ibi.
(Ecce qd detestabilis)
¶ Prius docuit auctor
fugam luxurie. Hic pro-
sequendo. intentum docet
fugam meretriciū dicens
sic. Ecce. quāta mala p-
ueniunt de meretriciū ac-
cessibus. Et describit me-
reticem sic. Meretrix
est nonaria. ianua infer-
ni. via iniquitatis. scorpiōnis
passus. viscariaū sceleris. et puteus interitus.
Addit auctōr. qd sit aliqua alia spēs luxurie. que scz nō est in coitu viri cum
muliere. sed solū in coitu viri cū viro. illa est deterior quolibet pctō. quod p
luxuriā fieri potest. Subdit qd no cumentū proueniens scholaribz a luxuria
que in coitu cōsistit. patet de Jacinctino et Jouino viris prudentissimis. q
potius volebant mori qd vitio p̄dicto succumbere. ¶ Notandum hic pmo
qd meretrix p tanto dicitur nonaria. qd antiquitus meretrix comparere non po-
tuit in loco cōmuni ante nonam. Item congrue meretrix dicitur ianua in-
ferni. qd cōuersans cū meretricibus bona negligit opera. Et ideo talis ad in-
fernū habet inclinationē per eandem. quare meretrix congrue dicitur via si-
ue ianua ducens ad infernum. Item dicitur via iniquitatis. quia nūqz sua
det ad bonum. sed potius ad mala quēnis peragenda. Item dicitur scorpi-
ōnis passus. Vñ scorpio dicitur quoddam animal ore lingens et cauda veneficis
pungēs. pariformiter et meretrix lingit id est dulcia profert verba. quibz se-
cum conuersantes decipiuntur. Pungit autē cum cauda. qd ducit homines
ad multa pericula. sic qd homo ne dum destruit corpus. verūctiam et totam
suam consumit substantiam. et cum hoc amittit honorem. Item congrue
dicitur puteus interitus. quia est fouea mortis. Unde cum meretricibus
conuēns conuersantes cadunt frequenter ad foueam mortis. ne dum corpo-
ralis verūctiam et perpetue. ¶ Item notandum qd Jacinctinus et Jouius

plina scholarium

nus cogi non poterant ad actum luxurie. immo potius mori voluerunt. quod intelligi debet de actu luxurie sodomitice. Item fm alios Jacinctus/ nus 2 Iouinus moriebantur quia non coherunt. Unde coitus quandoqz necessarius est vite. quia supfluitates per ipm remouentur

Hic prosequitur de secunda specie luxurie. Et diuiditur hec pars in tres In prima ostendit quomodo prima 2 secunda species luxurie habent se ad inuicem correlatiue. In secunda remouet quoddam dubium ibi (Unum autem modice sumptum) In tertia facit exclamationem ad ebrietates ibi. (Que pestis consorte vinoso) Et dicit sic. secunda species luxurie consistens in diuersis crapule generibz gaudeat permutatim cum prima tanqz causa

ignominia qualibet alia grauior scele
re qz deterior. Interitus aut Jacinctus/
nus cunctis patet 2 iouinus

De comelatioibz 2 ebrietatibz vitadis.

Comelationibus at 2 ebrietatibz
scda spes luxurie dotata pmutati
cu pdicta tanqz ca ad causatu gau/
det sustineri. Propter em coitu fit ebri

etas relatiue. necno ceteroz vitioz ge
nera **Unu** aut modice sumptuz

acuit ingeniu. vel intellectui videt con
ferre acumen. No at modice sumptuz

ratione pturbat. intellectui hebetat. me
moriam eneruat. obliuionem immittit. er
rorem infundit. 2 ignorantiaz inducit

Ubi em ebrietas ibi furor dominat.
vbi furor ibi nulla sapientia. sed desi

piencia puagatur. De huiodi vero quo
tidiana nobis patent exempla. 2 virtu

tum decrementa.

notandum. qz duodecim sunt spes ebrietatis. vn^o. His sex credatis species
sunt ebrietatis. Et st vilis pmus sapiens e alter optimus. Tertius multa vo
rat. quartus sua crimia plorat. Quintus luxurat. sextus p oia iurat. Sep
timus arte dicit. octauus singula vedir. Nonus nil celat. qd hz sub corde reue
lat. Soma denus amat. vnder turpia damat. Et cu sit plenus voritu pa
erat duodenus. **U** sic. pdicte spes alijs continent metris. Et brius atqz satur
his ecce mois variat. Hic canit. hic plorat. hic e blasphem. hic orat. Hic
est pacificus. hic e nulli amicus. Hic salcat letus. hic e sermone facer. Hic
loq nescit. hic cespitat. alle pigrelat. Hic e damosus. hic est sbis vitiosus.

notandum. qz duodecim sunt spes ebrietatis. vn^o. His sex credatis species
sunt ebrietatis. Et st vilis pmus sapiens e alter optimus. Tertius multa vo
rat. quartus sua crimia plorat. Quintus luxurat. sextus p oia iurat. Sep
timus arte dicit. octauus singula vedir. Nonus nil celat. qd hz sub corde reue
lat. Soma denus amat. vnder turpia damat. Et cu sit plenus voritu pa
erat duodenus. **U** sic. pdicte spes alijs continent metris. Et brius atqz satur
his ecce mois variat. Hic canit. hic plorat. hic e blasphem. hic orat. Hic
est pacificus. hic e nulli amicus. Hic salcat letus. hic e sermone facer. Hic
loq nescit. hic cespitat. alle pigrelat. Hic e damosus. hic est sbis vitiosus.

notandum. qz duodecim sunt spes ebrietatis. vn^o. His sex credatis species
sunt ebrietatis. Et st vilis pmus sapiens e alter optimus. Tertius multa vo
rat. quartus sua crimia plorat. Quintus luxurat. sextus p oia iurat. Sep
timus arte dicit. octauus singula vedir. Nonus nil celat. qd hz sub corde reue
lat. Soma denus amat. vnder turpia damat. Et cu sit plenus voritu pa
erat duodenus. **U** sic. pdicte spes alijs continent metris. Et brius atqz satur
his ecce mois variat. Hic canit. hic plorat. hic e blasphem. hic orat. Hic
est pacificus. hic e nulli amicus. Hic salcat letus. hic e sermone facer. Hic
loq nescit. hic cespitat. alle pigrelat. Hic e damosus. hic est sbis vitiosus.

notandum. qz duodecim sunt spes ebrietatis. vn^o. His sex credatis species
sunt ebrietatis. Et st vilis pmus sapiens e alter optimus. Tertius multa vo
rat. quartus sua crimia plorat. Quintus luxurat. sextus p oia iurat. Sep
timus arte dicit. octauus singula vedir. Nonus nil celat. qd hz sub corde reue
lat. Soma denus amat. vnder turpia damat. Et cu sit plenus voritu pa
erat duodenus. **U** sic. pdicte spes alijs continent metris. Et brius atqz satur
his ecce mois variat. Hic canit. hic plorat. hic e blasphem. hic orat. Hic
est pacificus. hic e nulli amicus. Hic salcat letus. hic e sermone facer. Hic
loq nescit. hic cespitat. alle pigrelat. Hic e damosus. hic est sbis vitiosus.

notandum. qz duodecim sunt spes ebrietatis. vn^o. His sex credatis species
sunt ebrietatis. Et st vilis pmus sapiens e alter optimus. Tertius multa vo
rat. quartus sua crimia plorat. Quintus luxurat. sextus p oia iurat. Sep
timus arte dicit. octauus singula vedir. Nonus nil celat. qd hz sub corde reue
lat. Soma denus amat. vnder turpia damat. Et cu sit plenus voritu pa
erat duodenus. **U** sic. pdicte spes alijs continent metris. Et brius atqz satur
his ecce mois variat. Hic canit. hic plorat. hic e blasphem. hic orat. Hic
est pacificus. hic e nulli amicus. Hic salcat letus. hic e sermone facer. Hic
loq nescit. hic cespitat. alle pigrelat. Hic e damosus. hic est sbis vitiosus.

notandum. qz duodecim sunt spes ebrietatis. vn^o. His sex credatis species
sunt ebrietatis. Et st vilis pmus sapiens e alter optimus. Tertius multa vo
rat. quartus sua crimia plorat. Quintus luxurat. sextus p oia iurat. Sep
timus arte dicit. octauus singula vedir. Nonus nil celat. qd hz sub corde reue
lat. Soma denus amat. vnder turpia damat. Et cu sit plenus voritu pa
erat duodenus. **U** sic. pdicte spes alijs continent metris. Et brius atqz satur
his ecce mois variat. Hic canit. hic plorat. hic e blasphem. hic orat. Hic
est pacificus. hic e nulli amicus. Hic salcat letus. hic e sermone facer. Hic
loq nescit. hic cespitat. alle pigrelat. Hic e damosus. hic est sbis vitiosus.

notandum. qz duodecim sunt spes ebrietatis. vn^o. His sex credatis species
sunt ebrietatis. Et st vilis pmus sapiens e alter optimus. Tertius multa vo
rat. quartus sua crimia plorat. Quintus luxurat. sextus p oia iurat. Sep
timus arte dicit. octauus singula vedir. Nonus nil celat. qd hz sub corde reue
lat. Soma denus amat. vnder turpia damat. Et cu sit plenus voritu pa
erat duodenus. **U** sic. pdicte spes alijs continent metris. Et brius atqz satur
his ecce mois variat. Hic canit. hic plorat. hic e blasphem. hic orat. Hic
est pacificus. hic e nulli amicus. Hic salcat letus. hic e sermone facer. Hic
loq nescit. hic cespitat. alle pigrelat. Hic e damosus. hic est sbis vitiosus.

notandum. qz duodecim sunt spes ebrietatis. vn^o. His sex credatis species
sunt ebrietatis. Et st vilis pmus sapiens e alter optimus. Tertius multa vo
rat. quartus sua crimia plorat. Quintus luxurat. sextus p oia iurat. Sep
timus arte dicit. octauus singula vedir. Nonus nil celat. qd hz sub corde reue
lat. Soma denus amat. vnder turpia damat. Et cu sit plenus voritu pa
erat duodenus. **U** sic. pdicte spes alijs continent metris. Et brius atqz satur
his ecce mois variat. Hic canit. hic plorat. hic e blasphem. hic orat. Hic
est pacificus. hic e nulli amicus. Hic salcat letus. hic e sermone facer. Hic
loq nescit. hic cespitat. alle pigrelat. Hic e damosus. hic est sbis vitiosus.

notandum. qz duodecim sunt spes ebrietatis. vn^o. His sex credatis species
sunt ebrietatis. Et st vilis pmus sapiens e alter optimus. Tertius multa vo
rat. quartus sua crimia plorat. Quintus luxurat. sextus p oia iurat. Sep
timus arte dicit. octauus singula vedir. Nonus nil celat. qd hz sub corde reue
lat. Soma denus amat. vnder turpia damat. Et cu sit plenus voritu pa
erat duodenus. **U** sic. pdicte spes alijs continent metris. Et brius atqz satur
his ecce mois variat. Hic canit. hic plorat. hic e blasphem. hic orat. Hic
est pacificus. hic e nulli amicus. Hic salcat letus. hic e sermone facer. Hic
loq nescit. hic cespitat. alle pigrelat. Hic e damosus. hic est sbis vitiosus.

notandum. qz duodecim sunt spes ebrietatis. vn^o. His sex credatis species
sunt ebrietatis. Et st vilis pmus sapiens e alter optimus. Tertius multa vo
rat. quartus sua crimia plorat. Quintus luxurat. sextus p oia iurat. Sep
timus arte dicit. octauus singula vedir. Nonus nil celat. qd hz sub corde reue
lat. Soma denus amat. vnder turpia damat. Et cu sit plenus voritu pa
erat duodenus. **U** sic. pdicte spes alijs continent metris. Et brius atqz satur
his ecce mois variat. Hic canit. hic plorat. hic e blasphem. hic orat. Hic
est pacificus. hic e nulli amicus. Hic salcat letus. hic e sermone facer. Hic
loq nescit. hic cespitat. alle pigrelat. Hic e damosus. hic est sbis vitiosus.

notandum. qz duodecim sunt spes ebrietatis. vn^o. His sex credatis species
sunt ebrietatis. Et st vilis pmus sapiens e alter optimus. Tertius multa vo
rat. quartus sua crimia plorat. Quintus luxurat. sextus p oia iurat. Sep
timus arte dicit. octauus singula vedir. Nonus nil celat. qd hz sub corde reue
lat. Soma denus amat. vnder turpia damat. Et cu sit plenus voritu pa
erat duodenus. **U** sic. pdicte spes alijs continent metris. Et brius atqz satur
his ecce mois variat. Hic canit. hic plorat. hic e blasphem. hic orat. Hic
est pacificus. hic e nulli amicus. Hic salcat letus. hic e sermone facer. Hic
loq nescit. hic cespitat. alle pigrelat. Hic e damosus. hic est sbis vitiosus.

notandum. qz duodecim sunt spes ebrietatis. vn^o. His sex credatis species
sunt ebrietatis. Et st vilis pmus sapiens e alter optimus. Tertius multa vo
rat. quartus sua crimia plorat. Quintus luxurat. sextus p oia iurat. Sep
timus arte dicit. octauus singula vedir. Nonus nil celat. qd hz sub corde reue
lat. Soma denus amat. vnder turpia damat. Et cu sit plenus voritu pa
erat duodenus. **U** sic. pdicte spes alijs continent metris. Et brius atqz satur
his ecce mois variat. Hic canit. hic plorat. hic e blasphem. hic orat. Hic
est pacificus. hic e nulli amicus. Hic salcat letus. hic e sermone facer. Hic
loq nescit. hic cespitat. alle pigrelat. Hic e damosus. hic est sbis vitiosus.

notandum. qz duodecim sunt spes ebrietatis. vn^o. His sex credatis species
sunt ebrietatis. Et st vilis pmus sapiens e alter optimus. Tertius multa vo
rat. quartus sua crimia plorat. Quintus luxurat. sextus p oia iurat. Sep
timus arte dicit. octauus singula vedir. Nonus nil celat. qd hz sub corde reue
lat. Soma denus amat. vnder turpia damat. Et cu sit plenus voritu pa
erat duodenus. **U** sic. pdicte spes alijs continent metris. Et brius atqz satur
his ecce mois variat. Hic canit. hic plorat. hic e blasphem. hic orat. Hic
est pacificus. hic e nulli amicus. Hic salcat letus. hic e sermone facer. Hic
loq nescit. hic cespitat. alle pigrelat. Hic e damosus. hic est sbis vitiosus.

Boetius de disci

Disperat hic ille currit p compita ville. Punc deciu iactat. socium ferien
doq; macat. Nunc seruit venen. somno vult ipse teneri. Hic vomit. hices
vorat. sic bacchi turba laborat. Un dicit ipe met Bacchus loquens de p
prietate vini hec metra. Sum deus atq; color. na dum per guttura color.
Mutatur color. cedit a corde dolor. Vinu dat festum frigus conuertit in
estum. Letificat mestum. miserum quoq; reddit honestum. ¶ Tunc ibi.
(Vinu aut) Hic remouet quoddam dubiu. diceret em aliqs. an ne scholaris
possit sumere aliquo potu inebriatiu. Hoc dubiu renoues dicit. q scho
laris bene pot sumere vinu qd solet inebriare dices sic vinu moderate sum/
ptu subtiliat ingenium. et intellectui cofert acumen. Si po sumat immo/
derate. cofundit rocm. hebetat intellectu. eradicat memoriã. inducit obliu
onem. dat errorem. et ammissitrat ignorantiã. Et subdit cam dices. vbi est
ebrietas ibi pnotio animi videt habere dominu. vbi comotio animi ibi nul
la discretio seu sapiencia sed potius rgnat ibi stulticia. Et concludit sic di
cens. q quotidiana exepia hmoi ebrietatis et ptuã dãna patet. p qd exca
sat se de exepoz assignatõe. ¶ Notandũ hic. q ea que in textu dicitur sup
recomendatione vini de bono vino sunt interpretãda sz subtili. grosius em
vinu et vile no cumctũ inducit intellectui et roni. quocũq; etiã modo suma
tur. vñ? Vinu subtile facit in sene cor iuuenile. Sed vinu vile dat cor iu
uemele senile. ¶ Item notandum q vinum ea de causa dicitur aciere inge
nium dummodo modice sumatur. q virtualiter est calidum. et exicat spi
ritus subtiles seu vitales in homine apertens venas p quas mouentur spi
ritus et sps intelligibiles ad intellectũ. Unde vinu nõ requiritur ppter in
tellectum. intellectus em in singulis hominibus est eque subtilis. q nõ est
permixtus pnis qalitatibus. sed tm requiritur propter sensus et organa
eiusdem. qui possunt subtiliari. ¶ Item notandũ. q vinum immodera
te sumptum ea de causa dicitur enervare memoriã. et intellectum hebet
tare. quia gossi vapores ex vino immoderate sumpto replent venas per
quas species intelligibiles deferri deberent ad memoriã. Unde intelle
ctus in sua operatione dependet a virtutibus inferioribus. cuiusmodi sunt
phantasia et virtus cogitativa. Et ille per immoderatam vini sumptõem
impediuntur. et per consequens intellectus in sua operatione. ¶ Item no
tandum q memoria residens in vltima capitis parte sicca est referãas spe
cies rerum sensibilem. Unde quando illa nimium humectatur per gros
fos vapores cerebri humefactiuos et organoz sensiuozum redditur ho
mo obliuofus. ¶ Item notandũ. q vinu immoderate sumptũ perturbat
rationem et memoriã hebetat. quod patet per similitudinem platonica
Unde plato assimilat humanu intellectum flamme viridum lignozum
talis em est obscura et lucens minime. Per rarefactionem vero vindum li
gnozum et desiccationem eorundem flamma efficitur lucens et clara. Pati
modo intellectus humanus per nimiam potus resumptionem confusus et
ficiatur et obscurus. Comparat etiam idem intellectum hominis sobrii flam
me siccorum lignozum et rarefactorum prout ex premisis sufficienter po
test colligi.

Tunc ibi (Que pestis consorte r.)

Hic Boetius facit exclamationem contra ebrietatem dicens. Que pe
stis est deterior q socius ebrius. Nam si ipsamet non vult studere. alios a

plina scholarium

studij s im pedit ⁊ prouocat ad discordiam. Et si quandoq; pcutiatur pugnis ppter suam ebrietatem. rogat alios vt sibi assistant vindicando lesionē. Quia stulticia generatur etiam consorte ebrio. Quilibet igitur prudēs scholaris abstinebit se a consortio vinosorum. amouens ipsos vinosos ab integritate consortij. ⁊ hoc ordine irrefragabili ⁊ tempore determinato.

¶ Subdit q; hec secunda species luxurie quandoq; pcedit primaz. sicut causa causatum. ⁊ quandoq; sequitur terciam.

¶ Que pestis consorte vinoso deterior est. qui si nequeat sfindere. ceterosq; gymnasijs corrodit inhiare. vel horroremilitis consonat. vel pugnis cesus ope orat. Qualis permissio studentis et dissolutio. Eijciat ergo tales ab integritate consortij prudentuz discretio ordine irrefragabili ⁊ tempore determinato. Hec autem species secunda prime quandoq; pzanibula est posterioris autem pedissequa ⁊ appetitiua. Quis erroris immittit ebrietas in mentem. nisi freno sobrietatis castiget ad vnguem.

tempore dum inebriatus fuisset incepit ludere cum quodam militum suorum in ludo scacorum. ⁊ miles eum supauit. ita q; multa lucratus fuerat. Et tandem ad regem dixit. Dñe ego matto vos. Hic rex valde commotus fuit ⁊ dixit. Quō posses eum supare quē totus mūdus nequit supare. Tūc dixit miles. Domine rex ego appello. Tunc rex magis commotus dixit. Si tu appellas tūc maiorē scis iudicem. cui tamen nullus sit super me. Tum autē miles deberet suspendi dixit iterum. Domine rex ego appello. Qui rex dixit ad quem appellas. Miles vero dixit. Dñe rex ego appello ab Alexandro ebrio ad Alexandriū non ebriū. Tunc rex motus fuit alia ratione ⁊ sibi iudicias vsq; in crastinū diem dedit. Tūc sequenti die venit miles ad regem. Et q; passioes fuerūt tūc cedate in rege. ipse insperit nullis sapientiam. ⁊ dimisit eū viuere. Hic manifestū est q; homo sobrius nobilius est ebrio. ¶ Itē notandū. q; castigare ad vnguem est pfecte intrinsece seu viciate castigare. sicut faciunt lapide volētes hñ lapides planare iudicē p vnguē. ⁊ p h vidēt vtz sit ibi aliqua tortuositas vel nō. ⁊ rōsimiliter in pposito est faciendum. ¶ Itē notandū. q; ebrietas multiply potest remediari. Primo p somnū. qm̄ s̄m naturales p̄hos optimū est ebrijs remediū vt dormiāt. Sic em̄ supfluitates melius cōsumunt. in somno em̄ op̄ma celebrat digestio. Secōdo p comestione. scz modicū comedēdo in q̄ agat potus. Tercio ponēdo testiculos ebrij ad aquam frigidam.

¶ Tunc exclamādo dicitur q̄tum erroris immittit ebrietas. nisi freno sobrietatis ad plenus corrigatur. ¶ Notandū q; sobrietas maxime est desideranda. vñ. Sobrietas flos est. sua merces optima dos est. Et p consequens ebrietas est maxime fugienda. Hic ⁊ brietas frangit quicquid sapientia tangit. Unde dicit Simon exposito: in actibus Alexandri regis magni. q; eius natura fuit de facili inebriari. Quodam em̄

Boetius de disci

Xpedito de duabus speciebus luxurie. hic prosequitur de tercia. Et diuiditur hec pars in tres partes. Primo enim ostendit que sit tercia spes luxurie. Secundo per suas proprietates eam notificat. **H**ec autem spes gaudet. Tercio declarat eam per exempla. **H**ic quondam est de primo sic. Tercia spes luxurie consistit in concupiscentia. que intendit ornatum vestium. et est coniuncta progeniei potentum et diuitibus. pauperibus autem est aliena. licet pauperes sint inuiti. Unde non vult Boetius aliud in presentia nisi quod tercia species luxurie consistit in ornatu vestimentorum. **P**robandum hic quod tercia spes luxurie magnum facit impedimentum proficere volentibus in scientiis. quicunque enim affectant vestium diuersitatem et ornatum semper intendit causam placendi populo. Volentes autem habere cognitionem veritatis destruere debent omnes delectationes seculares. siue sint in cibariis siue in vestium ornatu. siue in coitu. ut dicit philosophus in libro de potentia. **T**unc ibi. **H**ec autem species.

Hic notificat tercia species luxurie per suas proprietates dicens. **H**ic gaudet frequenti variatione vestium et earum si gallatione de membro ad membrum. Gaudet etiam faciem perfundere succo. gaudet etiam florum diuersitate. gaudet etiam continua casura. gaudet etiam diuersis moribus et cingulis. **P**arthorum etiam gaudet vestium partes speciebus odoriferis adimplere solet. etiam incedere collo monilibus ornato. gaudet etiam incedere calceis rostratis ad modum regine. et incedere collo elato. gutture inflato. supercilio mutilato. oculo impudico. Gaudet etiam incedere semicirculariter. et solet seruientibus loqui. **P**terue. Solet vexare vicinos sibi contumeliosus. Et addit quod hec spes multum nocua est acquirere volentibus scientiam et doctrinam. Inhiat enim isti species raro solet esse in scholis sed potius fugit a scholis. **T**unc boetius facit exclamationem contra istam speciem. **Q**uis et ista est mixtio vitiorum contingens ex ornatu vestium. **T**unc ibi. **H**ic quondam est. **H**ic declarat tercia speciem luxurie per exempla dicens sic. **H**ic spe quodam transulsi me athenis causa studij. vidi quendam qui vocabatur Ganimedes laborante omnibus conditionibus predictis terciae speciei luxurie. **I**pe enim quandoque incedit calceis limbatis. et quandoque caligis maculatis. et sibi cedit. **N**is. aliquid nudus propter vestium breuitatem incedere videbatur. ut videre/

plina scholarium

rostratis tabulatisq; calceis vt regina
incedere. collo elato. gutture iflato mu-
tulato fupellio. oculo ipudico fastidio-
foq; icellu femicirculariter procedere
gaudeat. Raris at parumq; modestis
fermonib; apullare. appofitifq; cibari-
is oia fastidire. litib; feruies. pbris. af-
fines ignotofq; cruciatibus affligere
Ultio raroq; schol' interee. paz. pdes/
fepmo. eisdemq; abee festinat. **Q**uis et
qsta vicioz e comictio **C**u quonda
me atheis discodi ca recepiffem. Bani-
mede dicitatoris filiu i oib; pdictis la-
borante in fpecti. q qnq; pedulis limba-
tis. r qnq; caligis maculatis p horiaz
cedrinis tibijs elat? nud? pcellit. **A**rio-
pagusq; vt f p stomachat? ipetijt. Lau-
teq; fepiffime me. puidi. ne mihi infur-
geret qz alienigena era. **Q**uid plura di-
cam. deuenit in taram (licet inuit?) ino-
pnam. q ea q prius fastidico cote pfit
mendicus corrogado copofuit. fortu-
ne meatu pmutato. **S**ed hec hacten?
dicta fufficiant.

pulorum .videlicet. difcolia. violentia r luxuria. profectur Boetius de q
to sez incōstantia. Et dicitur hec ps in duas. In pma docet auctor incō-
stantiam a fcholarib; vitanda. In fca ponit naturā incōstantie. ibi (Quid
in dilectionis opufculo) r tertio ponit exemplū de incōstantia ibi (Lum in
gymnafijs) Dicens primo fic. difcipulus pfectum facere volens pcellit r in-
ficientia r dicitur fieri pfectus debet elle cōftans sez tam diu vnam difcen-
do fciam donec funditus eam intellexerit. ¶ **T**unc ibi (Quid in dilectōis)
¶ **H**ic oftendit naturā incōstantie dicens. Quid clarus est r lucidus
cōftantia in opere dilectionis. immo a fcholare quolibet fumme est atre-
denda. r per oppositum incōstantia est vitanda. ¶ **C**ōftantia em facit fcho-
larem intelligentē. incōstantia vero facit eum pus fcitorum obliuifca. Itē
cōftantia facit proceffum in fcientia. incōstantia aut retroceffum. facit et
obliuionem in eodem. Itē cōftantia colligit fructum fcientie. incōstan-
tia vero difpigit eundem. ¶ **N**otandū hic q auctor cōgrue dt. Lum difci-
pulus teneatur ad pfectionez tendere effectiuā. Dicit em ppheta. ve vobis

cur longas habere tibi-
as diuerfimo de ornatas
et diu intrauit ariopagū
habuit fe tanq; faturat?
extefo r irato aio pcedē/
do notos r ignotos vili
pendeo. Ego igitur qz
erā alienigena cauebam
mihi a focietate fua ne
mihi infurgeret Subdit
fic dices. Quid plura di-
cam de ifto Banimede
postq; ipfe continuauit
fic pda p aliq; tps. ad
tantā deuenit (licet inuo-
luntarie) paupatez ppter
fuas dilapidationes q
ea que pus fupbieo cō-
tempfit. post locantz mē-
diciis rogabat fctime
meatu pmutato. **L**ose/
quenter Boetius fe ex-
cufat dices has fufficere
conditiones p exemplis
cum in gnatio pntas li/
bri pmiferat fe pcelluz
fub breuiloquio **C**u
aut difcipulus rē.

¶ **X**peditis tibi im-
pedimentis detenti-
nate fubiectionis dila-

Boetius de disci

qui de numero bestiarum
estis computati. hoc relin-
quentes diuinum quod
est in vobis scilicet scientiam

Item notandum quod
inconstantia cognue po-
nitur impedimentum de-
terminate subiectionis
discipuli quoniam vt su-
pra patuit discipuli sub-
iectio consistit in tribus.
videlicet attentione. be-
nivolentia et docilitate.
Inconstans autem schola-
ris nec attentus est ad au-
diendum. nec docilis ad
intelligendum. nec beni-
uolus ad retinendum.

Quare pro inconstantia
determinata discipuli sub-
iectio impedit. Vbi con-
stantia vt hic accipitur est
studij inchoati plena ad-
eptio. et inconstantia est stu-
dij inchoati corruptio. et
alterius profectio.

Tunc ibi (Luz gym-
nasij insudare etc.)

Hic ponit Boetius
exemplum de inconstantia
dicens sic. Cum decreuis-
semus insudare studiis
causa acquirendi scienti-
as. postquam adeptus fue-
ram magistrum. direxit
ad me fortuna quendam

scholarem imbuendum qui summa propter sui inconstantiam proficere non valuit. Vbi scholaris ille pro mensem studuit carmina satyrica pro die historias. pro annu libros elegiacos. et lamentabatur de libris Aristoteli de modo arguendi tractantibus. pro spacium vnius noctis scire nitentibus omnes libros logicales Aristoteli. quasi pro tempus instantaneum studium compilaciones duodecim tabellarum in quibus rome scripte erant leges romanorum. de quibus omnibus breuiter fuerat ardeat. et si pro horam se commendasset multos incepisse libros. nullum tamen licet breuissimum finisset. tandem voluit esse mercator. et insistebat nauigio marino pro mercantia exercenda. prima vero nocte ad nauis pro uocatus propter immundicias nauales. Et postea riuens submergi horula

De inconstantia vitanda.
Vbi autem discipulus ad perfectio-
nem tendere teneatur effectiuam
perfectionis causam utpote continui-
tatis constantiam prout facultas sup-
petit menti dinoscatur imprimere.

Quid in dilectionis opusculo hu-
cidius constantia. Quid inconstantia
nequius. prima parit. secunda parta
dissoluit. prima procedit. secunda re-
trocedit. prima colligit. secunda colle-
cta dispergit.

Cum gymnasij insudare decre-
uissemus. magistratus quosdam vicem
obtinere dignum duximus filium in-
constantie. vel vt verius dicam ipsam
inconstantiam fortuna nostris assigna-
bat preceptis imbuendum. Qui sa-
tyricis inhiabat atramentis mensur-
nus historiographis psepediurnus e-
legiacis animus. ratione vero disser-
di Aristotelis lamentabatur noctur-
nus editionibus philosophicis duos-
decim tabularum compilationibus.
quasi instantaneus omnibus siquidem
in breui extiterat fastiditus. Si vero
libellozum inspectioni eorum scriptu-
re aliqui indulcisset quam plures pro horam

plina scholarium.

mus fieri volebat. legamine aut deficiente transtulit se ad militiam. Uisus
sunt hostium incurribus et insultibus primo cepit fugam. et voluit se viceversa
studij applicare et applicuit se studiis Cratonis. ibi enim erat magis tutus.
voluitque studere questionibus difficile scriptis in sede Cratonis rotunda ad
modum semicirculi multis depicta questionibus Latitudo enim superioris semi
circuli ad modum zodiaci disposita continebat in sua superficie septem questi
ones. Et in secundo circulo sedis eiusdem noue scripte erant questiones que
secundum ordinem in tertio oes patebunt. ¶ Tunc ibi (Prima vero litteralis)

incepisset. nullique licet breuissimo ma
nus imponere perficientes. Tandem
mercatorum incepit instare nauigio. h
mo vero noctis spacio in nauisehiatu
sentina cogente puocat. et deinde po
ti inuidantibus insultu pteritus. horru
lanus esse cupiebat. Deficiente vero legu
mine militie se transtulit exercitui. U
sis aut hostium incurribus fuge per
terga commendabat Cratonisque studiis tuti
us inhiabat Cuius semicirculi capaci
tas multis formidabat questionibus: supi
oris vero circuli latitudo formata zodi
aci planicie diuaginis armis septem pluci
bus ¶ Prima vero litteralis protractio
quesiuit. Vtrum empyrei celi domina
tio aliqua terreitatis natura partici
pe posset obfuscgri

bitate et fide deum esse. et quod deus omnipotens omnia ei sunt possibilis que sue non dero
gare possent. Sed natura diuina et humana vni nullatenus derogant sue potestate.
Respondeo quod nihil aliud est diuina natura vni humane nature in vniuersitate suppositi
quam diuina persona que ab eterno fuit hypostasis respectu diuine nature est hyposta
sim respectu diuine nature create in tempore. Hoc autem non est indecibile vel impo
tes quod per hoc circa diuinam personam nulla ponitur ignobilitas. licet ei deus sit sum
me bonum et fuit ab eterno. in nullo derogat boitati eius. quoniam est causa boitatis crea
te in tempore. licet hec boitas sit longe inferior boitate icreata. Sic conformiter cum
persona filij sit hypostasis icreata ab eterno. in nullo derogat si sit hyposta
sis icreata in tempore absque mutatione. Vel sicut deus de non create factus ere
ans nulla mutatione facta in se sed in creatura. sic persona que non erat hy
postasis humane nature facta est hypostasis eius nulla mutatione facta in
se. sed solummodo in natura assumpta. sicut etiam deus est in omnibus

Hic Boetius enu
merat questiones scrip
tas in sede Cratonis. et
primo septem in superiori
descriptas circulo. scam
do nouem in medio circulo
descriptas ibi (Ultra
semicirculi) Prima igitur
questio est hec. an diuinitas
celi empyrei terreitatis
participat natura possit
offuscari. Ista questio po
test vno modo resolui. an
deus dominator celi em
pyrei terrenam naturam
videlicet humanam abs
que diuine nature inhabi
tatione possit assumere.
Et secundum hunc intellectum
respondet commentator
quod naturaliter nequaquam
possibilis enim esset ho
minem fieri a deo. quod
deum fieri hominem ni
si miraculose. Sed secundum

Boetius de duici

creaturis absq; dependentia ad eas. quoniam creaturae dependent ad ipso
sic etiam cum deus sit in natura rationali p ymionem hipostaticā nō depē
det z habet substantificari in hipostasi diuina. ergo hoc magis theologicē
questionem p̄mam intelligendo ex dictis patet responsio. Alter potest in
telligi seu p̄poni hec eadem questio prout est physice consideratōis. ytrum
scz intellectus diuinus ex eo q; intelligit ista inferiora ignobiliter. Que
stio enī rōnabilem habet causam. q; Aristoteles habet in de aia. q; dū ani
ma agit circa ylia vilescit. sed fm q; opatur circa sublimia extollit. Quia
igitur actus aie circa ylia facit eam vilescere. z actus aie, circa sublimia q;
sunt speculationis subtilis facit eam extolli. Ideo rationabiliter queritur
an hoc circa actōes dei contingat. cuius actio super omnia extēditur. Ad
quod dōm q; diuinus intellectus ex sp̄ibus intelligibilib; nec nobilitat nec
ignobiliter. Ratio est q; diuinus intellectus oia tā nobilia q; ignobilia
nō fm suas species sed fm p̄p̄iam essentiam intuetur. Videt enī diuinus
intellectus oia z se z alia a se p̄ p̄p̄iam eētiam. Nō sic est de intellectu an
gelico z humano. Intelligentia scit se per p̄p̄iam essentiam. alia vero a se
per species. nō quidem acquisitas. sed sibi concreatas. Sed humanus intelle
ctus scit se. z aliq; a se per species acquisitas. Nō igitur offuscat intellectus
diuinus actionibus vel cognitōibus. licet extendatur p̄ omnia quada; spi
rituali extensione. nulli tamen commiscetur tanq; essentia vel p̄ eētiae rei.
¶ Notandum circa hoc quod dicitur celi Empyrei. q; fm theologos tota corpo
ralis machina cōsistit in duob; videlicet in natura celesti. z in natura elempē
tari. Elestis distinguit in tres celos p̄ncipales. scz in empyreum. cristalli
num z firmamentum. Infra firmamentū quod est celum stellarū. cōtinetur
septem orbēs septem planetarū. qui sunt. saturnus. iupiter. mars. sol.
uenus. mercurius. z luna. istorum orbium natura est q; omnes mouentur
excepto celo empyreo. qd est quietum. Sed natura elementaris in quattuor
or spheris p̄ncipales diuiditur. scz ignis aeris aque z terre. Sphera ignis
habet tria intersticia. sup̄mum vocatur igneum. medium ac infimum vo
catur olympus. Similiter aer tria habet intersticia. sup̄mum vocat ethe
reum. medium ac infimum vocatur aerium. In sup̄mo est calor z lux pro
pter solis p̄p̄nq̄tatem. Et similiter in infimo p̄pter rāp̄orum de terra rep
cussionem. Sed in medio intersticio. ad qd repercutit rāp̄orum p̄ngere
nō potest est frigiditas z obscuritas. in quo demones dicuntur habitare
detenti in hoc caliginoso aere. ¶ Item notandum quo ad hoc qd dicitur p̄
cipue. q; summum bonum a nulla creatura formaliter p̄cipari potest. sed
bene fm aliquā similitudinem. non tamen fm similitudinem generis vel
speciei p̄p̄inque. qm̄ ipm̄ summū bonum est speciei. ad quā nulla creatura
potest attingere. sed fm similitudinem p̄portionis creature possunt esse p̄
cipues p̄mi boni. quia ista bona secundaria leges habent innatas a natura.
in quibus sunt p̄cepta p̄portionalia. z fm similitudinem p̄portionis si
milis. Et notatis patet duplex intellectus questionis. Tunc ibi (Se
cundo ytri spirituum) ¶ Secūda questio sedē z rationis in latitudine
superioris circuli insignita est. Vtr; spiritūū vitalis seruitus terrene fecis
ambitu queat nature subsidio demgrari. Hec questio dupl; pōt intelligi.
Uno mō sic. an intelligentie z demones corpa possint assumere. Secdo sic

plina scholarium.

intelligi potest an anime humane ex coniunctione earum cum corpore ob
umbrentur. Penes primum intellectum questionis dōm est q̄ intelligentia
sei angelus nō potest sibi assumere corpus. sic q̄ corpus sit principiu ma/
teriale angelus vero formale. Ratio quia illud est impossibile quo posito
sequitur impossibile. vt patet ex p̄mo p̄uozū. sed angelus habet naturā p̄se/
ctam. etiā est plenus sp̄bus intelligibilibz. Si aut̄ hoc modo corpus hu/
manū acciperet. tūc ignorans imperfectusq̄ p̄ficeret. sicut homo in p̄ncipio
natiuitatis. Sed hoc est falsum et impossibile. ergo et illud ex quo sequitur

¶ Secūdo dōm q̄ angelus nō potest suscipere corpus humanū. sic q̄ ex ange/
lo et corpore humano fiat vnū suppositū. Ratio est. q̄ ea que differat plus q̄
genere in vna sp̄e cōuenire et cōformari nō possunt. Sed angelus et homo
plus q̄ genere differunt. q̄ angelus est incorporealis et incorruptibilis. ho/
mo aut̄ corporealis et corruptibilis. et corruptibile v̄ro et incorruptibile plus
q̄ genere differunt. ergo et. Sed si intelligat angelum suscipere corpus hu/
manū ad suum officium explendum. illo aut̄ expleto corpus derelinquēdo.
sic quom̄ potest suscipere corpus. ¶ Ad hoc potest p̄mo assignari talis ratio.

¶ finis supponit ea que sunt ad finē ordinata. Angelus em̄ est nomē officij.
Vn̄ Gabriel fuit missus ad p̄ncipium Mariā salutandam dicēs. Que gra/
tia plena. Et similiter angelus Thobias visitauit. cuius in terram inedo/
rum deportauit. qd̄ facere nō potuisset nisi corpus humanū assumpsisset.

¶ Imaginandū igitur ē. q̄ sic se habet chyrotheca ad manū ratione fri/
goris remouēdi. sic angelus ad corpus aliquod officium exercendo. sed ma/
nus est habilis chyrothecā induere in frigidis expulsionē frigiditatis remota
chyrothecā exuere. Sic et angelus rōne officij potest corpus induere. illo
aut̄ expleto iterato corpus exuere. ¶ Quo ad scōm questionis intellectum
dissentio est inter philosophos p̄cipue inter Platonem et Aristotē. Vult
em̄ plato aiām humanā an corpus ingressum esse dispositā in comparibz
rellis. et scire oīa. ambiqz tanq̄ in p̄p̄is domicilijs residere et p̄turbz relu/
cere. humanū aut̄ corpi

¶ Secūdo vtrum spirituum vita
lis seruitus. terrene fecis ambi. u que
at nature sub dōio denigrari

infusa inclinata est tra/
there lactes videlicet dul
cedie carnis. et exiū obli
ta totius celestis anno/
nie quā viderat in cōpa
ribz stellis. scz oīm p̄tutum et sciarum. Sed p̄ studiū et assuetudinem oīa
recolligere. et ad actum oīm p̄tingere. Vn̄ sicut lapis p̄ciosus luto inuolu/
tus nihil exeret naturalis bonitatis sed cū abstergat ab eo impur. tūc mi
cat puritas naturalis. Sic vult aiām p̄ studiū neqz exercitiū vel assuetud/
tine p̄tutes aut scias de nouo acquirere. sed potius impedimēta remouē/
re. ¶ Contra hoc v̄t Aristo. tercio de aia. Anima in p̄ncipio sue creatōnis
est quasi tabula rasa nō depicta. sed p̄turbz et scientijs depingibil. ¶ Ad
hoc etiam videtur Augustinus in libro suo de spiritu et aia dicens. q̄ ani/
ma increando corpori infundit et infundendo creat. ¶ Respondendū igit̄
est et tenendū cum Aristotele q̄ aia nō habuit aliqd̄ esse an̄ corpis cōiunc/
tionē. indiget tū corpore quo ad sui inceptiōē. licet nō quo ad eius p̄manen
tiam. Et templū volens transire mare indiget nau. sed postq̄ mare p̄trāsi

D i

280 84

Boetius de disci

uerit in suo esse permanere ac subsistere potest nauis corrupta. Sic corpo-
re corrupto non oportet q̄ anima corrumpatur. Nec illud est intelligen-
dum sicut Pythagoras intellexit. uidelicet q̄ sicut nauis vnus multas po-
test intrare naues. & sic anima vna multa potest intrare corpora migrando
de corpore in corpus. Sed corpore cui anima vnita fuit corrupto nõ q̄dem
aliud corpus ingreditur. sed in proprio esse subsistit incorrupta. Et est em̄ ani-
ma in diuisione duorum mundorum. scilicet eternitatis & temporis. Eternitas q̄
dem a parte post. q̄ incorruptibilis finem non habens durationis. Ad hoc
est Aristoteles scdo de anima dicens. Separatur autem hoc ab hoc. scilicet
est anima a corpore tanq̄ perpetuum a corruptibili. Anima igitur primo
corpore infusa est in potentia ad intelligibilia. Et propter nimiam corpo-
ris ruditatem seu ineptitudinem ac imperfectionem statim intelligere non
potest. Sed quãto magis & minus corpus perficitur. tanto vis cognoscen-
di anime plus & plus maioratur.

Tercio an iudaice
¶ Tercia questio. verum tñ vnum sit celum sicut voluit Aristoteles an
sint tres. sicut iudei & egyptij voluit. Posuit em̄ Aristoteles vnum celũ vi-
delicet stellatũ. septẽ spheraz. celestiu ipsoꝝ. septẽ planetaz. contentiuũ. Ju-
dei autẽ & egyptij triplex celum posuere. uidelicet stellatũ qd̄ est stellatũ co-
tentiuũ. Et cristallinum. nõ quidem ab humiditate. sed a perspicuitate. Et
empyreum. id est igneum. nõ ignee & ardentis nature. sed resplendentis ad
modũ ignis. Theologi
¶ Tercio an iudaice tene diuisione
ni polozum an Aristotelice simplici
ac quiescendum sit partitioni
¶ Quarto si iudaice. an termini ex ip-
sis sint. vel in ipsis. an quodlibet sigil-
latim. Et si Aristotelice cum partes to-
tius localiter moueantur. quare non
totum.

¶ Tercio an iudaice tene diuisione
ni polozum an Aristotelice simplici
ac quiescendum sit partitioni
¶ Quarto si iudaice. an termini ex ip-
sis sint. vel in ipsis. an quodlibet sigil-
latim. Et si Aristotelice cum partes to-
tius localiter moueantur. quare non
totum.

¶ Notandum hic q̄ celum a beato Thoma sic describitur. Celum est cor-
pus primum natura simplicissimum. incorruptibile & solidissimum. qua-
ritate maximum. qualitate lucidum. diaphanitate perspicuum. materia pu-
rissimum. figura sphericam. locali situ sup̄ternum. amplitudine creatura-
rum omnium in se contentiuum. Iste proprietates tam celo empyreo q̄
primo mobili conueniunt. Sed preter has celum empyreum est beatorum
spirituum habitaculum & specialiter sedes dei nuncupatum. Sed primo
mobili specialiter conuenit q̄ est motu velocissimum. & in hec inferiora
tatis influxiuum. Voluit igitur Aristoteles mundum sensibilem termina-
ri ad firmamentum. ita q̄ ultima spherarum est sphaera stellarum fixarum.
Unde dicitur potest fm̄ cundez q̄ non est nisi vnum celum. q̄uis diuersi sunt.

plina scholarium.

orbis. Sunt autem octo orbis seu sphaere celestes fm Aristotelem. vt patet in his versibus. Octo sunt sphaere quas sic poteris reperire. Et lum stelatum. Saturnus. iuppiter. mars. Sol. venus hic sequitur mercurius. vltima luna.

¶ Tunc ibi (Quarto si iudaice rē) Quarta questio incidēs ex tertia est. Dato q tres sint celi sicut iudaica vult opinio. an igit sint continui aut contigui. Sunt em cōtinua quorum vltima sunt vnum. id est non distant. S3 cōtigua sunt quoz vltima sunt simul. non tamen faciunt vniū sicut continua. Exemplum primi. sicut cutis z caro. Exemplum secundi. sicut cutis z camisia. Si vero cōsentiamus Aristo. ponenti vnum celum. tunc alia emergit questio. videlicet ex quo partes celi mouētur localiter. z ipm totū celum localiter moueat. tenendo opinionem iudaicam dici p̄t. q illi celi sunt contigui nō continui. Dicit tamē cōmentator de hoc ponere solutionem fore ridiculosam. Et cum ibidem p̄ uenerit celosq̄ inspererit. solutionem dubij seu questiois posituram. S3 quo ad secundā dubij partem. videlicet tenendo viam Aristo. vnicū celum ponendo. Lum partes illius mouentur localiter videtur totum celum eodē moueri motu.

¶ Quinto cum elementorum continua fiat transmutatio. an gades que primo an alia elementa consistant

¶ Sexto cum vnum contrariorum elementorum: vt aqua accidentales accipiat qualitatem: vt caliditatem Quare ignis non recipiat accidentalem qualitatem vt frigiditatem.

quidam est motus fm locum. vt si quis procedat de vno loco in aliū locum contrarium. Alius est motus circa locum. vt si rota aliqua voluere/ tur circa aliquod rotundum. Dicunt ḡtur q licet celum non moueatur fm locum. scz de vno loco ad aliū locum contrarium. Mouetur tamē celum localiter motu circulari. quia circa locum fm quem motum localit̄ est sibi ipsi locus. **¶** Aliter responderi potest fm Averroem. q primum celum est in loco per accidens. quia centrum eius est in loco per se. et tamen mouetur in loco per se. Et est enim motus primi mobilis ab intelligentia. vlt̄ anima nobili. z non a natura tanq̄ ab aliqua re mobili motum illum p̄ducente. Consequenter dicit Averrois. q omne q sic per accidens est in loco. sicut primum celum mouetur fm situm z formam. z non fm subiectum. Nam subiectum quod est substantia sphaere non exit a loco suo. Sed forma eius est dispositio ipsius quā ipsum habet circa conuexū centri quod est terra. Hec autem forma variatur omni hora de vno conuexo rotunditatis in aliud. Nam aliud conuexum rotunditatis habet ad polū aequilonis. z aliud ad polū austris.

¶ Tunc ibi (Quinto cū elementorū.) Quinta litteralis protractio questiois. cū elementorū cōtinua fiat transmutatio. an igitur eadem sunt elementa que fuerūt primo in esse producta

hanc partem dubij dicunt quidam q totum celum non mutat locū eo q extra celum non est locus. p̄mo celi. partes tamen celi locum mutare possunt. sicut videm̄ in motu lune z aliorum planetarum. Distingunt tamen h̄ duplices motum localem. Nam

¶ ¶

Boetius de disci

¶ Notandum hic primo quod Aristoteles in primo de generatione corruptione dicit elementa ad invicem agere et pati. et inter se generari et corrumpi. generatio enim unius est corruptio alterius. Est igitur questio an adhuc eadem sint elementa que in prima mundi fuerant creatione. Ubi considerandum quod duplex est actio. una scilicet quod pars agit in partem. Elementa igitur agunt inter se. et patiuntur non secundum actum totum in totum. sed per actum partem in parte. Ratio est. nam elementa agunt inter se secundum quod se contingunt. Sed non contingunt se nisi secundum suas superficies et secundum eas se transmutant. Et ideo eadem elementa sunt secundum substantiam licet aliquae partes eorum sint mutatae secundum formas. secundum substantiam dico precipue naturalem. Huius opinionis est Boetius in tertio de consolatione metro primo. Qui perpetua reuoluendo ratione gubernas etc. Et igitur videtur quod per subtilitatem continue ex terra generatur aqua. Et e contra per condensationem ex aqua fit terra. Et sicut est de terra et aqua. ita est de alijs elementis. hoc dempto quod in habitibus symbolum facilio est transitus. Nam per rarefactionem et subtilitatem transmutando ex uno pugillo terre sunt decem aquae. et ex uno aquae decem aeris. et ex uno aeris decem ignis sunt. Et per coactionem ex uno pugillo terre mille ignis et centum aeris sunt. Sed per unam condensationem ex mille pugillis ignis sunt centum aeris decem aquae unum terre pugillus. ¶ Tunc ibi (Sexto cum unum etc.) Sexta questio est. An unumquodque quatuor elementorum dupliciter habeat qualitatem. unam essentialem. aliam accidentalem. Verbi gratia frigiditas est qualitas essentialis aquae. humiditas autem est accidentalis qualitas ipsius. Similiter ignis duas habet qualitates. caliditas enim est qualitas eius essentialis. siccitas vero est qualitas accidentalis. Est igitur questio. Num aqua posset mutari a sua qualitate essentiali. quod potest calefieri. quare ignis non posset transmutari a sua qualitate essentiali ut posset frigeri. Videtur enim quod aliquid conuenit uni secundum qualitatem essentialem. quod et alteri conueniat. Si vero aqua quod frigida est naturaliter possit calefieri. videtur quod etiam ignis possit frigeri per naturam. Et circa quod notandum est. quod de caliditate respectu ignis diuerse sunt opiniones. Videtur enim velle Petrus hispanus caliditatem non esse in igne ut accidens in subiecto. immo secundum ipsum est in eo ut substantiale. Dicit enim quod ignis non est subiectum caliditatis. sed materia ignis est subiectum ipsius. Est ergo caliditas in igne secundum ipsum essentialiter. Sed mitius videtur. cum forme substantiales corporum non habeant contraria. quare tunc ignis et aqua secundum caliditatem et frigiditatem possunt contrariari. ¶ Sed quidam doctor in quodam commentario ioannitij ubi dicitur an qualitates sint forme elementorum substantiales ipsis sic distinguit. Dupliciter conuenit loqui de elementis. uno modo quantum ad ipsorum substantiam et absolute. et sic qualitates elementorum non sunt forme substantiales ipsorum. Sed Albertus magnus in postpredicamentis dicit quod caliditas est accidens ignis. et est naturalis proprietas essentialis ignis. et per consequens nec est pars ignis. quod pars non potest esse id quod est consubstantiale perfectum et totum esse rei. ¶ Ad dubium igitur dicitur est. putat dicitur Aristoteles quarto meteororum. quod inter elementa solus ignis est formalis. et omnia alia elementa sunt alterius generis. Ideo quod radicat in igne profundius radicitur alijs elementis. Ideo ab alijs elementis precipue ab aqua et terra separantur sue qualitates secundum actum ipsius non manentibus in substantia. Sed

plina scholarium

remanent fm radices videlicet in potentia redeunte ad actum quando alterans cessat ab alteratione. Et ideo aqua calefacta cessante calefacte per seipam efficitur frigida Sed ex quo ignis est rarissimus. et ubiq; infrigidans nonem infrigidatis recipiens in pfundum sui. et e valde formale. statim cu infrigidatur inspissatur a sua substantia. et forma co rumpit. Et ita ppor nonabiliter dicendum e de aere Sed no e ita de terra et aqua qz illa elemēta spissa sunt: no ita in pfundū sui suscipiūt alteratōem eoz quib; mutatūtur Et iō aqua bene pōt calefieri. sed ignis nō pōt infrigidari manente eadem substantia. Et per hoc fundari potest hanc esse in materia naturali ignis e calidus hāc vero in materia cōtingenti. materia aque e frigida

¶ Tunc ibi (Septimo si alia zc) **¶** Septima questio fuit. An sit aliqua alia plaga nostra habitabilis. Et si sic. que p̄meua nativitas habitantium ibidem fuit. quis accessus. recessusq; a nostra ad illam. et eōtra. **¶** Florandum q; in sphaera quinq; distinguuntur circuli q; paralleli appellantur quorum unus est parallelus

¶ Septimo si alia zona a nostra sit habitabilis que sit habitantium p̄meua nativitas. quis accessus. quis quantusq; recessus p̄mutatur

arcticus. et est circa polum mundi supiorē. Alius est parallelus antarcticus qui est circa polum mundi inferiorē. Et sunt paralleli vocati tropici. q;

unus est hyemalis. alius vero estivalis. Inter quos duos parallelos mediat parallelus equinoctialis. et insup alius circulus zodiacus. que sol semper suo motu describit. et ille a ceteroꝝ p̄ seꝝ supiorū vltra equinoctiales eleuatur. in parte vero inferiori dep̄imit. Et ibi tāq; tropici hyemales superius vero estivalem tangit tropici Poli vero arcticus et antarcticus multum vltra zodiacū eleuati sunt. Plaga igitur terre circulo equinoctiali subiecta inhabitabilis est p̄pter nimium calorem. eo q; sol continue decurrat inter duos tropicos circa equinoctialem circulū. Plage etiam subiecte polis mundi. scz arcticæ et antarcticæ inhabitabiles sunt p̄pter nimiam frigiditatem qm̄ sicut zodiacus ab ipsis est remotus sic et sol q; zodiacum describit ab ipsis maxime remouetur. Sed iste due plage quarū vna mediat inter tropicum estivalem et circulum poli zodiaci arcticæ. reliqua p̄o mediat inter tropicum hyemalem et circulum poli zodiaci antarcticæ habitabiles sunt qz sunt temperate calide et frigide. Zona vero torrida circulo equinoctiali subiecta q; inter duos tropicos mediat p̄pter nimium calorem inhabitabilis ē. **¶** Hoc notato querit questio. An aliqua alia regio a nostra sit habitabilis et e parte responsio optum est ex parte temperate caliditatis et frigiditatis nō esse repugnantiaz qz sicut plaga que est inter tropicū estivalem et circulū poli zodiaci arcticæ est temperata calore et fūgore sic et plaga que est inter tropicū hyemalem et circulū poli zodiaci antarcticæ etiā est temperata frigore et calore. Un̄ qdam dicit ibidem hoies habitare vocantes eos antipodes ab anti grece qd̄ est cōtra latine. et pes pedis. qz pedes suos habet contra pedes nros. **¶** Quā aut̄ q̄ntur de p̄meua nativitate physice loquēdo nō videt habere locū. Ponit em̄ p̄s rex generatōem p̄cedere in infinitum. nec aliā que assignat p̄mū generatōrē. **¶** Quantitatē etiā accessus et recessus nullus

Boetius de disci

dūenſus eſt. eo q̄ non poteſt eſſe trāſitus ⁊ acceſſus a noſtra ad illam. nec econuerſo. eo q̄ zona torrida mediat que circulo equinoctiali ſubiecta eſt. que propter nimium calorem inhabitabilis eſt ⁊ intransibilis. Tranſitus autem a noſtra ad illam. ⁊ econuerſo. neceſſario fieri haberet per regionem equinoctiali ſubiectam. ¶ Tunc ibi (Circuli vero mappa ꝛc.)

¶ Prima queſtio ſecundi circuli non quidem per modum queſtionis ponitur. ſed per modum deſcriptionis. habet enī ſibi inſcriptam. latitudines zodiaci ſeu obliqui circuli modificantem: uenſurando ⁊ diſtinguendo ipſi qualificat autem diſpoſitionem caliditatis ⁊ frigiditatis ſim̄ exceſſum ⁊ defectum aut temperamentum reſpectu habitacionum circulis ſuppoſitarum. Vocatur etiam zodiacus circulus obliquus quia in vna parte ſalcet ſuperiori eleuatur ad uirtutem cancri. ⁊ ibi eſt magna caliditas. In alia uero parte ſc̄z inferiori deprimitur ad uirtutem capricorni. ⁊ ibidem uiget maxima frigiditas. Circulus uero equinoctialis medius eſt. Unde in plaga equinoctiali circulo ſuppoſita maxima ⁊ excellens uiget caliditas. Illam igitur qualitatem circuloꝝ ſim̄ exceſſum defectum uel tempera-

mentum caliditatis ⁊ frigiditatis continēbat prima deſcriptio inſpectiue. Inſupꝛ cōnebat terminos ſeu fines colorozum deſinitiue ſeu per deſinitionem. Et oluri nā q̄ deſiniuntur per ea q̄ bus determinantur. Sic autem duo colorum in celo uidelicet equinoctialis ⁊ ſolſticialis. Equinoctialis terminatur in capitibus arietis ⁊ uirgine. Solſticialis uero terminatur in capitibus cancri ⁊

capricorni. Sic igitur deſinitiones colorozum per ſuos fines detinebat etiam prima queſtio. Alterius etiam continēbat totum ambitum celeſtis ſphere progreſſiue. uidelicet progreſſionem ſolis a ſigno in ſignum. zodiaci enim totam ſpheram oblique circant. Diuiditur autem zodiacus in duodecim ſigna. quodlibet etiam ſignum triginta continet gradus. quilibet gradus ſexaginta continet minuta. ⁊ quodlibet minutum ſexagintaſecunda tenet. ⁊ ſic de alijs fractionibus. Et ego iam ſcripta deſinitio continēbat meſuram ⁊ quantitatem totius ſphere quo ad progreſſum ſolis a ſigno in ſignum. ¶ Tunc ibi (Secundo an ſtelle fixe ꝛc.) ¶ Secunda deſcriptio querebat. An ſtelle fixe in octaua ſphera uide ſint illi in fixe. ita q̄ moueantur motu octauæ ſphere. An habeant proprios epycyclos ⁊ diſferentias quibus moueantur dubio proprio ſicut ſtelle errantes. Pro dubio notandum q̄ ſim̄ Ariſtotelem duplices diſtinguntur ſtelle. Quædam dicuntur fixe cuiuſmodi ſunt ille de quibus querit queſtio. Aliæ ſunt errantes.

¶ Circuli uero mappa ſecundi noueſnaria oculos intuentium detinebat inſpectione. Quarum prima zodiaci latitudinem modificantem circuloꝝ qualitatem inſpectione. colorozum terminos deſinitiue. totiuſq̄ forme quātitatem progreſſiue. ¶ Secundo an ſtelle fixe ſine in ſuo celo ſuperiori. An ſuis circulis proprijs commeanres planetarum adinſtar peruagari diſcernantur.

plina scholarium

tice quia habent proprios circulos in quibus mouentur qui dicuntur epicycli. Dicendum ad questionem quod stelle fixe in octaua sphaera uise non proprio motu sed motu orbis mouentur. Dicuntur enim fixe quia materiaz habent fixam. et ideo mouentur secundum motum octauae sphaere. Huius signus est quia stelle fixe quandoque faciunt quandam figuram. uidelicet figuram crucis uel hominis uel alterius imaginis. Figura autem illa semper manet incorrupta. quod designat ipsas percipias esse immotas. Si enim que libet illarum per se moueretur in uno momento huiusmodi corrumpetur figure. Sic autem non est de septem planetis nam unus eorum uelocius. alter uero tardius suum perfacit cursum. Verbi gratia saturnus in triginta annis. iuna uero infra mensem. iupiter in duodecim annis. sol uero in uno anno. Quia igitur planete perfaciunt indotum tempore inequali. ex hoc patet quod proprijs motibus mouentur et diuersis.

¶ Tunc ibi (Tercio an comete etc) Tercia questio est. an comete prodigialiter rubescerent moueantur circulariter cum ceteris planetis. ita quod sint de natura celesti. an sint create destructiue et in suum cahos reuertantur. ita quod sint nature separabilis generabilis et corruptibilis.

¶ Tercio. an comete prodigialiter rubescerent. circulariter cum ceteris percurrant stellis. an destructiue create in suum cahos reuertantur nature permissione naturantis. **¶ Quarto an inferioris nature complexionata uirtutem siue eclipsim contrahant ex planetis. an ex primis generantibus** Si ex

meta bene apparet sine planetarum coniunctioe. Sibi etiam planete bene sunt coniuncti sine cometarum apparitione. Preterea planete non tam qui manet coniuncti sicut comete apparent. **¶ Alij dixerunt quod cometa est quodam planeta raro apparens. quia frequenter est in radijs solaribus. Et dum radios solares egreditur nobis apparet.** Item hec opinio est falsa. quia tunc cometa apparet sub figura spherica. Preterea tunc essent plures planete quam septem. quod est contra astronomos. **¶ Tercia opinio fuit quod cometa sit quidam planeta comam seu caudam a vaporibus sursum eleuatis accipiens. aut saltem ab aere circumstante.** Sed hec opinio iterum falsa est. quia tunc cometa sine cauda et coma appareret quando nulli vapores essent eleuati. Preterea non uidetur quod hec materia sic eleuata regulariter cum planeta possit moueri et continuari. Nec potest dici planetam habere comam ex parte aeris. Inflammata. eo quod aer nimium distat a planeta. et ita cum eo continuari non potest. Alij dicunt comam esse stellam de nouo in celo impressam ad futura mala pronuntiandum. ut vitam nostram emendemus. Recitat enim Albertus magnus secundum Joannem damascenum et Senecam solummodo ex parte da. pecture. et quedam futura designare presagia. Sed quis querimus causam naturalem ipsius comete. dicamus secundum sententiam auicenne

plina scholarium.

et absurdis huius philosophi obmissis dicendum est. q. hec inferiora cōple-
xionata suam cōplexionem ⁊ naturalem inclinātionem ad bona vel ad mala
opa ⁊ a planetis ⁊ a parētibus suscipiūt. Vbi natura producēs hec inferio-
ra p̄tūā generatiuā p̄mo planetis ⁊ superioribus corpibus cōmendat. Hec
vero ulterius p̄tutem formatiuā in hec inferiora trāsmittit seu influunt.
Verbi gr̄a patri ⁊ matri. q̄bus vtiūtur tanq̄ instrumentis. Simile huius
modi est. si vellem de ferro. p̄ducere cultellū. ad hoc vterer manu. Ad hoc autē
q. manus formā illam ab intellectu practico sibi influxam ferro induceret
q. nō immediate posset explere ulterius p̄tutem opandi mallio cōmēdat.
Sic natura formatiuā p̄tutem ⁊ generatiuā p̄mo superioribus corpibus cōmē-
dat. sed superiora vt ipsam his inferioribus influāt p̄mo in p̄tē ⁊ matrem
trāsfundunt. Joco sc̄o phicoꝝ scribit. q. homo generat hoīem ⁊ sol. Sol
quidem tanq̄ agens vniuersale ⁊ fo: male hoīis vero tanq̄ agens p̄tūa
re. ⁊ quodammodo instrumentale. Concedendū igitur est. q. generata s̄m as-
pectum planetarū ad ipsoꝝ natiuitatē accipiūt cōplexionē ⁊ p̄tutem ac vir-
tutis defectū. mores. formā. figurā. fortunā. colorem. ⁊ c̄is. ⁊ parentibus
etiā vel genitoribus aliq̄tūlū hec contrahūt. q. in semine a parētibus deoalo p̄-
tus formatiuā delectūtur. ⁊ hoc mō est in semine sicut forma in materia. vt
opinabatur ph̄s dicēs semē esse puum aial a parētibus deoalum. Sed poti⁹
formatiuā p̄tus est in semine. sicut artifex in artificio. Si em̄ p̄tus for-
matiuā inuenient dispositōem in semine ad vnum sexum videl̄t masculi-
nū. tūc ex ipso. p̄ducat masculū. Et si inuenient in ipso dispositōem ad sexū
feminē. p̄ducat femellā. Nā si in semine magis d̄natur caliditas. p̄ hoc di-
sponitur vt potius fiat masculus q̄ femella. Sed si p̄dominet frigiditas.
tūc magis dispositū est ad generatōem femelle. Masculus em̄ ⁊ femella
nō differūt s̄m sp̄m. sed s̄m materiā. Nam si semen d̄tūlum abūdet calo-
re. tūc dispositū est ad masculū generatōem. Si vero frigore. dispositus est
ad femellā generatōem ergo calidū ⁊ frigidū diuersitatē in materia faciūt.
Q̄ autē fetus quādoq. patri magis. quādoq. matri magis assimilaf. ad h̄
diuersitas spermatū viri ⁊ mulieris in modis ⁊ dispositōibus qualitatum
multam opatur. Habet autē sperma viri s̄m Constantinū. sicut opatio
artifex ⁊ substantia radicaliū mēbrorū. Sperma vero mulieris se habet
tanq̄ abus aff̄nptus in supplementū. Vbi sperma viri coagulo. mulie-
ris vero sperma lactē cōparatur. Viri em̄ sperma oīa facit p̄ virtutem for-
matiuā in eo existentē. sed in mulieris spermate hec sūt tanq̄ in materia
apta ad recipiendū opatōes naturales spermatis viri. Unde hec duo sper-
mata recte se habent sicut sigillū ⁊ cera. Sperma nāq. viri calidū est ⁊ sic
cum vt moueat. exsiccat. mulieris autē sperma frigidū est ⁊ humidū. hūidū
q̄des vt recipiat. frigidum v̄tro ut retineat. Tūc ubi (Quinto que p̄por-
tio) Quinta questio q̄luit. q. sit p̄portio motus ad motū. ⁊ cōiunctio ip-
sorum planetarū adinuicem. Vbi notandū. q. saturnus suum complet
cursum in triginta annis. Juppiter vero in duodecim annis. Mars in du-
obus vel circiter. Sol in vno anno. Venus autē ⁊ mercurius min⁹ q̄ in
vno anno. Luna in mense. Planetas nāq. sic situauit Plato. nā infimū
dixit esse lunā. sc̄m dixit solem. Sed nō sunt sic ordinādi. sc̄s em̄ post lu-
nā est mercurius. ⁊ post mercuriū est venus deinde sol. in medio s̄s septem

Boetius de disci

planetarū cōsistens. tres habens planetas supra se et sub se. **Uñ.** Luna. mercurius. venus et sol. mars. iuppiter. saturnus. **Uel** in hoc metro. Post sum sum sequitur. vltima luna subest. **Ubi** p̄ quālibet l̄am haz. duarū di/cionū sum et sum vnus planetarum intelligendus est. scz. s. id est saturnus. i. id est iuppiter. m. id est mars. s. id est sol. v. id est venus. m. id est mercuri/us. **Ex** quo patet ordo septem planetarū. Sed que sit p̄portio motuum iā v̄sulum est p̄ tempus quo quilibet eorum p̄p̄iam p̄ficiat cursum. **Uñ** plane te p̄portionantur adinuicem in suis motibus recte. sicut numerus p̄portio natur numero. **Ubi** gr̄i. Saturnus et iuppiter habent se in p̄portione du/pla sesquialtera. **Uñ** p̄portio sesquialtera est quādo maius semel continet minus et eius medietatem. vt tria et duo. sex et quattuor. Sed dupla sesqui altera est quando maius bis continet minus et eius medietatem. et sic est in p̄posito. nam tempus motus saturni. videlicet triginta annorū bis cōtinet tempus motus iou/s. scz. duodecim anno/trum. et medietatem eius scz. sex annorum. **Iuppi** ter vero ad martem se ha bet in p̄portione septu/pla. **Et** sic de alijs plane tis suo mō dicendū est.

Tūc ibi (Sexto) cum saturnus et Venus quæstio querebat. cū saturnus sit pl̄neta seussim⁹. venus autē benignissimus. an malignitas ipsius saturni veneris benignita/tem temperet. et eōuerso. benignitas veneris malignitate saturni retardet. **¶** Notandū q̄ nullus planetarū malus est naturaliter quo ad suam natu ram. Sed benedicuntur planete mali quo ad influxum et effectum. **¶** Luna igitur saturnus virtualiter sic frigidus et siccus. et p̄ cōsequens horū in hec inferiora infus et aus. **¶** Hec autē duo contraria sunt vite que consistit in cali do et humido. Sed venus est planeta p̄turaliter calidus et humidus calidi/tatis et humiditatis infus et aus. que ad vitam saluandam. vnt necessarie. et ideo benignissimus dicitur. **¶** Concurfus autem duosam planetarū quo p̄ vnus per influentiam est beniuolus. alter vero maliuolus. se mutuo quo ad influentiam in hec inferiora temperant et mitigant. Nam sicut ex calidi et frigidi concurfu et cōmixtione fit medium temperatum vtputa tepidus sic ex concurfu planetarum beniuoli et maliuoli. maliuoli quidem malicia per benignitatem beniuoli obtemperatur. **¶** **¶** Contra benignitas beniuoli p̄ malignitatem maliuoli retardatur. **¶** **Tūc** ibi (Septimo cum corus) **¶** Septima quæstio est. cum corus ventus septentrionalis inter fauoneū et septentrionem medians septentrioni p̄p̄inquoior. naturaliter sic frigi/dus et siccus. quare est dum ad nos peruenit. q̄ appareat calidus et humi/dus. **¶** Ad hoc dicendum est. q̄ licet naturaliter sic frigidus et siccus. quia ta men ad nostram habitationem non peruenit nisi prius zonam torridam pertranseat. ratione cuius frigus quod in ipso erat depelitur. et caliditas a.

plina scholarium.

loco originis imprimatur. Et tiam anteq̄ ad nos peruenit per maria inter locum sue originis et nostram habitationem interposita oportet q̄ pertranseat exinde humiditatem suscipiens. Licet ergo corpus naturaliter sit frigidus et siccus a loco sue originis et a sua natura. tamen ratione locorum per que fiat humiditatem et caliditatem sibi contrahit. quod exprimitur in v̄s/ his contrarie dispositionis sibi. qui sunt humidi et calidi. Et oī q̄ pertranseunt regiones siccas. siccitas in eis regeneratur. Et quia pertranseunt mōtes frigidos perpetue frigidi apparent

¶ Tunc ibi (Octauo que 26.)

naturaliter sit frigidus et siccus. quare nobis contrarius appareat

¶ Octauo que sit elementorum connexio proportionalis.

¶ Octaua questio est. que sit elementorum p/portionabilis connexio

¶ Ubi notandū. q̄ elementū s̄m et onstātiū est simpla et minima pars corporis cōpositi. minima

quidem quo ad nos q̄ sensu nō percipit. Est em̄ p̄ticia minima et v̄tama in corporis resolutione sicut fuit p̄ma in compositōe. Dicit autē simpla. non q̄ simplex sit elementū sine aliqua cōpositōe. sed q̄ nō habet aliquas p̄tes cōponentes ip̄m sp̄e et numero differētes. sicut habet corpa mixta. sed est v̄num totū homogenū. cuius p̄tes idem sunt cū toto. q̄libet ps aeris ē aer et sic de alijs. Et de elementū quasi v̄mentū s̄m f̄sidoz ab v̄le grece q̄ ē materia latine. eo q̄ omnium corporum est materia et quasi p̄mitiuū fundamentum. Secundum alios dicitur quasi eleuamentū s̄m siue alimentūz eo q̄ omnia alia corpora aluntur qualitatibus elementaribus et augmentantur. Sunt autem quattuor qualitates elementares. quarum due sunt actiue. caliditas et frigiditas. et due passiue. scz humiditas et siccitas. Unde talis est elementorum connexio. q̄ semper duo elementa immediata in alē qua conueniunt qualitate et simbolo. que est v̄ni elementorum essentialis et alteri accidentalis. Verbi gratia. ignis et aer conuertuntur et conueniunt in caliditate que est igni essentialis et aeri accidentalis. sed differunt in duabus alijs qualitatibus. scilicet humiditate et siccitate. quia aer est humidus. ignis vero siccus. Similiter est de aere respectu aque. Conuertuntur enim in humiditate que est aeri naturalis vel essentialis. et aque accidentalis. Sed differunt ab inuicem in frigiditate et caliditate. sic etiam se habet aqua respectu terre. Conuertuntur enim in frigiditate. que est aque naturalis. terre vero accidentalis. sed differunt in siccitate et humiditate.

Terra enim est sicca. aqua vero frigida et humida. Elementum autem p̄imum et tertium. secundum et quartum in nulla qualitate conueniunt. sed in ambabus habent contrarietatem. Ut ignis in ambabus qualitatibus contrariatur aque. et aer terre. Inter hec autem quattuor elementa duo sunt melioris et purioris substantie ac etiam leuioris. Et ideo naturaliter mouentur sursum. et trahunt nobilitatem suam quo ad operationem et substantiam suam ex vicinitate orbis celestis. a quo recipiunt influentiam nobilitatis et virtutis. Nam virtus celestis primo influit super spheram ignis. et post ignem super aerem. Et ideo hec duo elementa sunt ceteris sublimiora quo ad situm. habiliora quo ad motum. subalio

¶ ¶

Boetius de disci

ra quo ad subiectū. clariora et magis perspicua quo ad formā. magis vigorosa quo ad actū. Sed reliqua duo elementa. scilicet aqua et terra alijs sunt grauiora motū a circumferētia ad centrū habētia per aggregatiōem partium et compositionē. spissa et obruta. alijs duobus grossiora et materialiora. plus habentia de materia quā de forma. quodlibet autē horum habet suū ornatum. Verbi gratia. ignis sidera. aer volatilia. aqua natalicia et terra gressibilia.

¶ Tūc ibi. Nono quis solis etc. **¶** Nono questio quesiuit meatū et effectum solis et lune. **¶** Ubi notandū quo ad motus planetarū. quod quilibet planeta duplici motu mouet. scilicet naturali et proprio. ab occidēte in oriens contra motū firmamētī. Et motu alieno scilicet ab oriēte in occidens ex raptu firmamētī. Cuius violentia singulis diebus ab ortu ad occasum rapiuntur. In motu autē naturali quo nititur contra firmamētum. quidā turdius. quodā se-

lerius. cursum suū perficiunt. Et hoc propter arcu-
lorū suorum dispositionē et
quātitatē. Nam iuxta ter-
moratur in quolibet si-

¶ Nono. quis solis luneque meatus sit et effectus.

gno per annum unum. Et sic in duodecim annis complet cursum suū. Mars moratur in quolibet signo quadraginta diebus. et perficit cursum suū in duobus annis. Saturnus moratur in quolibet signo per triginta menses. et complet cursum suū in triginta annis. Sol autem moratur in quolibet signo triginta diebus et decem horis et semisse. et perficit cursum suū in tricenis sexaginta. In quibus diebus et quadraginta. Mercurius moratur in quolibet signo septuaginta octo diebus. Venus moratur in quolibet signo viginti nouem diebus. et cōplet cursum suū in tricenis et quadraginta octo diebus. Luna moratur in quolibet signo duobus diebus et dimidio et sex horis et bisse unius. et complet cursum suum a puncto usque ad punctū in triginta septē diebus et octo horis. **¶** Secundo notandū. quod sol firmus est in sidere. quasi solus lucēs. eo quod sit fons totius luminis cuius radiatione superiora et inferiora illustrantur. Et sic autem sol firmus astrologos planeta fortunatus firmus se. Sed per cōiunctiōem aliquādo fit malus diurnus calidus siccus. et ceteris. Ubi sol omnia viuificat. et rebus omnibus vitam spiritus et formā amministrat. Sol autem omnibus luminaribus celi maior est quātitate dignitate et claritate. Et magis calcatur et expressi est luminis. et etiā maior est potestate et officij multiplicitate. ac motus uniformitate. Nam mouet se directo motu in circulo proprio sub zodiaco. apud eum semper tenens locū. trāsit enim recte arcibus suis per mediam lineā zodiaci. cuius methas et terminos non transcendit. Et ideo motus solis in circulo suo proprio est uniformis. quāuis in respectu aliorum dissimiliter mouere videatur. Circulus vero solis sicut etiā zodiacus describitur per duodecim spacia siue signa. quorum quodlibet consistit triginta gradus. et quilibet graduum sexaginta minuta. Ubi sol recedendo ab uno puncto. arcu sui. et reuertēdo ad eundem transit per duodecim signa. Et transitus illius arcu annus vocatur. Nec in die naturali profectate transit gradum unum. sed transit sexaginta nouem minuta et octo. ita quod de illis sexaginta nouem minuto remanēt duo signa impertransita. In tantū igitur sicut in uno die naturā non perficit gradū unum. Sol igitur motū suo ordi-

plina scholasticum.

nato et imperturbato cursu ordinat et perficit vniuersa. In Ambrosius sic virtutes solis describit. Sol est oculus mundi. iocunditas diei. pulchritudo celi. mensura temporum. virtus et vigor omnium nascentium. dominus planetarum. decor et perfectio omnium stellarum. Preterea sol est fons mentis. id est memorie. rationis principium. lucis et ignis nature. medius mundi. fulgur olympi. moderator fundamenti. Ideo enim mouetur contra motum firmamenti. ut moderet et temperet motum suum. Ideo dicitur splendor olympi quod dicit Macrobius in libro Liceronis. Definitio fuit Platonis. omnium spherarum lumen esse a sole. Dicit enim Plato in thymeo. Ingeniavit deus rem conditor lucem clarissimam quam solem vocamus. cuius splendore celum et omnia illustrant. ut numerus existat omnium animantium. Et Aristoteles in libro de elementis ait. Sol habet lumen proprium. stelle vero et luna lumen a sole acquisitum. Sicut quando candela speculum et oppositum illuminatur. Item notandum de luna. quod luna dicitur quasi luminis vna. id est principalis et maxima. Est enim corpori solari in magnitudine pulchritudine simillima. ut dicit Isidorus. Luna ut dicitur in exameron. mater totius humoris et ministra. dominatrix maris lumen a se non habens. sed a plenitudine solis mutans. Luna enim firmi appropinquationes vel elongationem a sole formam suscipit et figuram. L. arens igitur proprio lumine a punctuali plenitudine solis lumen recipit. Ut enim dicit Aristoteles in libro elementorum. luna semper mediate a sole illuminatur. lumen receptum reflectit in terram. Habet enim luna naturam similem speculo. quod proprio colore caret. et recipit colorem ab alio. Et quanto plus soli appropinquat tanto plus de lumine suo perdit ex parte terre. Sed claritatem quam perdit ex parte inferiori. nullatenus perdit ex parte celi. immo tanto plus ex parte superiori illuminatur. Unde quando soli coniungitur nihil luminis ad terram dirigit. Sed ex parte celi implens illuminatio permanet. et econuerso quando soli opponitur tota ad terram et non ad celum illuminatur. ut dicit Beda et Macrobius. Est luna inter planetas breuissimo tempore sui temporis impletiva breuissimum enim habet circulum. et ideo inter spacium viginti octo dierum per omnia signa zodiaci vagatur. ut dicit Ptholomeus. Est autem luna planeta frigidus cum excessu. femineus et nocturnus. Horatur autem in quolibet signo duobus diebus et sex horis et bisse. Inter omnes enim stellas erraticas luna est magis incerti et vagi motus. Nam propter breuitatem sui cursus. nunc sub sole. nunc supra. nunc ante. nunc retro euagatur. Nam cum sol circuit per circulos australes inferiores. et luna per agrat circulos boreales superiores. tunc luna suprema est. velut nauicula habens cornua. Et quando est sub sole tunc habet cornua versus terram. declinata. quando vero decreuit tunc est erecta. ut dicit ipse venerabilis Beda. ¶ Tunc ibi (Ultima semicirculi etc.)

¶ Prima questio vltimi semicirculi est. que sit causa terremotus. Ad dubium dicendum breuiter. quod terremotus ex eo causatur quod in terra vapores calidi sunt inclusi. Sol igitur per radios suorum reuerberationem ad terram superficiem terre calefacit. Vapores inclusi agitantibus viscera terre concutientes et petentes exitum. cum terra in superficie sit constricta resistit diuisioni vapores exire non permittens. vapor ergo inclusus. calidus

E III

Boëtius de disci

se tandem incensus fortiter terram agitat. et ex terre resistentia tremor qui-
dam causatur. qui tremor quādoq; maior est. quādoq; minor est. fm q; va-
pores inclusi ascendentes et exire volētes sunt plures aut pauciores. Et fm
etiā q; terra in sua superficie est magis vel minus cōtracta. ¶ Tunc ibi
(Lur concrepat aera) ¶ Secundaquestio est. que sit causa tonitru-

¶ Notandum q; tonitruum est impressio generata in nube aquea propter
vaporis calidi et siccī agitationem. huc et illuc fugiētis cōtrarium ab omni
parte coartari. et ex hoc inflāmati. sed tandem in nubee rtinguens et ipsam
rūpens. Vel generat tonitrus ex collectione nubii quādo a ventis cōtra-
rīs nubes agitate adinvice colliditur. ex mutua em collisione ad inuicem
fit cōcussio in aere et strepitus. que ab antiquis tonitrus nominat. Dicit
autē tonitrus vel tonitruū a terrore. eo q; sonus terrae audientes. In in-
terorum tam grauitē percussit vt omnia discerpisse videat. Nec mirari super
hoc quis debet. cum vesica quīs sit parua tam magnū sonum efficit si ven-
to sit repleta et violēter fracta. Lū tonitrus frequēter simul fulgur emittit.
sed fulgur celerius videtur q; tonitruū auditur. Ratio quia sensus visus
subtilior est q; auditus. Unde prius homo videt ictū hominis arborem in-
cidētis. q; ipm sonū audiat. Unde phis dicit. tonitrus est strepitus ventoz
in sinu nubium receptus. qui virtute nobilitans sue quasi libet partes nu-
bis interrumpit. et fragorem tonitruū introducat. Unde fm Aristotelen in
libro meteorozū. toni-

truum nihil aliud est q;

extinctus ignis in nube.

¶ Vapor em siccus eleua-

tus et calore aeris inflā-

matas. quando a nube

aquea interceptis subito

extinguitur. ex qua extin-

ctione strepitus tonitruū

generat. Sicut quādo

extinguitur ferum ignitum fit sonitus et stridor

¶ Tunc ibi (Lur ma-

ris) ¶ Tercia questio est. Lur rabies maris exundet. Ubi sciendum q; lu-

na aquarum maris est attractiua. sicut adamas attrahit ferrum. sic luna

mouet et attrahit post se oceanum. Unde in ortu lune intumescit mare et

crestat ex parte orientali. sed decrestat ex parte occidentali. Et ideo quando

luna est in occasu tunc mare ex parte occidentis crestat. sed decrestat ex par-

te orientis. Scdm igitur q; luna plus vel minus proficit in suo lumine. sic

plus vel minus in suo lumine mare se extendit. vel ipsum mare retrahit.

vt Macrobius refert in libro Liceronis. Oceanus em in decremento

lune retinet istum modum. Nam primo die crescentis lune fit copiosior: so-

lito et abundat in summo. sed secundo die minuitur. et sic descendit vsq; ad

septimum diem. Deinde iterum crestat per septem dies. ita q; in quarto de-

cimo die est iterum plenus in summo. Unde in nouilunio semper mare est

plenissimum. et etiam in plenilunio ¶ Tunc ibi (Bustusq; rē.)

¶ Quarta questio est. cur gustus malignus. hoc est que est causa sal-

sedinis maris. Ad hoc dicendum. q; duplex huius est causa. Una quia trā-

Ultima semicirculi planici
es proporebat. Lur tremor est

in terris.

¶ Lur concrepat aera fulgur

¶ Lur maris exundet rabies

¶ Bustusq; malignus

¶ Tunc ibi (Lur ma-
ris) ¶ Tercia questio est. Lur rabies maris exundet. Ubi sciendum q; lu-
na aquarum maris est attractiua. sicut adamas attrahit ferrum. sic luna
mouet et attrahit post se oceanum. Unde in ortu lune intumescit mare et
crestat ex parte orientali. sed decrestat ex parte occidentali. Et ideo quando
luna est in occasu tunc mare ex parte occidentis crestat. sed decrestat ex par-
te orientis. Scdm igitur q; luna plus vel minus proficit in suo lumine. sic
plus vel minus in suo lumine mare se extendit. vel ipsum mare retrahit.
vt Macrobius refert in libro Liceronis. Oceanus em in decremento
lune retinet istum modum. Nam primo die crescentis lune fit copiosior: so-
lito et abundat in summo. sed secundo die minuitur. et sic descendit vsq; ad
septimum diem. Deinde iterum crestat per septem dies. ita q; in quarto de-
cimo die est iterum plenus in summo. Unde in nouilunio semper mare est
plenissimum. et etiam in plenilunio ¶ Tunc ibi (Bustusq; rē.)

¶ Quarta questio est. cur gustus malignus. hoc est que est causa sal-
sedinis maris. Ad hoc dicendum. q; duplex huius est causa. Una quia trā-

plina scholarium.

sit per loca calida. Et alidi autem sunt due operationes quantum ad possi-
tum sufficit. scz adurere et atterere. Et alidum igitur humores adurit. ex qua
adustione in ipsis amaritudo requiritur. hoc modo mare per diuersa loca
transiens amaritudinem recipere potest. Preterea cum mare sit valde la-
cum et diffusum virtute caloris solis dulcior et subtilior pars aquarum ma-
rinarum ab ipsis attrahi potest. et sic grossiores relinquuntur que cum sa-
caliter euaporari non possint calore solis aduruntur. qua adustionem ama-
ritudo sequitur.

¶ Tunc ibi (Que natura pennatorum etc.) **¶** Quin-
ta questio quesit de natura auium. Et ut scz quedam aues tempore hye-
malis a nobis alienantur tempore vero estiuiali redeunt. Ad quod dici po-
test qd hoc contingit ppter diuersitatem temporum. qz non omne tempus ad
earum conseruationem est habile. et ideo recedendo et redeundo motu illo se-

¶ Que natura pennatorum estiualiu **¶** em quedam pennata tam
in hyeme deficientium et conuersim. **¶** modici caloris natural
qz ppter frigus humale

¶ Quid grandinis rotunditas **¶** in locis frigidis sustenta
¶ Quid niuis prolixitas. **¶** rino possunt. Et ideo hye-

me adueniente quedam

eorum ad calidas regiones mundi transuolant. vt videmus in cyconijs.
Quedam loca paludiosa petunt. vt hyridines. Quedam etia plumis ca-
dentibus in aliqua cauernula terre vel in arbore cocaua in suis plumis se re-
cipiunt vsqz ad tempus vernale. et tunc calore veris redeunte fortificatur eo-
rum calor naturalis. qui procreat in corpore plumas strato. et sic reuiuif-
cunt ad nos redeutes. vt cuculus.

¶ Tunc ibi (Quid grandinis rotunditas) **¶**
¶ Sexta questio quesit quid est grandinis rotunditas. **¶** Ubi notan-
dum. qz vt dicit Aristoteles primo metheororum. grando est impressio ge-
nerata ex vapore humido et frigido a frigore fugato. et ab interioribus ni-
bis ppter dominium calidi arcustantis. Generatur autem in nubibus a terra
longinquis. et ideo causa generationis eius est vapor frigidus et humidus
in concauitate nubis receptus. qui ex frigiditate aeris condensatur. Nam
partes humide et frigide fugientes calorem aeris se recipiunt in interioribus
nubis. et ibi inuenientes vapores partes eius aggregant et in substantiam
grandinis congelant. Unde vehemens calor estiualis grandinis generatio-
nem impedit. quia dissoluendo vaporem eius partes aggregatas pariter
non admittit. Similiter nimium frigus in hyeme. quia tunc non est calidi-
tas in aere quam fugiens frigus se recipit intra nubem. Et ergo dicit phi-
losophus. qz vniuersaliter fiunt grandines in temperatioribus locis. Bran-
do autem parua et rotunda descendit ex supremis locis. vt dicit Aristoteles
Causatur autem paruitas et rotunditas ex mora eius in aere ex longo te-
pore. Unde ex conuolutione diuturna rotundatur. et calore aeris partes e-
ius aquee resoluuntur et minorantur. Sed in grandine in locis vicinis ter-
re generata accidit contrarium ex causa contraria.

¶ Tunc ibi (Quid niuis prolixitas) **¶** Septima questio querebat. p-
pter quid est niuis prolixitas **¶** Ubi notandum. qz nix est impressio ex
vapore frigido et humido generata. et in infima parte medijs intersticij ae-

E iij

Boetius de disci

ris congelate a medio et frigido respectu pruine propter admixtionem caliditatis. que eodem caliditas inclusa in eius substantia. et non statim deuta a frigore circumstante rarefacit eius substantiam et qualitat ipsam. recipiens albedinem in colore propter victoriam frigoris in fine. atque propter expansionem et dispersionem partium nubis. seu propter frigus debilitatum a calore frangit in partes tantas ad modum lane carptae. Nix enim generatur in nube minus frigida quam est illa in qua grando congelatur. quod ut testatur mollicies caliditasque nix admixta nubibus prohibet partes eius comprimi ad invicem et vehementius aggregari. Nix ergo aqua est durior et sicior ex frigore circumstante. grandine tamen mollior est ex mixtione caloris in nube. De alba autem ex frigore in eius superficie dominante. et modico calore mixta in aquam resoluta. tam a duricie quam ab albedine de facili immutatur. ¶ Tunc ibi (Nebule potentia) ¶ Quarta questio est propter quod nebule potentia est. ¶ Ubi notandum quod nebula est impressio facta ex resolutione nubium in aquam pluuialem resolutoriam. ut dicit Ari- stoteles primo meteororum. Vapores enim sic resoluti per singulas particulas aeris diffusi nebulae gignunt et inducunt. que quanto terre est purior. tanto est obscurior. spissior et frigidior. A terra vero magis elevata magis est peruia minus frigida et obscura. Quando autem nebula a sole trahit sursum totaliter mouetur. et in materiam nubis redit. et ideo future pluuie est significatiua. Quando vero totaliter a radijs solis repercussa deorsum cadit et in suam redit originem deficiat et euascescit. Unde purgato aere futuram prestat magis serenitatem. Aliquam corrumpitur in vapores ex quibus generatur. et tunc est multum nocua florum. Etiam est gemmantium vinearum corruptiua. et diuersarum infirmitatum animalibus inductiua. latronibus et maleficis est conueniens. quod insidiarum ipsorum est occultatiua itinerantium et peregrinantium impeditiua. quod magna nebulosa et obscura que est incognita et incerta radioz solarum aliarum stellarum est interceptiua. et ideo nauigantibus est periculosa et grauis. ut dicit Beda. quod dum nebule obscuritas maris superficiem occupat. ubi debeat nauis recte verti ignorat gubernator. ¶ Tunc ibi (An virtus lapidum) ¶ Nona questio est. an virtus lapidum procedat ex completionem forme cum materia. ¶ Vel ex forma tantum vel ex materia tantum. ¶ Pro quo notandum quod lapis est ens mixtum ex quattuor elementis in quo est tria considerare. scilicet materiam lapidis participat ista duo elementa. scilicet aquam terram et precipue terram. Huius signum est cum proprium sit terre substare aque et omne genus lapidis proiectum ad superficiem aque tendat ad fundum. Et ex quo apparet cum lignum ad superficiem aque positum non cadat ad fundum. sed remanet in superficie. quod non participat precise illud elementum quod substare aque. sed illud quod superest aque. videlicet aerem. ¶ Querit autem questio. an diuersae virtutes lapidum consequantur ipsos lapides ratione materie. ut dictum est. an ratio

¶ Nebule potentia ¶ An virtus lapidum ex completionem. an ex natura. An adamantina attractio ex compositionibus simul. an ex vnius tantum.

¶ Quando autem nebula a sole trahit sursum totaliter mouetur. et in materiam nubis redit. et ideo future pluuie est significatiua. Quando vero totaliter a radijs solis repercussa deorsum cadit et in suam redit originem deficiat et euascescit. Unde purgato aere futuram prestat magis serenitatem. Aliquam corrumpitur in vapores ex quibus generatur. et tunc est multum nocua florum. Etiam est gemmantium vinearum corruptiua. et diuersarum infirmitatum animalibus inductiua. latronibus et maleficis est conueniens. quod insidiarum ipsorum est occultatiua itinerantium et peregrinantium impeditiua. quod magna nebulosa et obscura que est incognita et incerta radioz solarum aliarum stellarum est interceptiua. et ideo nauigantibus est periculosa et grauis. ut dicit Beda. quod dum nebule obscuritas maris superficiem occupat. ubi debeat nauis recte verti ignorat gubernator. ¶ Tunc ibi (An virtus lapidum) ¶ Nona questio est. an virtus lapidum procedat ex completionem forme cum materia. ¶ Vel ex forma tantum vel ex materia tantum. ¶ Pro quo notandum quod lapis est ens mixtum ex quattuor elementis in quo est tria considerare. scilicet materiam lapidis participat ista duo elementa. scilicet aquam terram et precipue terram. Huius signum est cum proprium sit terre substare aque et omne genus lapidis proiectum ad superficiem aque tendat ad fundum. Et ex quo apparet cum lignum ad superficiem aque positum non cadat ad fundum. sed remanet in superficie. quod non participat precise illud elementum quod substare aque. sed illud quod superest aque. videlicet aerem. ¶ Querit autem questio. an diuersae virtutes lapidum consequantur ipsos lapides ratione materie. ut dictum est. an ratio

plina scholarium

ne forme. an ratione compositionis forme cum materia. Dicendum cum
Auzentis. q. virtus est sequela forme. ex parte em materie progredi nō po
test. q. cum omnes lapides eandem habeant naturam sequeretur q. omnes
haberent eandem virtutem. Verbi gratia. q. omnes fugarent venena. con
cordarent discordes. attraherent ferrū. & sic de alijs virtutibz lapidum De
quibz Albertus magnus in suis tractat mineralibus. Forma igitur q. est
natura principalis & per consequens principium motus & quietis est quaz
virtus lapidum consequitur. Unde forma substantialis lapidum est natu
ra mouens & inclinans eos ad pprias vtutes ad suas operationes exercen
das. Unde sicut forma hominis mouet ipsum ad virtutem operatiuam
eorum que non operatur asinus. Sic forma magnetis & adamantis mo
uet ipsos ad virtutem operatiuam eorum que non operatur cristallum vlt
margarita. Hec autem questio in generali proposita potest specificari hoc
modo. An virtus adamantina procedat ex parte materie tantum. vel ex p
te forme tantū. vel ex parte compositionis forme cum materia. Patet re
sponso. quia attractio sequitur virtutem adamantis. virtus autē consequit
formam & non materiam. ¶ Tunc ibi. (Quid pluuie dulcedo)

¶ Decima questio pponerat. que sit pluuie dulcedinis causa. ¶ Pro quo
notandum. q. calidum adueniens humido duo facit. vel ipsuz adurit. vt ca
liditas solis per continuam actionem in aquas maris ipsas adurit. & ex h

incursu. ¶ Quid pluuie dulcedo.

¶ Putei hyemalis caliditas. estiu
lis rigiditas. ¶ Visus triplex emissio

¶ Colorum concretio.

et decoctione dulcedo relinquitur. Et hoc modo aque pluuiales efficiuntur
dulces. Hinc est q. modica pars pluuialis aque humectans segetes plus
recreat suscitatur & fructificat. q. si multum aque fontalis aut fluuialis super
ipsas spergeretur aut funderetur. ¶ Tunc ibi. (Putei hyemalis)

¶ Undecima questio proponerat ppter quid fontes in hyeme sunt calidi
in estate vero frigidi. Videmus em fontes in hyeme fumare. talis autem fu
matio attestatur fontium calorem. Huius ratio est. quia frigus vehemens
et excellens tangens terre superficiem inuenit in ipsa caliditatem in estate
per poros terre receptam. agendo autem in ipsam caliditatem depellit eaz
ad interiora & ad terre viscera. in quibus est reueruata ipsa aqua ex qua fon
tes & fluuij generantur. Hec autem caliditas resistit actioni sui contrarij.
scz frigiditati. ex qua quidem resistentia ipsa caliditas fortificatur. Nam
contrarium. agens in suum contrarium si inueniat resistentiaz in ipso sua
virtus minoratur & virtus alterius contrarij fortificatur. Et hoc modo re
linquitur. caliditas in aquis fontium tempore hyemali. Huius simile est.
quia in hyeme dum manus vehementer est infrigidata. si apponatur igni
vehemens calor agit in vehemens frigus quod est in manibus. Frigus au
tem calido resistit. & per hoc q. magis resistit magis fortificatur. & hoc mo
do contingit manum pati maiorem punccionem. sed tamen per continuaz

Boetius de disci

ignis applicationem tandem frigus expellitur. Sed frigus in hyeme circū
dans toti terre calidum susceptum in terra depellit ad eius inferiora. Et
sic calidum resistens fortificatur per antiperistasisim. Preterea sicut alia
ratio esse potest. quia tempore hiemali pori terre constringuntur. ita q̄ ca
lor terre tantummodo per fontes valet evaporare. Sed tempore estivali
pori terre calore solis aperiunt quibus aperitis caliditas terre iclusa valet ex
alare et quia terra naturaliter est frigida. absente calido frige facit venas et
fontium meatus. Hinc etiam trahitur causa cur homines in hyeme sunt
celeriores digestionis q̄ in estate. ¶ Tunc ibi (Sicut triplex emissio)

¶ Duodecima questio querebat. Et ut sit triplex visus emissio. quod ē
intelligendum. Et quaedam animalia acute quaedam acutius. et quaedam de
biliter vident. Sed potius intelligendum est de diversis dispositionibus li
nearum ducentis visum super rem visibilem. Nam omnis visio fit per triplicem
lineam ad modum trianguli vel pyramidis constitutam. quarum due pro
cedunt ab oculo. et extenduntur super duas extremitates visibiles. Et ter
cia est per modum basis imaginande protense ab una extremitate visibi
lis ad aliam extremitatem eiusdem. Et onus enim illius figure imaginari de
bet in oculo. basis autem in re visa. Et si contra radios visuales continge
ret concurrere anteq̄ ad oculum possent pertingere. propter nimiam visi
bilis a visu distantiam. contingeret visibilia non videri. Et ad perfectam vi
sionem tria exiguntur. scilicet organum. Verbi gratia. pupillus oculi ut sit de
terminata dispositus. et q̄ medium sit illuminatum. et etiam q̄ obiectum sit
in determinata distantia situatum. alio enim visum circa visibile iudicando
contineret errare. Nam quanto obiectum visibile plus distat ab oculo.
tanto concursus radiorum siue linearum visualium constituit angulum a
cutiorem. et per consequens tanto res visa apparet minor. Hinc est q̄ sol
apparet parue cōticitatis. cum tamen sit maior tota terra. Et conuerso vero
quanto visibilis est propinquius oculo tanto concursus radiorum visuali
um constituit angulum obtusorem. Et per consequens tunc visibile ma
ius apparet. ¶ Tunc ibi (Colorum concretio) ¶ Ultima questio
proponerat. propter quid sit colorum discretio. ¶ Ubi notandum est. q̄ co
lor sicut Aristoteles in de sensu et sensato est extremitas perspicui in corpo
re terminato. Non enim dicit q̄ sit extremitas corporis simpliciter. sed poti
us extremitas perspicui. hoc autem dicit quandam corporis qualitatem.
Dicitur autem extremitas perspicui. quia color apparet in extremitate.
Et dicit in corpore terminato vel determinato. ad differentiam corporum
indeterminatorum. licet enim in corporibus indeterminatis aliquis est co
lor. ille tamen non est in eis ratione perspicuitatis. aut ratione pure trans
parentie. sed ratione alicuius terminationis. Fit autem in corporibus in
determinatis. Verbi gratia. in aqua vel in aere lumen dicitur actus corpo
rum indeterminatorum. tenebre vero dicuntur priuationes eius. sic quodam
modo nigrum dicit priuationem respectu albi. quia est minoris perfectio
nis. minusque de natura lucis participat. Generantur autem colores medijs
per extremorum colorum commixtionem. ita q̄ quelibet pars extremorum
commisceatur partibus alterius. De his autem ad librum de sensu et sen
sato tractare relinquatur. ¶ Tunc ibi (Lumen igitur)

plina scholarium

Hic Boetius enumerat is questionibus que descripte erant in se-
de Lratonis. ostendit quomodo fecit filius inconstantie. Et primo facit h
secundo concludit ibi (Quid de cetero faciam) dicens sic. Et cum filius inconstan-
tiae in questionibus enumeratis proficere non poterat. propter earum
difficultates studuit vxorari. Et cum viderat multitudinem virginum du-
ctus in tedium parentibus sic respondit. Improbo corruptas etc. vt patet
in textu. Et concludit se magis solari velle q̄ ducere vxorem. Et tandem
proposuit studere difficiles questiones Ptholomei. dicens se preceptis suis

Cū igit istar questionū difficil' so-
lutio aim mutarōis nō posset adiple-
re. vxori studuit p̄cis postpositis sub-
iugari. Vnde q̄ v̄ginib' in tediū
ductus parētib' sic respōdit. Impro-
bo corruptas. lectos detestor aniles.
Nil mihi cū seua v̄gine sol' ero. Spre-
tisq̄ p̄dictis. v̄spote solutōib' difficulti-
bus Ptholomei p̄ceptis inquit de ce-
tero insitā. S; signoz gradus plane-
tarūq̄ discursus sine turr̄is eleuatiōne
facili visu cōprehēdi nō p̄nt. Quid in-
quit de cetero faciā miser est me eē ho-
minē. vtinā humanitatē possez exuere
afineitatēq̄ induere. specie p̄mutata.

Sit ergo discipuli summa magi-
stratui subiectio. exercitij attentio. ani-
mi beniuolentia. ingenij docilitas. spe-
cierū luxurie euitatio. felicisq̄ constan-
tie debita p̄ofessio

is velle insistere. Et v̄ autem
vidit q̄ gradus sig-
norum et cursus planeta-
rum de facili non pote-
rant perpendi sine tur-
ris eleuatione. Dixit cō-
cludendo. quid faciā de
cetero. miser est me eē
se hominem. Et inam
possem exuere humani-
tatem. et induere afineit-
tatem. specie p̄mutata

Tunc ibi (Sic er-
go). **Hic** recapitu-
lat seu epilogat recolligendo
prius dicta dicens
sic. Sit igitur summa
discipuli subiectio erga
magistrum. exercitij at-
tentio. animi beniuolen-
tia. ingenij docilitas. spe-
cierum luxurie euitatio
et felicitas constantie debi-
ta professio.

Explicit liber primus
Incipit liber secundus.

Incipit scōs liber et quartū caplin. in quo fm ordine in p̄mis p̄-
missum determinat Boetius de sagaci scholarū p̄uisione cū sint in
partib' alienis. Et diuiditur in tres p̄ces p̄ncipales. In p̄ma p̄mittit intē-
tum cum hoc declarando diuersitatē cōplexionū humane nature. In scōsa
ostendit que requiruntur ad prouidentiam scholarum sagacem. ibi (Feli-
cis eunt discipuli) In tertia declarat requisita ad scholarum prouidenti-
am respectu corporis. ibi (Cum autem indiscrepans) Prima adhuc in dyas.
primo em̄ p̄mittit intentum. scōso exēctur illud. ibi (Cum corporis huma-
ni conditio dicens sic. Omnia in p̄cedenti libro expedita pro scholarū
informatione sunt composita. scz in quibus debent informari. Et quomo-
do se habebunt erga magistros suos. Hunc autem in p̄senti scōdo libro

Boetius de disci

de sagaci prouisione eorum est breuiter tractandum. ¶ Notandū hīc
q̄ ex quo dicebatur in precedentis libri principio q̄ eius subiectum est apti-
tudo discipuli cognitionem veritatis recipiendi a docente. Ideo ad hanc
aptitudinem omnia que in hoc libro determinantur applicantur sunt et re-
ducenda quod in hac parte determinate sic reducendum est. Ostenso in
parte precedenti in quibus debita aptitudo discipuli doctrinam recipien-
tis consistit. quia in processu ad scientias ordinato. Et in debita subiectio-
ne respectu docentis. que in tribus consistit. videlicet doctitate. beniuolen-
tia et attentione. Nunc auctor pertractat de prouisione aptitudini predic-
te necessaria. que ad eam amminiculatur ipsamq̄ inducit. Quoniam sicut
Aristotelem natura humana est multipliciter ancilla. Propter eius em̄
nobilitatem et aptitudinem multis indiget. Recte sicut miles ad actū mi-
litie exercendum indiget

De complexionibus quattuor humani corporis.

Omnia siquidem supius ex-
posita ad scholarium in
formationem sunt affixa.

Nūc de eorum sagaci pro-
uisione breuiter est transcurrendum.

¶ Cum corporis humani conditio
fleuare sanguine. colera. melan-
colia consistat suffulta. ab aliquo pre-
dictorum quemlibet necesse est elicere
preeminentiam

de aptitudine cognitionum veritatis recipiendi. etiam determinandum est
de completionē que ad ipsam amminiculatur. Complexiō autem indiget
nutrimento. Et si studium exercere debeat. indiget loco. q̄ studiū sapientie
est. puilegiatum vt loco solitario magis sit aptum. Alia vero studia sicut
militaris et architectonice et. q̄ in publico conuenientius exercentur. Au-
trimentū igitur et locus complexionī et studio organice obseruunt. Nam
sicut visus obseruatur in oculo. sic complexio in nutrimento. Unde simile
est in medicinis. Ipsa enim ex quo tractat de sanitate. primo ostendit in q̄
bus sanitas consistit. quia in humorem adaequatione adiuuicem postea de-
terminat de his que ad sanitatem amminiculantur. eamq̄ inducunt et con-
seruant. sicut sunt humorum euacuatio superfluoꝝum. dicta congrua. et a-
lia huiusmodi. Sic recte procedit Boetius. postq̄ determinauit de his in
quibus aptitudo discipuli consistit. iam tractat de illis que ad talem ammi-
niculatur. Et hec sunt conuenientia loci. studij et mēsurā alimentī culibz apta
¶ Tunc ibi (Cum corporis humani) hic Boetius exequitur interi-
um ostendendo diuersitatem complexionū. Et diuiditur in duas. primo fa-
cit hoc in generali. sc̄o in speciali. ibi. (Delancolico vero) dicens primo

plina scholarium

sic cum natura humana composita sit ex quattuor humoribus. scz fleu-
mate sanguine. colera. z melancolia. necesse est quemlibet hoim habere p-
eminentiam in vno pōictōz. ¶ Notandum hic q̄ complexio humani cor-
poris q̄tuor humoribz. melancolia scz fleumate sanguinez colera sulca est
id est firmata siue sustērata. ¶ Un̄ necesse est quemlibet hoim ab aliquo pōi-
ctōz accipere peminētiam. scz vel in sanguine. vel in fleumate seu in alijs
duobz. Et est humor ut hic sumitur corpus humidū in corpore aialis genera-
tum aptū natum nutrire corpus. z est quadruplex vt dñm est. Et quia s̄m
Aristotelē scō de generat. one. ex eisdem sumus z nutrimur. Ideo cessan-
te humore in corpore aialis sequit̄ eius desiccatio. ¶ Scō notandū q̄ cō-
plexio potest sic describi. Lōplexio est contextio seu cōmixtio s̄m magis z
minus dominās abcedēs z recedens ab extremis ad mediū nō simplr. sed
quo ad nos. ¶ Et sic. Lōplexio est dispositio extrinseca vel sup̄ficiēt̄ ap-
parens significās causas intrinsecas cōsimiliter se habere. ¶ Et sic. Lōple-
xio est dispositio alicuius de q̄tuor humoribz resultantibz ex quattuor ele-
mentis adinuicē s̄m p̄portione ineq̄litaris. ¶ Tūc ibi (Melancolico s̄o)

Melancolico vero timor pigrifici
q̄ subiecto sub locis secretis z angulo-
sis. strepitusq̄ carētibz. lucisq̄ paz̄ reci-
piētibz studere ē oportunū. Saturita-
tēq̄ declinā. serāq̄ p̄chuerē cenā. poti-
busq̄ mediocribz gaudere ad nature
subsidium z prout studij desiccatio ex
igit plinaria potus receptione ad mē-

¶ Hic in speciali deter-
minat de complexionē
bus. Et dividitur in q̄-
tuor s̄m q̄ quattuor sūt
complexiones. pres pa-
tebūt. Et p̄mo determi-
nat de melancolica. cōple-
xioe dicēs sic. Melan-
colico timori z tardita-
ti subiecto. necessariū est
studere in loco secreto et
anguloso. vbi non fiunt

magni strepitus. vbi etiam nō est lux intensa. Et gaudebit modica saturi-
tate. cauendo sibi de serotina comestione. gaudebitq̄ potibz mediocribus
ad nature sue s̄bidii prout labor studij requirit. potest recipere potum ple-
nare z alia. z fouere ad mensurā ne nimia studij p̄teruitas generet in ipso
thymū z pectoris strictitudinē z anhelitus. ¶ Notandū hic q̄ complexio
melancolica est quādo mixtum ex quattuor elemētis cōponit̄ seu humoribz
vbi humor terre s̄dominatur alijs humoribz in mixto ex istētibz. Et
ideo si ille humor est frigidus z siccus. sic talis cōplexio est frigida z sicca
terre allimilat̄. Sūt autē melancolica inferius grossi. sup̄ius autē apparēt̄ ma-
celēti. eo q̄ melancolicus s̄m humorē melancolicū est complexionatus.
Melancolia vero est humor terreus z grossus naturā homis dep̄mēs in
naturā terreā. Un̄ melancolis s̄nt terre compabiles. Terra autem inter
omnia elemēta est plus mater. alis p̄pter quod etiā d̄: sex oim elemētōz.
Ideo etiā melancolici maxie s̄nt grossi minime agiles. Et p̄p̄ta dicit̄
etiā subiecti pigrifici. Sūt etiā timoro s̄ timor. etiā opponitur audacie
Audacia vero est ira quedam accensa p̄ncipaliter p̄pter bonū. Ira etiā est
accensio sanguinis circa cor. Lū igitur melancolia s̄nt humoris grossi. eo
q̄ s̄nt naturaliter frigidi z siccī. ideo calor eozum nō habet p̄tutē accenden-

Boetius de disci

di sanguinem propter quod sunt timidi. Decet etiam eos studere in locis
secretis et angulosis. quia secundum Avicennam immunitas a materia reddit nos
intelligentes. Sed melancholici sunt maxime materia onerati. unde impeditur
circa sensus omnis virtus intelligendi. eo quod necesse est quicquid intelligitur
phantasmata speculari. ut patet per philosophum tertio de anima. ideo debet esse in locis
secretis. Vel etiam quia timidi sunt. ideo ad loca secreta fugiunt. Vel etiam
quia valde sunt materiales difficulter recipiunt impressionem aliam
cognoscibilis propter quod facilius possunt recipere impressionem aliam
ca se strepitum pati possunt. Debet etiam melancholicis precauere nimiam
saturitatem. quia cum sit grossius ex saturitate nimia grossi humores
pessimi possunt generari. sic fieret omnino inhabilis. Et cum etiam natura
liter sit frigidus ne ex defectu caloris naturalis nimis abus maneat indi-
gestus. ut sic corpus referetur. Debet etiam precauere cenam tardam. quia per
somnia fit digestio et humorum congregatio. Ne igitur humor generatus
ex cibo abundanter excessive sicut in somnum ad cerebrum ascendit ipsum de-
struendo. ¶ Consequenter notandum quod melancholice complexionis signa sunt
Nam melancholicus est invidiosus. infidelis. inconstans animi. tardus in o-
mnibus factis. inordinatus habens appetitum. diligit enim esse solus. est timidus
dum homines debet inspicere. ebrescit ingenio. plures habens carnes. mul-
tum bibit. quia est siccus naturaliter. parum comedit. quia non potest dige-
rere ratione frigiditatis. parum appetit coitus. Nilque vel parum potest
quia frigidus est et siccus. Si vere vult appetere cibaria calida et humida
pulverosa. seu bene piperata sumat. bonumque vinum aut potum calidum
potest. aut esset brevioris vite. Sic enim ratione caloris in cibis et potibus
existentis calor natura-
lis augmentatur. Et ra-
tione humiditatis. nu-
trimentalis humidum ra-
diale incipit augmen-
tari. Et sic plus appetit et
plus potest quam sine his.
Et sunt hec signa in his
metris contenta. Inuidiosus
et tristis cupidus dextre
que tenacis. Non expers
fraudis timidus. luteique coloris. ¶ Nota. thymis est consumptio corporis
naturaliter humectantis ex alteratione corporis proveniens. Unde thymi-
ci per fleumatis emissionem consumuntur sic quod vix cutem super ossa obrinet. Unde loco
cibo potest vitam prolongare. Thorax est pectus vel lorica. ¶ Tunc ibi (Fleuma-
ticus) ¶ Hic ostendit proprietates fleumatici. Et vult quod fleumaticus potest
informari doctrinis in locis clamorosis et capacissimis lucis. Potestque so-
ueri multis potibus et nutriri diversis variisque cibariis. Et si liceat dicere po-
test semel in mense actum venereum exercere. ¶ Notandum hic quod fleuma-
ticus potest informari documentis studiis in locis clamorosis. quia frigi-
dus est et humidus. Notus autem est calor et siccitatis inductivus. Si
enim confricetur ad corpus calor generatur. Quia igitur frigidus est motus

suram confoueri. Ne nimium studii per-
teruitas thymum generet. anhelansque
thoracis strictitudinem.

Fleumaticus vero licet strepitu ru-
gentibus edibus lucisque capacissimis
studii preceptis potest informari.
ri. poculisque pleioribus potest sustentari.

¶ Nota. thymis est consumptio corporis
naturaliter humectantis ex alteratione corporis proveniens. Unde thymi-
ci per fleumatis emissionem consumuntur sic quod vix cutem super ossa obrinet. Unde loco
cibo potest vitam prolongare. Thorax est pectus vel lorica. ¶ Tunc ibi (Fleuma-
ticus) ¶ Hic ostendit proprietates fleumatici. Et vult quod fleumaticus potest
informari doctrinis in locis clamorosis et capacissimis lucis. Potestque so-
ueri multis potibus et nutriri diversis variisque cibariis. Et si liceat dicere po-
test semel in mense actum venereum exercere. ¶ Notandum hic quod fleuma-
ticus potest informari documentis studiis in locis clamorosis. quia frigi-
dus est et humidus. Notus autem est calor et siccitatis inductivus. Si
enim confricetur ad corpus calor generatur. Quia igitur frigidus est motus

plina scholarium

qui est actus studendi difficilior est in maiori strepitu. qui sensum mouet et ita calor in eo intenditur. et quodammodo humor superfluus digeritur. Habet enim fleumaticus sanguine non ita nobile sicut colericus. Et ideo non facilius strepitum in actu studij impedit. Strepitus tamen non promouet. sed impedit speculationem intellectualem. Est autem fleumatica complexio quando aliquod mixtum componitur ex quattuor elementis siue quattuor humoribus naturam elementorum consequentibus. ita quod humor aqueus alijs predominantur humoribus. Huius fleumaticus est frigidus et humidus sicut aqua. Et naturaliter omnes mulieres fleumatice sunt complexionis. Signa autem per quae cognoscitur fleumaticus sunt haec. Est albi coloris. carnosus parua ossa respectu suae carnis habet. facie pinguis. non cito irascitur timidus et non letus ratione frigidi. constringens. multum comedit. minus bibit. tardus est in factis suis. capillos habet molles et rectos. multum continuare potest coitum quia humidus. parum tamen appetit quia frigidus. Si vero multum appetere velit bibit fortia uina. comedit cibaria calefactiua. sic confortabitur in eo calor naturalis. De signis et proprietatibus fleumatici dantur

cibarijsque omnigenis confoueri. uene reoque accessu si fas est dicere mensurans per molliri.

¶ **C**onsuetudo uero cuius complexio est fauorabilior pro pago est omnibus sitibus ac cibarijs praeadaptari. quae ludentes sepius grauissima questione nouimus confoueri quae si obliquantibus hircio parietes solus ocellaret. non tamen in hoc seipsum est confidendum. Huius autem cibarijs omnigenis gratissimis. potibusque lenientibus decet hilarari.

inter ceteras studere se in omni loco. et sepe ludendo quaestiones in corpore grauissimas non tamen in seipso est se confidendum. Scia enim melius a quocumque accipi potest studendo quam ludendo. et debet delectabilibus uitiis cibarijs et potibus subtraheribus. ¶ Notandum hic quod sanguinei sunt naturaliter calidi et humidi. quia facilius recipiunt et recepta retinent. quod propter aptissimum sunt ad disciplinam. Unde sanguinea complexio est quaedam mixtum aliquod ex quattuor componit elementis. Vbi aer et virtus eius predominat alijs elementis. Vbi uero sanguis nature aere alijs humoribus ab alijs discussis elementis in mixto predominat alijs elementis. ideo haec complexio est calida et humida aere comparabilis. Signa huius complexionis sunt sepius quod est letus. cantans. largus seu liberalis. amabilis. medio creter rubraque coloris. pius. constans. moderatus ad virtutes naturaliter inclinatus. non multum loquens. nec nimis tacens. sepius facilius. non papirans facta. non habens appetitum inordinatum. multum comit.

hec metra. Hic somno lentus piger in sputamine multus. Et si huic sensus hebes. pinguis. facie solo. albus. Et ratione humiditatis cito addiscit. sed male retinet. et ratione frigiditatis tarde loquitur. Et nisi ratione frigiditatis parum appetit coire. ratione autem humiditatis multum possunt. ¶ Tunc ubi sanguineus uero. Hic ponit proprietates sanguinei diuersae sic. Sanguineus cuius complexio est nobilior

plina scholarium.

etiam igitur. Quærois intelligitur de quantitate molis quia in omni mixto terra hoc modo prædominatur. Dixit enim debet esse firmum et non cito frangibile cuius causa est terra. Sed deum auctoris intelligitur de qualitate prædominio. Et aliquando qualitas terre prædominat alijs. aliquando qualitas et operatio ignis. et sic de alijs complexionibus. Hoc igitur modo complexionibus sunt spiritum et numerum. ¶ **L**osequenter notandum quod nunquam due complexionibus in ambabus proprietatibus oppositis simul esse possunt in eodem. ut fleuma cum colera. et melancolia cum sanguine nisi in gradu contracto. Et quod contraria simul eadem inesse non possunt. Et tamen esse remissum istius quattuor humores bene in yno congregantur. Et qui habent symbolum adinvicem facilius inuicem componi possunt. ut fleuma cum melancolia quod comunicat. Sed melancolia et sanguis adinvicem componi non possunt. quod in ambabus qualitatibus sed proprietatibus differunt. Et similiter colera cum fleumate facilius componi non potest. cum etiam in ambabus qualitatibus repugnet. Quia igitur quattuor complexionibus prætere raro pure et simplices repuntur. sed sepius permixte. adeo dinoscere eas complexionibus non est puerile. Que tamen complexio in ynoquoque genere prædomine tur capi potest aliquo modo per signa antedicta. ¶ **N**ota quod complexio sanguinea quod calida est et humida assimilatur aeri. veni vento australi. et inter planetas ioui ac inter etates hominis iuuentuti. Hec enim omnia calida sunt et humida. Fleumatica vero complexio assimilatur aquæ inter elementa. hyemi inter

partes anni. fauonio inter veteros. lune inter planetas. et etiam serui muliebri. Hec enim omnia frigida sunt et humida. Colera et complexio assimilatur igni. sub solano. estati. et etati virili. et inter planetas soli. Hec enim omnia calida sunt et siccata. Sed melancolica assimilatur terre. autumno boreæ seu ven

qualitatis assignate ignorans sic societas theoreticos consulat. sed sic cognoscat. pluribus vero mentibus intimatum est gnoto solitos. ¶ **D**e reuerentia discipuli erga magistrum et quibusdam alijs. ¶ **E**licis vero discipuli discretio magistratui subijci gandeat.

to septentrionali saturno. et deceptui. quoniam hec frigida sunt et siccata. ¶ **N**otandum quod triplex est colera. scilicet combusta temperata et melancolica. Et combusta viget in hominibus nigram habentibus faciem. quasi a solaribus radijs combusta. Et tales sunt multum rebelles de facili ad iram commouentur. et cum in ebriant sunt turbidi. Temperata autem colera viget in hominibus pallida et aliquantulum rubra habentibus faciem. Et sunt tales discretiores in mente. et frequenter furiosi non multum regnes. Colera autem melancolica viget in hominibus lutulentam faciem habentibus. et sunt humidi semper tristes semper habentes varias imaginatioes phantasticas. Et de tali intelligitur littera.

¶ **T**unc ubi Felix ait discipuli etc. In hac secunda parte ponit quoddam præceptum generale. Et primo facit hoc. secundo deum suum magis restringit ibi. (Si autem discipulus) Adhuc prima diuiditur in duas. primo ponit doctrinam. Secundo contra detractorem exclamat. ubi (Quid enim detractorem nequis) Primo dicit sic. Discretio felicitis discipuli gaudet se subijci magistratui et metue

Boetius de disci

do eum diligat. et in om-
nibus ei fidelis existat.
Non sub dilectione pic-
turata qualis Albinus
existat detrahendo. Et
sic exclamat detractores
dicēs Quid est nequus
detractor. dato quod nulle
essent Fidelis etiam di-
scipuli discretio assurgat
inclinando loco et tem-
pore congruis magistro
suo veniente. Et si iusse-
rit ipsum sequatur. Et
si fieri potest inserat se
mansioni eius cohabi-

sando. ut si castigatus non solum remordeat se. sed cum lotus fuerit con-
fluat ad magistrum dubia inquirendo. Et illud magis specificat dicens. Si
discipulus scilicet quod necessarium est nequeat semper magistro suo exhibere pre-
sentiam interdum propter habitandis distantiam. et quibus propter alterius rei causam.
tunc habeat dicticias cedulas lateri suo proscriptas. quibus diligenter impri-
mar quod sibi expressum fuerat a magistro. ¶ Notandum hic quod scilicet discipulus
gaudenter se magistro suo subiacere ipsumque timere debet. Nam qui non ti-
met non obedit. et si non obedit non est subiectus. Non autem sic debet timere
ipsum sicut fur patibulum. sed ut debitos honores sibi impedit. et eius man-
dato se subiaciat. ipsum in nullo commouendo. Ipsum etiam diligere debet
quia si non diligat ipsum. precepta sua non custodit sed contemnit. Talis
autem contemptus subiectionem impedit. Debet autem discipulus debitam
exhibendo magistro reuerentiam tempore et loco assurgere. Non quidem
omni tempore. quia nondum studio est impeditus. nec omni loco. quia non
in scholis vel hinc studiis. Et si potest discipulus commorabitur magistro
suo. ne solus in studio se remordeat. Tunc autem quis se remordere dicitur
in studio quando proprio intellectui ad aliquid acquirendum laborat. quod per
se inuestigare non sufficit. Discipulus enim quandoque magnos circa materi-
am aliquam facit labores super qua facilliter posset a magistro suo expedi-
ri. Si autem cum suo magistro moram habere non posset habeat dicticias in
quibus dubia emergentia conscribat tempore ut oportuno eorum solutio-
nem suo a magistro inquireat. ¶ Nota dicticia dicitur a dictamen et vocis
custodia. unde et lince dicticia lateri sit semper amica. Nam sine dicticia vir
retinebis ita. Item vox audita perit. littera scripta manet. Sed obijceret
quis hoc est contra commune proverbum scilicet cordi non carere. ¶
Dicitur ad hoc quod ista non opponuntur potest enim primo dubium noti-
ficari et dicticias inseribi et postmodum intellectui. Et sic non solum dicti-
cis est commendandum sed etiam intellectui.

¶ Postquam Boetius ostendebat preceptum quoddam observandum
in discipulis propter aptitudinem recipiendi cognitionem veteris a deo

plina scholarium.

cente. Hic in ista tertia parte ostendit quaedam alia precepta. Et diuisi-
tur hec pars in duas. nam primo ponit illa precepta. secundo declarat eor-
um causas ibi (De artocopi mucor.) Primo dicit sic. L. um igitur conuexio fru-
dentium seu scholarium fuerit concors. ita q̄ habeant propositum in simul

generi inquirendo. Si aut̄ discipulus
magistro suo semper vt necessariū est
nequeat exhibere presentiam. tuz pro-
pter mansionis sue distantia. tum pro-
pter alterius rei causam. dicticas late-
ri suo sp̄ p̄mptiores habeat cedulas
ve quibz diligenter imp̄mat quod; cō-
scientie. p̄p̄riauerit intimatum eius/
q̄ implicite inquirat dubitarum.

Um autem indiscrepanis con-
ueniensq; affuerit commensa-
lium conuexio annua vel cite-
rior; fm̄ propositum com̄morandi vo-
luntas. Salis autem lignorumq; in
estate fragmenta. Autumni copiam
vindemie tritiram. capricorni con-

contra hat membra. et etiam quod peius est ne continua infirmitas sequa-
tur. ¶ Notandum hic. q̄ fm̄ philosophum in politicis. hom̄z viuens soli-
tarie aut est deus aut bestia. Ratio est. quia est a deo nudis q̄ de nullo cu-
ram gent. Et hic bestia nominatur. Non em̄ uiuit vt homo. eo q̄ vite intel-
lectuali non insudat aut est a deo perfectus felicitate mellicid̄ toria q̄ nul-
lo indiget. Et si deus. id est diuinus esse dicitur. vnde homo naturaliter ē
animal politicum et civile habitans inter alios homines. vt sic homines si-
bi mutuo suppleant defectus. Docet autem hic auctor qualiter scholares
sibi prouidebunt in diuersis variis eorum defectus suppleantibus. nam cō-
tracta societate congrua scholares provisionem facient in nutrimentis et a-
lijs ad vitam vite necessarijs. vt in sale lignis carbombus vino frumento.
et alijs huiusmodi corpus cōferuantibus. complexionem iuuantibus et
ad aptitudinem intentam amminiculantibus. ¶ Item notandum. q̄
vniuscuiq; mensis sua pp̄ria habet exercitia. vt patet in his versibz a ianua-
rio consequenter enumerando. Porro ligna cremo. de vite superflua demo-
do gramen gratum mihi seruit hios mihi pratum. Desse inclino. sege-
tes tezo vna propino. Semen humi tacto. mihi pasco. sues mihi iactio.
¶ Item pro vocabulis textus notetur primo q̄ artocopus dicitur ab ar-
tos grece quod est panis latine. et copos labor quasi panis cū labore factus
ad opus domini sui. Unde. Est artos panis quod probat artocopus.

morandi per tempus v/
dius ani aut circiter. tūc
conueniens est q̄ iuxta
eorum facultatem festi-
nent sibi procurare copi-
am salis frumenti ligno-
rum et copiam vnde /
mie. Sal quidem et li-
gna in estate. frumentar
vina in autūno. et in esp̄
cornu conuenientem carnis
Hoc enim q̄artime cō-
sentaneum est sanitati.
Et assignat causam. Ne
mucor artocopi inficiat
anhelitum. et ne etiam vi-
num insipidūz cordis se-
creta confundat. et ne eti-
am sequatur rancor car-
nū. Et ne fetor triture in-
clusijs cornūpat intestia
et ne lignorum defectus

F H

Boetius de disci

Item rancor dicitur carnis proprietates. Acor vini. & mucor panis. **Uñ.** Carnis rancor. acor vini. mucor hęc panis. Item. Non miser hic fertur in cuius sepe popina. **D**usadus est panis. caro rancida. pendula vina. **T**unc ibi. **D**agna vero discipuli rē. **H**ic Boetius cōtinuādo. ppositum suum ostendit quid expedit ac magistro. & discipulo dicens. **D**agna vero comoditas discipuli ut suam iuxta facultatem magistro suo provideat de vite necessarijs. ne tēpe quo sibi intēdere deberet

instruendo. circa rerum venialium curas se habeat occupare. Subdit exclamationem dicens. **Q**uid absurda est egestas. id est paupertas magistratus. **N**otandum hic q̄ magna in hoc consistit discipuli comoditas ut iuxta sue facultatis exigentiam suo provideat magistro de vite necessarijs. Sic enim tanto potest fidelius per eum informari. immo nunq̄ sibi facere poterit cōdignam laborum recōpensam. **Uñ** sicut filius propter substantiā quam assumpsit a parentibus. non sufficit eis reddere equalens. Sic nec discipulus magistro pro sciētia ab eo sibi ministrata. In signū cuius dicit philosophus in ethicis. dijs parentibus & magistris non potest reddi equalens. Faciat igitur discipulus magistro suo iuxta facultatis exigentiaz laborum recōpensam. scz in vite necessarijs subueniendo. **H**ec (vt dicit auctor in tertio tempore instructionis scholarum victualium procuratori habeat attendere. unde fructus scholastici proveniat minoramentum. **N**ā pluribus intentus minor est ad singula sensus rē. **T**unc ibi. **L**otricum cum autem veterarum rē. **H**ic agit de prouisionibus adhibendis inferioribus dicens sic. Felix discipulus abstinebit se a frequenti lotricum et veterarum accessu. immo q̄to talis rarior. tātō salubrior. Subiungit causam dicens. **N**e vetule & lotrices permisse domum eius accedere suggerant famulantibus seu consulant aliqua quibus fieret eius depauperatō seu difamatio quoniam raro reperitur fidelitas seruientium & in periculo constituta. Subdit exclamationem dicens. **N**e seducenti mancipio cui dilectio dominus plenarie confidit. immo tali nihil sedius seu ingratus valet inueniri.

Notandum hic q̄ studentes sibi prouidebunt congrua de familia tam quo ad seruum muliebren q̄ etiam masculinum. **U**t per eam de cura domestica subleuati scholasticis actionibus tanto efficacius valeat inha-

relicet em
miller
edo mil
dom etra
e ppo est
b. q. n. r.
g. 31. q.

Lotricum
notio q̄
carum q̄
to salub
fuggerat
epharat
ratio rep
gore col
mquo c
dilectio
to graui
lic man
py pua
no scru
decent
mancip
Lun
dimāo
hens. o
cepisse
diori o
delicq̄
se esse p
coltra

fidelio
bens dic
affert
perater
us impo
cum p
nas vop

plina scholarium

re-licet em ipsi indigeant mulieribus. non tamen eas debent attrahere. qz cū mulier naturaliter sic meretrici ne lotrix ad suū veniēs mancipiū ipm allicet endo mala sibi psuadeat quibus bona sua forsan dilapidaretur. ¶ Notandum circa vocabula textus. qz agō agōnis vel ago omis ēz locus belli. ab a quod est sine r gonus angulus quasi sine angulo. qz fieri solet sine angulo. qz in rotundis locis. Sed fm Huguitōem venit a sbo ango angis angere. In agonizare id est certare. In agonista id est pugil vel certator.

Lotricum autem vetularumqz re/motio qz summopere aprecianda est earumqz accessus quanto rarioz tanto salubrior. Necdum venerit aliquid suggerat inquinatum. vl a mancipio extrahat qd pmollitū. qm mancipioz raro reperitur clementia. rariozqz in agone cōstantia. Ut seducētī mancipio in quo confidit plenaria dominantis dilectio. quid tali sedius est. quid tanto grauius. Hospitiū mundū. supellex manda. thozal dealbatum. mancipij prudentia rerū exitūs. considerantis sedulitati dominice semp assistētis decenti vultu sunt componēda. Quid mancipio detrahenti crudelius est.

Lunctos terreat infelix climas ab elimādo dictus. nomen ex re contrahens. qui cum nycostrati munera suscepisset. primo ei vultu seruiuit blandiori oīa ad nutum amministrans fidelisqz per omnia existens. fideliozem se esse promittens. Quicquid vero nycostrati possidebat fidelisqz ipsius cō-

fideliozem. Et sic dñs suos oīa sua bona cōmiserit sibi disponēda. Quod vldens dictus climas dixit se in duplo plus expēdisse in rebz vsui humano ne cessarijs qz rei veritas habebat. Quo dñm suum in summā traxerat paupertatem. credito: umqz in exclamatoēm diurnam. Nichilqz menti apparitus imprimi potest. Maxima autem penuria dñi. sui serui in cognitionem eum pduxerat. Tandemqz eū sup suo errore increpabat. quod dictus climas dum audierat in sba prozispens cōrumeliosa. dñm suum interfecit.

¶ Item mancipiū idēz est quod famulus. r dicitur a manus r capio. qz seruus debet esse captus manibus. id est potestatribus sui domini. ita qz suis preceptis obediat. quod si nō fecerit verus nō existit seruus. ¶ Tūc tibi (Hospitiū mundū rē) ¶ Hic declarat Boetius seruitium fidelis seruiorū declarando cū hoc exemplariter maliciam serui infidelis dicēs sic. Seruus fidelis hospitiū domini sui seruabit mundum r thozal dealbatū. Hec em sunt signa fidelis serui. Opposituz autē est rē mācipio detrahētī. ¶ Tūc tibi. (Lūctos frear.) ¶ Hic declarat exemplariter p dicta de quodam seruo qz vocabatur Elymas qui habebat dominum qui vocabat Nycostratus. Ille autē elymas primo intrās hospitiū domini sui exhibuit se fidelem. et promisit se i post adhuc

Boetius de disci

Corpusq; domini sui nycostrati canibus dimisit deuorandum Tunc Boetius exclamando dicit. **Q**uod detestabile factum proditoris impietas perpetrabat. ¶ Nota q; tria sunt genera seruorum fugiendorum. scz subtrahentium. Unde hic Boetius nos edocuit. Secundū est bilinguium. Unde Boetius satis recitat in textu proxime sequenti. ibi (Seruus autē bilinguis) Tertium est seruorum crudelium. vnde in textu immediate sequenti iam allegatum textum. ibi (Seruorum siquidem crudelitate)

¶ Tunc ibi (Seruus aut bilinguis etc) ¶ Hic Boetius reprobat secū dum genus seruorum vitandorum dicens sic Seruus bilinguis procul expellatur et nequitia ipsius instante statim deponatur et si consanguinitatis linea fuerit coniunctus. ¶ Tunc ibi (Seruorum siquidem)

¶ Tangendo secundum genus seruorum fugiendorum quo innuitur causa vitandis secundis generis pmissi seruorum fugiendorum. Dicit sic Pulcos incidere vidimas pericula p seruorum crudelitates ¶ Tunc ibi (Et rectoribus at summa adhibent etc) ¶ Hic ostendit utilitatem credendi creditores. Et primo facit hoc scdo ostendit modum acq; reddi socios. ibi (Pudentis vero scholaris) dicens primo sic. Summa dicti comendatio est creditorebus exhibenda. Et tempore pfixo mutuatū restituendū pro posse. Declarat hoc dicens. multum dulcis est transactio creditoris. Et vicinorum suffragij exhibitio scholaris non multum in necessarijs abundanti. ¶ Notandum hic q; scholares suo pro posse creditoribus se exhibebūt veraces p eos em actio discantis crebro adiuuatur. Pisci enim scholaribus longinquis studentibus in partibus per creditores aliquotiens fieret subuentio. multū occuparent tps repatriando. et p consequens suis a studijs impediretur. quare congruum est. unmo summe conueniens ser-

missum est infidelitati. quid plura: cū nequissimi elymatis infelix providentia cuncta prouidisset sibi supeditari carniū alimenta. piscium fomenta. ceterarumq; rerū venalium commercia. omnia in duplo q̄ essent appreciata dominicis auribus intimabat Sicq; totius substantie hausit incrementa nycostratūq; in summā traxit egestatem et in creditorū diurnā exclamationē. Qua nihil amariū. imprimis vecitoris infanie. maxima vero nycostrati penaria eū in mācipij erroris cognitōem pduxit. Tandē tarde cū elymatem super errore suo cōuenit Quo audito statim in cōtumeliosa p̄ba prorupit: dñiq; in visceribus mucronē se peliuit. et qd̄ p̄us omiserat secū asporauit. dñicūq; corpus canibus ad deuorandū reliquit. Ecce q̄ detestabile proditoris impietas scelus perpetravit. Seruus bilinguis procul expellatur et ip̄suis imminere nequitia statim deponat. licet cōsanguinitatis proximis

Boetius de disci

moribus q̄ in scientijs. solatioſisq̄ etiā iocis ad honeſtatē ſpectantib; ſibi
inuiçē obſequātur. Debent em̄ ſolatioſis iocorū generibus honeſtate mu-
tuo obſequi. q̄ tranquilla reſes vite humane eſt neceſſaria. Per ipſam em̄
ſpūs qui vitā hoīs ducunt ⁊ vegeant recreantur. Nec autē reſes in iocis
quodāmodo coſiſtere videt. eo q̄ iocis quieti aſſimilatur. vt ait Procras.
Denus licentiā iocis ſicut damus licentiā quieti. Quies autē eſt neceſſa-
ria. curis q̄ ſtudium ſtutis ⁊ ſciētie impediūt. Per iocum igitur cure depel-
lūtur. Subdit Boetius in textu q̄ integritas ſocialis dilectōis manebit
ad modū roſis generata. vt roſ p̄mo noctis tpe inſtillat in medio inūdat
ſeu crefcit. in fine vero inebriat. Sic ſcholaris cū ſocio amicitia cōtrahens
paulatim eam auget. ⁊ vltimate inter eos perfecte amicitie integritas
conſiſtat. nō em̄ cito debet generari ⁊ cito corripī. ſicut de ſtipula incenſa cū
eo ignis generat ⁊ cito deſicit. Sed paulatim debet generari. vt ſic p̄ma
neat incorrupta. Amicis em̄ ſummo querēdus eſt ope. Nullus em̄ ſine a-
micis viuere eligeret. reliqua bona omnia habens. prout habetur octauo
ethicorum. Nichil em̄ tam aptum tanq̄ conueniens ad res ſecūdas ⁊ aduer-
ſas. Ideo dixit q̄bus quidam Amicitia eſt deſiderabile nomen refugij ſe-
licitatis miſerie releuatio. que eſt indeficiens ⁊c. ¶ Item notandū hic. q̄
duplex eſt inuidia. ſc̄z ſm̄ q̄ ⁊ ſimplex. Inuidia ſm̄ quid eſt q̄ venit legit-
mans p̄pter rationē. vt ſi quis ſcholaris plura ſciat. ⁊ alius inuideret cogi-
tans ſe etiā velle tm̄ ad
discere ſicut ⁊ ille. talis
inuidia gratuita eſſet et
meritoria. Simplex at
inuidia eſt que nō venit
rationabile propter cau-
ſam. Et verbi gratia. ſi
quis alteri inuideret pro-
pter bona eius opera ſeu
famā laudabilem. talis
inuidia proprium conſu-
mit auctorem. ⁊ eſt pec-
catum mortale

¶ Boetius oſtē-
dit exemplariter q̄
modo ſcholaris q̄
libet fidelem habebit ſo-

cium dicens ſic. ¶ Cum diſcretio parentum meorum miſerat me athenas cū
ſtudij promittens cōſolari eius colloq̄o pauca dieb; put fieri eſt cōſuetū
tūc inueniebā ibi ſociū vnū noīe fauoneū nō q̄dem a vento denominatum
ſed a fauore. q̄ multum erat fauorabilis. Qui cū me p̄mo inſperſiſſet iri-
re fatigatū diuerſa cōſiderantē ⁊ crebro ſuſpirantē queſiuit de qua gente
et patria eſſem. Duxitq̄ me ſecū cauſa cōſolandi ⁊ q̄ſiuit a me an ibi pro-
pter ſtudij veniſſem. q̄ſiuit etiā cuius rōnis ⁊ artis eſſem. Poſt tres hoī di-
es oſtendit mihi noīa vico ⁊ dices ſic. hic florēt diuinarōes chaldeorū. hic
manifeſta viget gloria Ptholomei. hic clara vitas Aristo. hic pbata Pla-

Sicq̄ inter eos mutue dilectione
maneat integritas: vt p̄m̄cui t̄pis roſ
inſtillās: in medio inūdans in fine ſo-
inebriās exiſtat. Quid dulcē? q̄o p̄cla-
rius. q̄o certe melius. Preſtātis em̄ a/
moris nulla fauoris eſt adeptio. Inui-
dia vero ſi ſecūdum quid euenerit ſc̄z
in diſcendo gratiſſima eſt. Simpliciter
autē p̄rij auctoris cōſumptiua eſt.
Am me parentis prouidentia
eius colloquio vt aſſolet dieb;
pauca permittens cōſolari athenas

plina scholarium.

tonis diuinitatis. hic zenonis discretio. rursus. ut patet in textu. ¶ Notandum hic quod fauoneus Boetium diuersis inuolutum curis crebro suspirante cuius est professio vel secte curialiter interrogauit. Tunc enim ipse sicut adhuc sunt tres erant secte principales scilicet stoicorum quorum princeps erat socrates. Sed quod socrates non scripsit nisi de moribus. ideo platonis uoluit suscipere tractatum Alia erat secta peripatheticorum quorum princeps erat aristoteles. Tercia fuit epicureorum quorum princeps erat Leucippus. Quasi uero igitur fauoneus cuius secte erat Boetius. Et ponit ibi augustinus. Et uenit a nocte augustus et portus Delagias autem dicunt futurorum diuinationes. que ex coniunctioe seu concursu astrologorum cognoscuntur. in quibus chaldei studuerunt. erant autem apud eos inuenta Pytholomeus autem multum uiguit in astronomia. ideo dicitur gloria hoc est gloria scilicet astronomia ipsius Pytholomei. Aristoteles uero scilicet uocat sinceram ueritatem. et quod falsitati est impurata. Unde commentator ait. quod recedit ab aristotele recedit a ueritate. Platonem autem attribuit comprobata diuinitas. Platonem enim per ceteris philosophantibus primo omnium in celestium intelligentiam. in prime cause cognitionem uidet se egressisse. Erat enim plato socratis discipulus qui moribus

ob causam studij me misisset. vni cuius vite mee inueni custodere nocte fauoneum. um homo a uero sed a fauore denotatum. Dic cum me primo insperasset itinere fatigatum. diuersa considerantem. creberrime suspirante quasi. cuias essem. secum quod me adduxit curialiter consolans breuiter in quod. si ob studij causam illuc uel

insudauit. Sed plato in celestium cognitionem intellectum erexit. Unde et socrates supprimendo se cognatum albi in sinu habere contempsit. quod de sinu suo euolando uolatum celum penetrauit. sep uolatum erigendo. Socrates experientiam nouit somnium illud aliofore plagium. Erto igitur tpe tractato quod phie inrens assiduis considerationibus subtilior extiterat. primo naturas rerum generabilium inquirendo. Deinceps in cognitionem corporum et bestium ingenium subleuauit. nec ibi sistebat sed naturam celi penetrando de prima causa ac intelligentis altissimas habebat contemplationes. ¶ Notandum ibi. Zenonis concretio quod primo geometer erat qui uoluit probare circulum posse quadrari. sicut recitat commentator et aristoteles. primo posteriorum arguebat enim sic. In quocumque genere contingit reperire magis et minus in eodem est reperire equale. illud est commune principium ad omnes scientias. Sicut etiam illud in quocumque genere contingit reperire extrema. in eodem contingit ex medium reperire. Hoc autem principium commune specialiter ad geometriam zenon applicabat per ipsum probando speciales conclusiones quod non est faciendum. Nam per principia communia conclusiones communes probari debent. Communi enim effectus communem requirit causas. Et speciales alicuius scientie conclusiones debent probari per specialia principia. Processit enim zenon sic minorem subsumendo. Sed contingit reperire circulum quadrato maiorem et etiam minorem. ergo contingit reperire circulum quadrato equalem. Dicitur ergo in tra zenonis concretio. hoc est principiorum communium ad conclusiones proprias coniunctio uel copulatio

Boetius de disci

tio. Unde concretio potest hic dici premissarū ad conclusionem intellectu
alis coniunctio vel copulatio. ¶ **U**terius dicitur hic in textu Peribonij dile-
ctio. quod peribonius de amicitia et dilectione librum quendam conscripsit. **A**
liqui tamen textus habent dilectio. quod est intelligendum quod peribonius
omnia principia deleuit. dixit enim quod non contingeret contradicere. Et quia
supra contradictionem aut affirmationem et negationem fundantur omnia
principia. ideo delendo contradictionem omnia principia delcunt. ¶ **U**terius di-
citur Pythagore promissio. Unde promissio eius fuit homines bene et vir-
tuose viuentes post exitum corpus corpora nobilia debere ingredi. Et per
talem transformationem deputari ut ad sedes celestes fierent habiles. Sed
hominibus male agentibus quandam promisit penam. scilicet post mortem co-
rpus transcorporari corpora ignobilium scilicet pecudum ingrediendo. et ad sedes si-
dereas habitarentur. Dixit enim animam comparari ad corpus sicut nauam ad
nauim. Naua enim potest ingredi diuersas naues. ergo anima etiam potest ingredi diuersa
corpora. Hoc autem reprobatur est ab Aristotele non enim est oino sile de naua et na-
ui. et de anima et corpore. Et sic autem bene simile quo ad hoc. quod sicut naua re-
git nauem. sic anima re-
git corpus. Dissimile ta-
men est in hoc. quia sicut
domificatio non potest
fieri per quecumque instru-
menta. nec etiam ars a-
liqua alia. Verbi gratia
non per fistulas et huius
modi. Sic nec anima po-
test migrare et corpore
in corpus. Comparatur
namque anima ad corpus
velut artes ad instrumenta. sicut igitur non contingit vnamquamque artem
operari per vnumquodque instrumentum. Sic etiam non contingit ani-
mam que est corporis instrumentum quodlibet corpus instr. are. Deinceps
per (vlios homer) troiana historia ab homero descripta intelligitur. Per
anxiomata vero mychali regulas et propositiones difficiles quas Pytha-
lus supra musicam compilauit intelligimus. Has enim cum moteretur in
capsa eburnea depingi fecit. et easdem sepulcro suo imponi iussit que post lo-
ga tempora fuerunt inuenta. et anxiomata fuerunt appellata. ab anglo an-
gis angere. eo quod intellectum anxii auerunt seu impediuerunt studentium. Per
Hippocratis scrutina intelliguntur principia que per scrutando sunt viam
sensuum et experientia ab Hippocrate fuerunt inuenta. Unde Hippocras fuit me-
dicus peritissimus. Perscrutabatur enim omnes venas hominum. Ipse enim
fuit primus medicus qui corpus hominis fecit membratum dilamari sepa-
rando corpus a venis. ut peraperet meatus omnium venarum. Cum autem
tem dicitur (ypodromij) confusa gloria intelligendum est quod ypodromium e-
rat locus in quo exercitabantur cursus equorum. Unde ex velocitate cur-
sus vnius equi pre alio equitans confusam gloriam consequabatur. Dicitur

nissim. cuiusque professionis essem. cui-
usque facultatis. post triduum vicorum
nomina ostendendo. Augiporum
confragia dicens. Hic vigent chalde-
orum presagia. Ptholomei non latens
gloria Aristotelis sincera veritas
Platonis probata veritas. Zenonis
concretio. ¶ Peribonij dilectio.

velut artes ad instrumenta. sicut igitur non contingit vnamquamque artem
operari per vnumquodque instrumentum. Sic etiam non contingit ani-
mam que est corporis instrumentum quodlibet corpus instr. are. Deinceps
per (vlios homer) troiana historia ab homero descripta intelligitur. Per
anxiomata vero mychali regulas et propositiones difficiles quas Pytha-
lus supra musicam compilauit intelligimus. Has enim cum moteretur in
capsa eburnea depingi fecit. et easdem sepulcro suo imponi iussit que post lo-
ga tempora fuerunt inuenta. et anxiomata fuerunt appellata. ab anglo an-
gis angere. eo quod intellectum anxii auerunt seu impediuerunt studentium. Per
Hippocratis scrutina intelliguntur principia que per scrutando sunt viam
sensuum et experientia ab Hippocrate fuerunt inuenta. Unde Hippocras fuit me-
dicus peritissimus. Perscrutabatur enim omnes venas hominum. Ipse enim
fuit primus medicus qui corpus hominis fecit membratum dilamari sepa-
rando corpus a venis. ut peraperet meatus omnium venarum. Cum autem
tem dicitur (ypodromij) confusa gloria intelligendum est quod ypodromium e-
rat locus in quo exercitabantur cursus equorum. Unde ex velocitate cur-
sus vnius equi pre alio equitans confusam gloriam consequabatur. Dicitur

plina scholarium.

tur etiam (Daretis aporismata) Unde dares faciles propositiones et communes facilliter intelligibiles compilauit. Unde vocantur huiusmodi aporismata. hoc est apertiones. eo quod animum auditorum per eorum claritate aperiant. Item arcopagus dicitur ab ares quod est virtus et pagus vel la vel locus aut campus. quasi locus vel campus virtutis. Et sic vicus artheniensis vocabatur ubi philolophi studebant. Unde ariopagita magister illius vicus. Item palestra palestre dicitur ludus vel locus luctandi. Et dicitur a palum quod est motus vel mobilitas. Item missile media correpta dicitur sagitta a mitto tis cere. quia mittitur in hostes. ¶ Nota ibi (Euclidis theozemata) quod theos grece est timor vel deus latine. Unde theozo theozemata theozemata id est videre. quia deus omnia videt. vel est considerare diuina. Unde hoc theozemata theozematis id est elegans vel aperta verborum descriptio vel regula. Unde regule geometrice dicuntur theozemata quasi apertiones. quia mentem lectoris aperiant. Et hoc theozisma theozismatis pro eodem. Sed cum alios tamen theozemata dicuntur propositiones per se note.

¶ Ubi notandum quod Euclidis primo scientiam geometricam adinuenit.

Et premisit propositiones per se notas ex quibus speculantur conclusiones posteriores. Primum enim ostendit quid punctus. quid linea. et tales terminos notificat. Et ex illis colligit proprias propositiones illius scientie. et huiusmodi theozemata vocantur. Item circa hunc textum (Lozee conuentio)

¶ Pythagore promissio.

¶ Homeri ylios. et labor theseos.

¶ Euclidis theozemata. Et Dichotomia axiomata Daretis aporismata

¶ Procratis scrutinia.

¶ Ariopagi efficacia. legum peritio.

¶ Hypodromii confusa gloria.

¶ Circi victoria.

¶ Palestre potentia.

¶ Cestus fulminatio.

¶ Dissidium telatio.

¶ Flautarum exclamatio inuente per uagatio. ¶ Lozee conuentio

¶ Notandum hic. quod corea dicitur circulus cuius centrum est diameter. Et etymologice satur quasi cor iens ad eternam damnationem.

Unde etiam beatus Augustinus sic inquit. Delus est fodere vel arare dominicis diebus quam coreas ducere.

Unde dicit Christus. Tu habes in capite ferrum de floribus. ego autem coronam spineam. tu chyrotoceas hies in manibus et ego clauos defixos. tu in albis vestibus tripudias. et ego denudus pro te ab herode ad pilatum missus sum. id est tu in albis veste tu tripudias

¶ ¶

Boetius de disci

salutando cum pedibus. et ego pedibus laboravi. Ego pro te extensa habui brachia in cruce. tu in corpore brachia extendis ad modum crucis in obprobrium meum. Ego in cruce dolui. tu in cruce exultas. tu habes latus per crucis in signum inanis glorie et luxurie. et ego latus pro te habui perforatum. ¶ Tunc ibi. Cum ergo hec et alia. ¶ Hic ostendit Boetius documenta que dede-
rat sibi fauoneus dicens sic. Rostes ista et plura alia fauoneus mihi intima-
masset interrogauit que esse et facultas mihi et quibus sufficerem expetis. Et
cuius discipline mentis intentio esset promptior. Quibus omnibus per ordine
responsis instillauit auribus meis documentum memoria dignum. scilicet quod di-
ligenter insisterem parcitati pecunie ne inuolueret ipsa. dilapidata confusus
pudore cogere repatriare. Adhuc aliud mihi instillauit documentum. scilicet quod
si me inferere vellem doctrinis alicuius magistri diligenter inspicere deberes
si esset bene morigerat.

Et si artium liberalium
vbertate polleret. Et re-
mota negligentia suorum
scholarium promotioni
intenderet. quodque vide-
rem cuius esset profes-
sionis. Et sic cum dilige-
ter audirem. Et posito quod
esset bonus licet balbu-
tians non ab eo recederem
vel si apparentia tantum
in ipso fuerit que metes
stultorum assolet retine-
re sicque retrogradus effi-
ceret. Subiungit cau-
sam. Velius est enim
informari fructu habu-
erentis. videlicet sediosa.
quam seducens dulco-
re cecitatis gloriari.

Subdit dicens quod fide-
liter per dictum fauoneum plurimis instructus in secretis. mansi in studio
atheniensi octodecim annis semper anhelans ad superiora. et acunq; etiam
mala exptus eram. Subiungit eam sic dicens. Non est dignus dulcoris id
est dulcedinis acumine qui amaritudinis grauanis neque inuiscari. Sub-
iungit se semper discipline Aristotelis et herodiani insudasse. aliorumque san-
tillas phorum menti diligenter comendasse. ¶ Notandum hic. quod scientia est
arbor altissima. cuius radix amantissima. fructusque dulcissimus. cuius ama-
ritudinem qui abhorret. dulcedinem non gustabit. Ideo dicitur in textu. Non
est dignus et alcoris acumine qui amaritudinis nequit inuiscari grauanie
Lui consonat illud metriste. Dulcia non meruit qui non gustauit amara
Et qui non student sunt illis gaudia rara. ¶ Secundo notandum. pudoreque co-
sentaneum est commissa stulte dilapidare vitio prodigalitatibus insistere. ¶ Et

¶ Quis ergo hec et alia multa fauonei
intimaasset liberalitas. que nam mihi eest
facultas quesui. quateq; expete locu-
li mihi posses sufficere numerositas. Lu-
iusque discipline promptior eest metris
intentio. omnibus sibi per ordine responsis quod
dam memorie dignum amicis auribus
instillauit quod scilicet parcitati pecunie
insisterem diligenter. quoniam pudori co-
sentaneum est stulte commissa dilapi-
dare. Cogentem pecunie necessitate
pudore confusum me repatriare. Alio
etiam non a via rationis exorbitas pro-
pallauit. ut si alicuius discipline inse-
rerem. me prius diligenter inspicerem. si
bonis moribus obedirem. liberaliusque ar-

plina scholarium.

prodigalitas est habitus inclinans ad superexcedendum seu superabundandum in latioribus expensis et pecuniarum consumptibus vel in defectu exceptionis. ut custodes et retentiones. Unde prodigalitas non tantum liberalitati opponitur sed superabundantiam immo etiam et sed defectum. quia sicut est possibilitas excessus dationis et in consumptibus pecuniarum. ita potest esse defectus in retentionibus et custodia earum. Verum tamen prodigalitas magis respicit superabundantiam in donando quam defectum in retinendo. Recte sicut liberalitas principaliter et magis respicit dationem pecuniarum quam defectum retentionis earum. ut patet per Aristotelem in toto ethicorum in principio. Et secundum Eustacium triplex est modus prodigalitatis. quidam est prodig

tiū ubertate tutius polleret Remota /
et oīm negligētia suoz p̄mōtioni idul /
geret Lūiusq; p̄fessionis eēt vt per tri /
duū eū diligēter audirē. cūcta etiā p̄si /
derarē: vt si bonus licet balbutēs nō /
tū ab eo recederē. v̄l si nouerca cecitas /
subtilitatis simulacro stultozū aures /
detinuisset retrogradus. efficeret Ba /
lo siquidem balbutientis licet tedioso /
fructu deliniri. q̄ dulcore seducentis /
cecitatis gloriari. Fideliter aut̄ his et /
alijs secretis instructus duobus an /
nis de viginti dēptis athenis p̄ualui /
Quicqd̄ mali exptus eram ad boni fa /
stigia semp̄ anhelans. Non est autem /
diguus dulcoris acumine qui amari /
tydinis nequit inuisari grauamine. /
Herodiani Aristotelisq; discipline sp̄ /
adherens. aliozūq; scintillas diligē /
ter menti commendaui.

nit vitium et malicia dici potest. per se tamē sumpta p̄t dici parū vitii nī /
si aliqd̄ malū cū ea sit admixtū. Tūc ibi (De paupertate) Quisā sup̄ /
sagaci p̄uisione scholarium ostendit Boetius impedimenta que talem p̄o /
uisionem impediunt. Et cum hoc dat remedia contra huiusmodi impedi /
menta. Et diuiditur presens pars in tres. Nam primo facit hoc. secundo e /
numerat illa impedimenta. ibi (Lum scholaris egestas) et tercio dat caute /
las contra talia impedimenta. ibi (Parentuz detestabilis) Primo dicit sic /
Ne simplicitas presens libri obsit facultati paupertatis. et ne sua con /
fundat desperatio. et ne solacii priuatio affligat dignum duximus exanimi

rum. quidam est prodig /
gus qui debite accipit et /
recipit. indebite tamen et /
abundanter consumit. /
Alius est prodigijs qui /
non dat nisi quod oportet /
ret. ita q̄ non deficiat nisi /
in retentionibus Et qui /
liber istozum potest dici /
simul prodigijs. Sed a /
lius est. motus prodigo /
rum q̄ propter aliud ho /
norabile vel etiam dele /
ctabile p̄sequendū sua /
bona consumit Et talis /
prodigijs dicitur i textu /
¶ Notandum insuper /
q̄ prodigalitas est vitium /
et malicia. quia est habi /
tus inclinans ad excess /
sum et superabundanti /
am in sumptibus pecu /
nariū. In hanc enim /
acceptationem prodigali /
tatis consentiunt com /
muniter morales Unde /
quia ipsa ad vitia dispo /

Boetius de disci

committendum quid nature cunctorum commune sequitur. ¶ Tunc sibi
(Cum scholaris egestas etc.) ¶ Hic enumerat impedimenta. et potest pre-
sens pars diuidi in tot partes quot ponit impedimenta partes patebunt.
Dicit igitur primo sic. Cum paupertas scholarium multis proueniat mo-
dis aliquando propter parentum tenacitatem. aliquando ex paupertate. a-
liquando ex eorum morte. aliquando propter eorum absentiam. aliquan-
do propter vitrici et nouerce instantiam. quandoque ex militari incuria fra-
tris primogeniti. quandoque ex instantia sororis desponsande. quandoque ex

sinistra informacione. fa-
mulie. preterea dignum
duximus dare consiliuz
et remedium contra ra-
lem paupertate. ¶ Tunc
ibi (Parentu detestabil)
¶ Hic ponit remedia
contra predicta impedi-
menta. Et pot. est p[re]sens
pars diuidi in tot par-
tes quot ponit remedia.
partes patebunt. primo
dicit sic. Si patres fue-
rit nimis tenaces. i. dur
sive auari tunc filii insistat
tediosis allocutionibus.
Si aut hoc non sufficit
tunc stentibus tempestiuis
aut falsis promissionibz
et acceptabilibus munu-
sculis debet eos delinire.
et perforatur adulatione
si tempestiua. i. conue-
niens fuerit. Si aut ista
tenacitas adhuc nimis
fuerit solidata alioru de-
bet p[re]cibus deliniri. Tunc
ibi (Inundantis p[re]cella)

¶ Hic ponit remedium
contra paupertatem que p[ro]-
uenit ex penuria paren-
tum. Et diuiditur hec
pars in tres. primo enim facit hoc. secundo reuocet dubium. tercio adducit
scientiam. partes patebunt. et legantur partes simul. Dicit sic. Si paren-
tes nimis fuerint depaupati tunc scholaris proprio v[er]o labore scribendo. laboran-
do. domos mudando. medicando. ad t[em]p[or]is seruicio. Si iste mod[us] scribendi non
fiat nimis deliciose ne luxu syrenolium eneruet. et sic scribentes non debent p[ro]-
scriptores raro inueniunt fideles ita quod non sit gratia adulatoris. sic debet et

De paupertatis penuria moderanda.

Ex paupertatis facultate p[re]sentis
operis deroget simplicitas. con-
fundat desperatio. affligat desolatio.
Quid cunctoru nature conueniens dignu du-
cimur examini committendu. ¶ Cum scho-
laris egestas diuerso p[ro]cedat intuitu.
Tum propter affinitu tenacitatez. Tum
propter eorum inundatis p[ro]cella penu-
riam. Tum propter eorum mortem vel p[re]-
sentie carentia. Tum propter alterius vel
vitrici vel nouerce inuicem obstantiaz.
Tum propter primogeniti fr[atr]is militie cu-
ria. Tum propter germane nubilitantis in-
stantia. Tum propter familiaris p[ro]stitia ad-
uersionis. generali scemate p[ro]fusi dignu
duximus consulendu. ¶ Parentuz de-
testabilis et adunca tenacitas p[re]cuz
instantia p[ro]mollitur. tediosisq[ue] affatibz
plerumq[ue] dissoluitur. stentibus rep[re]-
sentis delinunt. promissis fallacibus ex-
ecatur. adulatione si tempestiua fue-
rit p[ro]foratur. Si nimis solidatur ada-

plina scholarium.

Scripturā dilapidare acq̄sita Subdit exēplū quo declarat q̄ nimia scripto-
rū adulario socios defraudat dicēs sic. Flechia glebionis multa mihi inuit
incomoda. stutis decremēta sub herodiano dū studuerā. qm̄ deficiēte auri
lio paterno conabar ego Boeti mitigare paupertatem. Tutius enī no-
ui onus subire paupertatis q̄ repatriando longi itineris arripere inuitus
labores. Tumq̄ glebionis nequicia magis parentibus inuis intimaui
me pestiferis scriptorum scribis imbui. lucroq̄ seducenti diurnus gloriari

mantina licet tenacitas fuerit extem-
plari commonitu discutitur. Aliorū
q̄ rogatibus excitatur. ¶ Inundant
tis procelle penuria per laboris incre-
menta propriū obtemperanda est scri-
ptitando. trituras colendo. areas mū-
dando. ad tempus seruiendo. Si ta-
men ingeniosa scribendi facultas per
lucrum coegerit voluptarium necessi-
tatis stimulum inhibere. Lauendum
est autem ne deliciosus mentem ex-
cet. appetitus lucrum enervet syreno-
sum. cōmuniter scribentium prodiga-
raroq̄ fidelis defraudet adulatione fa-
miliaris sinistraq̄ visu vel auditu ebi-
bebat quicquid scribentis dextera p-
mollitur Glebionis nequicia non ob-
stante parente gratia. Quātū discē-
di incūmopū virtutisq̄ detrimentum
mihi contulit sub herodiano militan-
ti deficientesq̄ plerūq̄ paterni census
cingulo more p̄parato. merore paup-
tatis cauti duxi mitigandū. Aliquid
imp̄mendo tutius ē degere q̄ longila

cōtra paup̄tatem ex p̄te sororis nubilis dicens sic. Succurrendū est sorori
dummodo apra est ad desp̄sādū. ne eius p̄gnitas polluat̄ur indigno pol-
lice. ¶ Subdit faciendo exclamationem. Q̄ sororis professio pudoris
est laudanda siue cōmendanda eiusq̄ cōtrarij cōmissio dolēda. ināno velut
pulpe amputatio pudore plena totam deturpat faciem. Declarat hoc ex-
emplariter de quodam dicto Symachus. qui fuit filius secundus The-
ophraſti qui sive subuenit sorori. quod sub silentio non est obmittendum.

§ iij

Lumi igitur patens in-
tentio ad malū prior sit
q̄ ad bonum paterno p-
uabar subsidio cōsueto.
Donec exitus acta pro-
basset Nec etiā cessauit a-
mentia. Nec in vllō p̄fe-
tit p̄cum instātia. immo
traditoris nequicia vsq̄
post biennū durauit. nō
si remāsit inulta. Tūc
ibi (Obsecro interea)

¶ Hic remouet dubiū
dicēs sic. si paup̄ scholas
ris nequeat sibi obtinere
fauore parentū p̄ p̄ba so-
cisa. p̄t quāoocq̄ p̄ p̄ba
rginatoria suaz delinire
paup̄tate. vt fert iocūda
proculi trāfactio Tūc
ibi (Germanice) ¶ Sub-
dit remediū cōtra paup̄-
tate q̄ p̄uenit ex p̄te fris
militatis incuria dicens
sic. Fris militatis incuria.
i. negligētia deliniet
bono mediāte sermone
vel corrigat p̄ amicorū
suorū amonitōem. vt re-
primat recordia Tūc
ibi (Germanice nubilis)

¶ Hic docet remediū
dummodo apra est ad desp̄sādū. ne eius p̄gnitas polluat̄ur indigno pol-
lice. ¶ Subdit faciendo exclamationem. Q̄ sororis professio pudoris
est laudanda siue cōmendanda eiusq̄ cōtrarij cōmissio dolēda. ināno velut
pulpe amputatio pudore plena totam deturpat faciem. Declarat hoc ex-
emplariter de quodam dicto Symachus. qui fuit filius secundus The-
ophraſti qui sive subuenit sorori. quod sub silentio non est obmittendum.

Boetius de disci

qui quidem Symachus parentibus suis mortuis dedit sorori sue omnes substantiam hereditariam causa repellendi inconstantiam em inentis infamia eiusdem. sed commendavit fortune meatibus. Postquam aucto sua Elizabetha per naufragium suo priuabatur marito reddidit fratri suo patrem vicem. deditque sibi bona plurima in multis sibi obsequendo. immo dum in post incidere in Symacho fratre suo in paupertatem propria deficiente facultate carnis illecebris secreta florem exponebat. Valuit enim vicio inuicem clam succubere quod se viua fraterne constantie sedus dirum pere. nec ab inceptis retrograda permansit. ad nec inchoata sine terminauerat idcirco. ¶ Tunc tibi (Tenacitatis etc.)

Hic ostendit documentum contra egestatem que puenit ex coelisa pecunia. et primo facit hoc secundo declarat per exemplum tibi (Quid de caluo milite) dicens sic. Subueniendum est domesticae dilectione documento sapienti. ne diligentia concessa pecunie iras generet. et ne postea alterius conflictus casum conferat. Et quicquid fiat sub his caute conferendum est ne modica reru tenacitas vultum post obstupet rubore. Declarat per simile. Nam magna dinoscantur edificia ex scintilla ignis lesione sustinere ruinam. ¶ Tunc tibi (Quid de caluo milite) Subdit declarando per exemplum quomodo contingerat cuiusdam qui altero concessit pecuniam dicens. Quid calua frons senserit in vitro lumine sapientie coronato cognoscatur per sequentia. Ipse enim faciendo aditum sue militie sumpsit secum amphoram pecunia plena quam sub re-

boris itinera repatriando inuitus arripere. affinitibus intimaui nequicia glubionis me pestiferis scriptorum sedibus imbui. lucroque seducenti diurno gloriar. Ad malum quippe plerumque parentum intentio prior igne intrinseco evaporauit. solitoque priuauit subsidio priusque exitus acta probasset non declinauit amecia. per cuius in nullo prescit instatia. Post bimatum delatoris notoria traditio remansit. sed non inulta recessit. ¶ Obsequio interea si nequeat consolari facultas nimis derogetur tactuque tempestiuo perminat tenacitas. ut iocosa peculi transactio. ¶ Germanice festinantis incuria exemplari debilitet eulogio. ipsiusque propinquitatis amonitu corrigatur versutia. vel reprimat amecia. ¶ Germanice nubilibus annis affini quodam obtrandum est. ne per incurie vitium rosa premula pollice carpat indigno. Quod sororis commendanda est pudoris pressio. dolendaque pertrarii commissio. velut vultum deturpatis pudore plena pulpe refectio. Obtruperande germanitatis insignia secundi Theofrastrati Symachum filium Icomicum non sub silentio obmittendum est. Qui utroque

plina scholarium

ste se cum portabat. Eamque fidelitati serui sui commiserat. ipso autem animo mutante dictam amphoram ab eo cui ipsam commisit postulabat. Locus vero siue seruus cui fuerat commissa indigne hoc sustinens percussit ebat caput domini sui cum amphora adeo quod ipsum leserat quod nullo modo potuit sanari. postea vero cum idem dominus edera debebat coronari inueniebatur in capite suo lesura per amphoram sibi facta. Unde tunc sibi totius progeniei eius consilio generabatur. ¶ Tunc ibi (Sic igitur)

¶ Hic Boetius consolatur paupertatem dicens sic paupertas erit tura modicis contenta sustinens audacter imputationes. Affectans semper ad alta ora. Obediens omnibus. tarda ad obloquendum prompta ad famulandum. fidelis in seruitio. fauorabilis in verbis. cordis timositate carens

parentū vniuersae carnis viā ingresso imminētis infamie germane incōstantiā dotis bñficio maritauit. Sequē aribus fortune obnice cōmēdauit Elyzie marito naufragio surrepto Sy machū frēz suū soroz insequitur Elyzia in multis seruendo simulacra cuncta meritorū Symacho misstrabat. nā p̄ prie carnis illecebriis cū deesset facultas florē secreti⁹ exponebat. Valuit ei incurie vitio claz Elyzia succūbere cū fraterne sed⁹ p̄stātie se viua dirūpere. nec ab inceptis retrograda p̄mālit. q̄ usq; inchoata sine terminauit idoneo ¶ De paup̄e scholari qualiter se habere re debet in obsequio prestando.

Enacitatis industrie rudimenta aduersioni domestice succurrendū ē ne mutuate pecunie diligētia bilē infundat. Alteri⁹ re rei cōflicti⁹ casus cōferat. q̄cōd sub hīs fiat caute cōferēdū ē. ne pusilla rez. tenacitas vultū ruboris in postez. abstipit. Tabulata plerūq; fortia vni⁹ scintillule lesiōe

citur illiberalitas. et huiusmodi habitus est vitiosus. Quadruplex enim al signari potest modus circa istam materiam. Primo cōtingit errare in dando minus q̄ oportet. et in deficiendo in donationibus. Ex quo defectu seq̄

¶ Oppositum enim eius scilicet superbia in ea vituperatur. Subdit cautelaz circa priusdicta. quia dixit p̄ q̄ paupertas erit p̄mpta in faulatu. q̄ subdit hic cautelam dicens. licet a multis retributio laboris destituitur ab aliquibus tamen vtiq; fauoris adeptio impetratur. Unde sepe vni co die acquiritur. quod ani totius percursu perducit nequit. Et hoc adulatoris officio cōsortioq; de tractoris p̄loco et tempore exterminatis.

¶ Unde notandum circa textum expeditum. quod adunca tenacitas seu illiberalitas summo opere est vitanda. Quoniam sicut in diuitijs et pecuniis quantum ad expositionem donationem et consumptionem contingit deficere. Sic etiam q̄cū ad retentionem et acceptationem earum custodiam cōtingit excedere. Habitu vero ad hoc inclinat di

Boetius de disci

aut destructio amicitie. tales enim illiberales a cunctis odiuntur. liberales vero per contrarium maxime amantur. Ideo dicit Boetius q̄ liberalitas reddit homines maxime honoratos. Patet ergo q̄ maximus defectus et vitiosus est in donationibus per quas amicitia corrumpitur. Secundo illiberalitas quodammodo videtur esse deformis nature. et eius documentis contrariari. Nam in animalis nutritione cum natura habeat sufficientiam alimenti pro suis ipsius conseruatione. ipsa ordinat superfluum ad generationem sibi similis. Illiberalis vero per contrarium facit. quia superflua que non sunt necessaria pro sui conseruatione retinet et custodit indigentibus non communicando. Ideo illiberalitas non insequitur regulas et documenta nature. Preterea per defectum in donatione efficitur homo in ciuilibus et incommunicabilis. Hoc autem est contra naturam eius. q̄ homo naturaliter est animal politicum et ciuile si

mal politicum et ciuile si /
cut habet primo politici-
ce. In ciuilibus autem sunt ma-
teria et forma. aut pra-
uus est. aut melior. hodie
Patet q̄ ad ciuilibus com-
municandum oportet
habere aliquam congruen-
tiam. beniuolentiam et
amicitiam ad ipsos ci-
ues vel alios. Ista autem
non possunt contingi
vel conseruari nisi per a-
liqualem bonorum suo-
rum largitionem et com-
municatorem. Errat etiam in
defectu expensarum et expo-
sitione circa suam propriam
sustentationem. Nam
homo naturaliter tene-
tur ad suis ipsius dilectio-
nem decere et ueritatem honestam. Sed alii liberales deficiunt in expensis circa
seipos non audentes sibi de propriis pecuniis necessaria procurare. vel sibi necessitatem
nature. Et sic decem stat. Et in isto uidet maximus defectus et error. Est et error in
defectu expensis in his que homo frustrat pro fine que desiderat et iterum et ita seipsum
decapit. Nam per huiusmodi retentorem seu tenacitatem maxime seruenter homo desiderat de-
tari. Sed per tale defectum efficitur pauper. nam diues est ille qui super pecunias dominatur. et est
vrit ad finem in que sunt ordinata. Nam est diuites magis diuitie in vrit que in possessio-
ne. ut dicit Aristoteles et Seneca. Non qui parum habet sed qui plus cupit pauper est. Sed homines in ex-
pensis deficiunt pecuniis subiacent. nec habent diuitias. Sed magis diuitie habent eos
que habere vno modo dicitur quod ducere aliter sibi sunt impetu et natura. sicut febribus
febricitantem. Sic et diuitie ducunt illiberales sibi proprium impetum. Sed illiberalis
est seruilis conditio. et etiam inuicibilis. Ratio quod virilis homo debet super omnia

nerere dinoscunt. Quid de caluo mi-
lite luce sapie p̄dito senserit caluities
cognoscit. q̄ p̄meuo militie flore trāsi-
tū faciēdo āphorā quēdā sub birthe
latente secū detulit. mācipiū q̄ grē cō-
mēdauit statūq̄ leui p̄mutato alteri
vice elegit cohortis. Olla q̄z fictili co-
cū p̄uēit rixē rācorūq̄ freno dissoluto i-
digne coc. rācorē p̄ferēs caluiciā ficti-
le icussit. q̄ licet postmodū edera deco-
rata nulli de cetero succi p̄nerio in p̄-
stinū potuit reuocare lesionē ex icussu
fictilis sibi stirpīq̄ p̄bra cōtrahendo.

Sit igitur tuta paupertatis facultas.
mūda. puoq̄ p̄tēta. icussus viriliter p̄-
ferēs. ad summa sp̄ arthēdās oīb̄ obe-

est seruilis conditio. et etiam inuicibilis. Ratio quod virilis homo debet super omnia

plina scholarium

bona dominari. que sunt ordinata ad sibi subseruendū. Sed per illiberali-
tates homo seipsum. subijcit pecunijs. ideo tenax et illiberalis est vilissime
conditionis. Error etiam contingit in excessu acceptionis acquisitionis sci-
entiarum. Sunt enim aliqui ita acceptiui quod non curant vnde cumq; ve-
niant diuitie. Sumunt enim a pauperibus et indigentibus. quibus de-
berent de proprijs subuenire. Immo aliqui sunt ita acceptiui quod vilissi-
mis officijs pro pecuniarum acquisitione se exponunt. sicut tortores et la-
trinarum mundatores. Immo aliqui sunt ita acceptiui vt etiā contra ius-
ticiam aliena bona rapiunt et subripiunt modo quocūq;. Cuiusmodi sunt
raptores homicidæ fures symoniaci. et sic de alijs. Error etiam contingit

diens et p̄mpta famulatu. ad obloquē-
dum tarda. fidelis. obsequio integra.
dulcisq; in colloquio. cordis tumosi-
tate carens. qm̄ eius oppositum cum
ea morari semp̄ apreciatur. Licet effi-
a multis destitua laboris retributio
tñ ab aliquib; promerebit fauoris ad-
eptio. Vñ merito plerūq; tēporis ela-
psu contingit quod annuo nequiuit
produci curriculum ad iudicis officio
delatorisq; consortio pro loco negocio
q; tēporis determinatis

patet per doctrinam Salomonis dicentis. Diuitiarum appetus nullo
est termino p̄finitus. sed crescit in infinitum. Et quia illiberalitas est vt
adamantina tenacitas adeo est detestabilis et nociua. ideo summo opere est
vitanda. Secundo notandum. quod identificando tenacitatem cum illibe-
ralitate queri possit. an illiberalitas etiam auaricie possit identificari. Ad
quod dicendum cum sancto Thoma in secunda secunde q. auaricia dupli-
citer considerari potest. Vno modo vt est habitus inclinans animam et af-
fectum ad multas diuitias siue pecunias possidendas. sic q. non preferat
earum amorem amori diuino. vt scilicet propter diuitias non velit aliquid
facere contra deum et proximum. Et illo modo auaricia est eadem cum il-
liberalitate et sic auaricia nō est peccatum mortale. Secundo modo po-
test capi auaricia pro habitu inclinante animam et affectum hominis ad
abundantiam vtilium et bonorum exteriorum nō curando vnde cumq; ha-
beat. immo volendo aliena rapere vel detinere. Cuiusmodi est usurarius
et simoniacus. Et hoc modo auaricia opponitur iusticie. et est ex genere
suo peccati mortale. Et licet ipsa hoc modo presupponat et comitetur illiberalitas
tēno tñ adequate cōtraria illiberalitati q. etiā p̄stat circa bona aliena. Istud
ergo modo nō est eadē cū illiberalitate. Unde in textu ponit nubo qd̄ oli erat
actiuum. vnde in euangelio. Nec nubent nec nubentur. Mathei. xxiij. s.

in nimis custodiendo qz
per hoc proprio sine pe-
cunie priuantur. scilicet
vsu suo. Preterea. custo-
dia pecuniarū est multi-
pliciter periculosa. p̄pter
fures. p̄pter rānos. p̄pter
reges tēporales. qui sepe
man' apponunt. Ideo
d̄ primo categoriā q. pe-
cunie cū labore acquirū-
tur et cum metu custodi-
ūt. Illiberales vero etiā
p̄pter illiberalitatem tē-
dūt ad impossibile. ad sa-
tis diu appetitū diuitiarū
qui insatiabilis ē. Sicut

Boetius de disci

modo est neutrapassiuum proprie pertinens ad mulieres. vt nubo tibi id e
maritor tibi. Inde nubilis. Scena ris dicitur nobilitas honor dignitas
corona ornamentum ordo imaginum nobilium Vincus a um dicitur cui
uus ab vncio cas care. Sed hic vncus a est instrumentum cuius ad ali
quid rapiendum aptum. Tritura a tero dicitur messis. Unde triturare
grana dicitur paleas conterendo segregare. Syren id est tractus a quo sy
ren quoddam monstrum marinum. quod sui tantus dulcedine nautas at
trahit z submergi facit. Inde syrenicus a um. id est dulcis delectabilis vel
periculosus. Inde syrenosus id est plenus attractu z periculo. Saucio
as are dicitur vulnerare percutere. Inde dicitur saucitus a um per syro
pani. id est sauciatus vel etate consumptus. Bimatus us ui id est duorum
annorum spacium. Bimo as are dicitur duplicare. Bimus a um id e du
orum annorum. Hederare potest deriuari ab heroo es ere. quia arboribz
adheret. z sic debet aspirari. Vel dicitur ab hedus di. qz hedo ppter lactis
abundantiaz in ecaz a veteribus prebebat. Eulogium ab eu qz est bo
num z logos sermo dicit. Pulpa bz caro sine pinguedine. Et ponitur etiā
pro adulatione z delectatione. His visis consequenter de tenacitate seu
illiberalitate p comparationem ad prodigalitate considerandū est. qz illiberali
tas sumptu est peior prodigalitate. qz prodigalitas tribz modis facili curabi
lis z sanabilis est magis ipsa illiberalitate. Primus sumit ex pte egestatis
qz difficilis est ex nulla pte recipientem. z sic abundanter expendentem sua
temporalem substantiam ditari vel diuitem remanere. Statim em substā
tia temporalis ipsum derelinquit. z sic instigabit aut instigabitur a natu
ra ad magis z magis retinendum. eo qz ipsum de aliquo viuere oportet. Et
urgens necessitas siue paupertas ipsum punget z comouebit ad desistendū
a superfluis donationibus. z etiam ad aliquid detinendum z pro se retine
dum. Præterea cum ipse totum dederat non habebit quid dare vel expen
dere. ideo cessabit a tali datione. sed contrariū est de illiberali. Illiberalē
vero impossibile est quoddammodo depaupari cum cōtinue accipiat z custo
diat. Ideo ab egestate illiberalis nullo modo est curabilis. Patet etiā hoc
secundo ex parte senectutis. quia etas senectutis est pluribus commodis
subiecta. Ideo natura pungit z inducit hominē ad sibi prouidendum ne
substantia temporalis sibi deficiat. quia videt se impotentem. Hic est qz
de qui intro plus senescit de tanto plus cupit z inclinatur ad desistendum a
superfluis dationibus. Ideo illiberalitas augetur per ista motiua. Pro
digalitas vero de facili curatur. Communiter enim dicitur qz alijs vitijs
senescentibus sola auaricia iuuenescit. Tercio modo hoc idē patet ex par
te dicaminiis rationis. Nam prodigus directe appetit honestum. saltem
verum vel apparens. Sed appetitus illiberalis magis tendit ad bonum
vile. modo facilius sanatur appetitus tendens ad honestatem inordinate
quā tendens ad vile. Quia appetitus vtilis non est terminatus. sed cre
scit in habitum. Patet hoc idem secundo principaliter. quoniam illud vi
tium e peius quod habet ortum ex affectu vtilis qz quod procedit ex affe
ctu honestatis. Sed prodigalitas oritur ex affectu honestatis. Illiberali
tas vero ex affectu vtilis. ergo illiberalitas est peior prodigalitate. Alio
modo patet quia vitium peius est quod oritur ex maiori nocuo. Sed ho

plina scholarium

nestum est magis appetibile et facilius alliciat quam vile quod non habet rationem appetibilem secundum se. Honestum vero sua vi nos trahit. et sua dignitate nos alliciat. ut vult Tullius. Preterea vitium illud peius est quod magis contrariatur mediis virtutibus. sed illiberalitas magis contrariatur benignitati et liberalitati quam prodigalitas. quod illiberalitas contrariatur libertati in simpliciter non dando. Sed prodigalitas in non dando sicut oportet. ergo recte. Amplius illiberalitas producit hominem ad peiorem vitam quam prodigalitas. ergo est peior. Tenet consequentia. quod ex habitudine ad consequentiam possumus arguere aliquis actus malitiam. Ans patet. quod illiberalitas ducit ad omnes filias auaricie et iniusticie scilicet ad simoniam furtum et homicidium. cōdemnationem innocentium. Et pertinet ad idolatriam. et ad mechandum propter luxuriam. Sicut ergo illiberalitas est peior prodigalitate. sic etiam actus illiberalitatis est peior actus prodigalitate. Nam dare cui non oportet est minus malum vel melior operatio quam non dare quibus oportet. Probatur hoc Bernardus odonem primo quod non dare quibus oportet oritur ex appetitu inordinato peccamine leui boni vtilis. quo aliquis appetit pecuniam propter se non audendo eam dare vel expendere. Iste autem appetitus est inordinatissimus et contra naturam vtilis. et vile non debet appeti propter se. sed propter vsum. Sed dare cui non oportet oritur ex appetitu honestatis saltem apparentis. ideo illa apparatus honestatis excusatur et minuit peccatum licet non totaliter auferat. Preterea illiberalis peccat in bonos. quod non dat bonis quibus dare oportet. Sed prodigalitas peccat in malos dando. scilicet quibus non oportet. modo primus est grauius quam secundus. Etiam prodigalitas multos ducit. Illiberalis autem nullum necque etiam seipsum cum non sit ausus que sibi sunt necessaria expendere. Notandum vltimo quod multis occasionebus quis moueri potest ad dandum. tenacitate vel illiberalitatem extirpando. Primo propter dationis honestatem. nam per dationem diuine honestatis et bonitatis noticia inest nobis. maxime per hoc scilicet quod deo dedit omnibus esse et viuere. licet his clarus. illis vero obscurus. ut habet primo celi. Nec diuine bonitati per dationem aliquid accrescit. Ideo non dat propter incrementum bonitatis. sed propter honestatem opis. Preterea dare videtur potissima operatio inter operationes nature. Sed natura nullam iniuriam operatur. quod dirigitur ab agente infallibili non potest errorem. ergo recte. Dicitur patet. quod generare sibi simile et communicare se est quodammodo dare. quod tamen est principalissima operatio nature. ut patet secundo de anima per hoc enim generas maxime assimilatur primo enti. Potest etiam quod occasione ad dandum propter aliquod delectabile acquirendum. sicut aliqui dant

De triplici statuum genere quos oportet discipulum cognoscere.

Am ad magistratus excellentiaz bone indolis iuuenis velit accedere dere necessarium est: ut tria genera statuum quos innuit Aristoteles insuasig/naroe pbabilitatis diligenter intelligat. Sūt autem quidam vehemeter obtusi.

meretricibus. Vel propter complacentiam et delectationem in turpibus operibus in illis quibus dant. Sicut quis dat histrionibus adulatoribus catoribus. et sic de alijs.

plina scholarium

videtur omnibus aut pluribus vel sapientibus. et his vel omnibus etc. Et
triguntur obtusi per hoc quod dicitur omnibus. nam quod omnibus patet be
ne capiunt rudes. Mediocres tanguntur per hoc quod dicitur pluribus. Et ma
xime acuti per hoc tanguntur quod dicitur sapientibus. Vel sic definitur
secundum Boetium in topicis suis. Probabile est quod videtur omnibus vel plu
ribus vel maxime notis atque precipuis. vel vnicuique artificiali secundum eius facul
tatem. ut medico de medicina. naute de nauibus. Item notandum quod
statim hic appellatur gradus. habet autem gradus fieri in certo ordine. Et
ideo in statibus quendam oportet ponere ordinem. Sunt enim quidam ve
hementer acuti secundum aptitudinem ingenij et ingeniosi. alij mediocres. et alij
vehementer obtusi. Hanc est dispositio alicuius ad virtutem penetran
dam. et est accommodata ad intellectum vel ingenium. Quatum enim sufficit ad

gularium aridet cognitio. Nec triui
alium domina. quadriualium pote/
tia. Etq; felix est exhibitio.

Mediocris autem extrema par
ticio bonosq; perfectos sibi compara
uit quandoq; licet cum honore magi
stratus et sudore vitati sunt hore con/
sumpto iuuentutis.

Et a nature penetrat. Unde actio acuti est penetrare. et quod excellenter ingeni
osi sufficiunt penetrare ea que latitant in profunditate rerum. ex hoc dicitur
vehementer acuti. Qui autem non possunt penetrare naturas rerum et oc
cultas indagare. sed solummodo superficialia. et sensibilia cognoscere dicuntur
vehementer obtusi. Mediocriter autem acuti dicitur qui in quibusdam
possunt penetrare rerum naturas speculando. In quibusdam vero defici
unt ita quod ad speculationem precipue entium diuinorum pertingere non pos
sunt. Consequenter notandum quod Albertus magnus capitulo ultimo
primi libri de intellectu et intelligibili secundum facultatem nature intellectualis
que est in hominibus quandam causam intellectus diuisionem. de qua etiam per
apud Aristoteles et Avicenna ac eorum sequaces faciunt mentionem. Sunt
enim quidam intellectus plus continuo tempore coniuncti. Et hi in formis ima
ginandis et sensui sunt immixti. Quidam vero sunt plus separati. et quidam
medio modo se habent. Quidam etiam vires imaginandi vel aliquid per
sensum percipiendi non habent. Et primi quidem intellectus sunt obscuri.
nil accipientes nisi cum magno labore. et oportet ut doceamur per exem
pla sensibilia. et tales aut sunt impossibiles. aut difficiles ad intellectum di
uinorum et per se manifestorum. que in prima philosophia traduntur. Et
vocantur mali ingenij a vulgo seu obtusi. Secundi autem aut per se aut
ex parua doctrina nati intelligere sunt omnia. intellectum agentem non
habent quasi efficientem per abstractionem. intellectiuam. sed habent e
am quasi pro forma per quam animus intelligibilis cuncta operatur. Et

Preiens talis est differen
tia inter sensum et intel
lectum. quod sensus stat in su
perficie rerum sensibiliu. re
flectit. nec potest peringe
re interiora rerum. Intelle
ctus autem non sic stat. sed
recognoscit interiora et
non solum exteriora seu su
perficialia. Propter hoc
dicitur habere virtutem
penetratiua qua oculi

Boetius de disci

hic vocatur ab Avicenna intellectus sanctus siue mūdus. Ab aristotele aut diuinus intellectus appellat. hic em̄ leui studio ad prophetias accipit illu-
minationē. ⁊ qd sup̄noz verā interpretatōem. Sedius aut intellectus est. qd
faciliter inuatur studio ⁊ doctrina ad intelligendum tā prophetia q̄ diuina.
Sed tertius inuari nō potest aliqua rōne. eo q̄ neq̄ sepatus est. neq̄ ha-
bet instrumenta quib; inietur opibus aie sensibilis. Et hoc aliquādo con-
tingit ex vitio cōplexionis. aliquādo ex cōsuetudine non extollēdo se vltra
sensibilium acceptionem. ¶ Notandum cōsequēter q̄ moralis sciētia aut
est de bono hominis fm̄ se. aut est de bono eius respectu multitudinis. Si
primum. sic est monastica. que est ps sciētie moralis tractās de mō viuē-
di vnius fm̄ se. Et dicitur a monos qd est vnum ⁊ icos custodia vel sciētia. q̄
si sciētia tractās de custodia vel regimine vnius pro se. Per antonomasi-
am. id est excellentiam monastica dca est ethica. Ethica em̄ idem est qd
moralis ⁊ ethica idem est quod moralitas. Si est de bono hominis respec-
tu multitudinis. hoc est dupl̄. vel est respcū multitudinis domesticę. ⁊ sic est
iconomica. ¶ In iconomus vel economus penultima correpta dicitur tam pe-
cunia q̄ frugum. ⁊ generaliter oīm que possidetur dispēlator. Inde dicitur icon-
omica. Dicitur aut iconomica fm̄ quosdam ab icos qd est custos vlt sciē-
tia. ⁊ onos familia. quasi sciētia tractās de regimine familie. Vel dicitur ab
economio dispēlatore. Est em̄ iconomica dispēlatiua de familia. ⁊ de his q̄
ad domū p̄tinent. Si vtro est de bono hominis respectu multitudinis ci-
uilis. sic est politica. Dicitur aut politica a polis quod est ciuitas. vel a polis
quod est pluralitas. ⁊ icos custodia vel scia. quasi sciētia tractās de regi-
mine vel custodia ciuitatum ⁊ regionū. Est aut dicitur polis vrbis ⁊ plura-
litas dicitur vrbis. ¶ Hic est dicta polis. dico ad plurima polis. Quo ad ipsas
iconomicam ⁊ politicam. ¶ Hic est sciendū q̄ naturale est homini viuere
in societate. q̄ homo naturalr̄ est aial politicū ⁊ civile. Primum patet
quaduplici via. Prima sumitur ex victu quo homo indiget. scdo ex vestitu
quo tegitur. tertia ex remotione prohibētium p̄ quam ab hostib; liberat.
quarta ex disciplina ⁊ sermone p̄ quem instruit. ¶ Cum em̄ viuere homini sit
naturale oia illa que faciūt bene viuere ⁊ sine q̄bus non potest sibi in vita
sufficere. sunt homini naturalia. Inter oia aut que faciunt ad sufficientiā
vite humane est societas. Naturaliter ergo homo est aial sociale. Patet h̄
primo ex victu quo homo indiget. Homo em̄ inter cetera aialia meliores
habet tactum ⁊ complexionē. ideo inter omnia aialia indiget cibo dilige-
tius ⁊ artificialius p̄parato. Natura em̄ alijs animalib; quasi sufficienter
nutrimentum amministrat. Verbi grā. animalib; non ex rapina viuētib;
bus. cuius modi sunt oues boues ⁊c. administrat herbas. q̄bus absq̄ alia p̄-
paratione sufficiunt ad nutrimentum. Anima lib; vero ex rapina viuētib;
bus. vt lupis leonib; ⁊ ceteris talib; ex alijs bestijs sufficienter nutritum
administrat. Natura igitur in oibus alijs aialibus sufficienter nutritum
administrat. q̄ non habent complexionem ita puram ⁊ ad mediū re-
ductam sicut homo. ideo non indigent cibo ita depurato sicut homo. Ali-
is ergo aialibus sufficienter cibaria prout sunt a natura p̄parata absq̄ ar-
tificiosa coctione ⁊ preparatiōe administrantur. Et q̄ homo complexionem
habet puriorem indiget alimento p̄parato seu depurato. ¶ In frumētis

plina scholarium.

quod a natura producitur et si animalibus esset sufficiens nutrimentum
homini tamen non sufficeret in cibum nisi prepararetur et de puretur. Ideo ex
eo panis efficitur et coquitur ut congruus cibus efficiatur. Ad hec autem
vna sola parua non sufficit societas. Ideo ut homo victus ratione sibi suf-
ficiat in vita indiget societate. ut vnusquisque suppleat defectum. Et sicut
dictum est de frumento sic de alijs cibarijs est intelligendum. **S**ecunda
via ad idem sumitur ex parte indumentorum. quibus homo tegitur. Sicut
enim natura alijs animalibus prouidet in victu. sic et in vestitu. Bestie enim
et aues naturaliter videntur habere indumentum lanam videlicet et penas
homini autem natura non sufficienter prouidet in vestitu. Ex quo enim ho-
mo est nobilioris complexionis quam alia animalia a frigiditate et intemperie
magis habet offendi quam alia. Eum igitur nullus sufficit sibi ad victum et
vestitum congruus sine alterius societate. sequitur quod homo naturalem im-
petum habet ad hoc quod sit animal sociale. **T**ercia via ad idem sumitur ex
renotione prohibentium prout ab hostibus et inimicis defenduntur. Na-
tura enim aliquibus animalibus ad sui tuitionem dedit cornua. ut bobus.
quibusdam dentes. ut lupis canibus. aliquibus unguis. ut visis et leonibus
aliquibus corporis agilitatem. ut lepore et huiusmodi. Sed natura
non dedit homini tanquam excellentiori animali cornua vel unguis ad
sui tuitionem. sed dedit ei manum quae secundum philosophum in de mori-
bus animalium et tertio de anima est organum organorum. Adm per ma-
num organa et quicquid facit ad defensionem valentius fabricare. Ergo si
naturale est hominum desiderare conseruationem vite. cum homo solitarius
non sufficiat sibi ad habendum victum et vestitum. ad fabricandum arma
sibi et organa per que a contrarijs defendatur. naturale est ei ut desideret vi-
uere in societate. **Q**uarta via sumitur ex disciplina per quam instrumur.
nam alia animalia sufficienter inclinatur ad opera sibi debita ex instinctu
nature absque instructione precedente. Sicut aranea debite spinam facit ex
instinctu nature. dato quod nunquam alias araneas vidisset tenuisse. Et sic de
hirundine respectu nidificationis. Non autem sic de homine. ille enim non
sufficienter est instructus a natura ad opera sibi debita. ob id natura homi-
ni dedit loquelam siue sermonem. ut per sermonem homines seuiuicem do-
ceant. ut vnus ad alio disciplinam recipiat. et quia hoc fieri non potest nisi
cum alijs viuamus. ideo naturale est homini cum alijs viuere et esse ani-
mal sociale. **Q**uis autem sit animal civile et politicum duplici via inue-
stigi potest. Prima sumitur ex parte sermonis. et est iam tacta. Alia ad
hoc idem sumitur via ex parte impetus naturalis. nam omnia animalia
naturaliter habent impetum ad seruandum ea que insunt sibi a natura qua
re natura etiam dedit homini naturalem impetum ad seruandum ea. per que
posset sibi in vita sufficere. Hoc autem contingit per communitatem ciui-
lem eo quod ciuitas debet esse contentiua omnium que ad vitam sufficiunt.
Licet autem homo est animal naturaliter sociale et ciuile. eo quod quen-
dam habet impetum et appetitum ut ciuiler et socialiter viuat. tamen
philosophus primo politicorum triplicem tangit causam cur quosdam
contingit non ciuiler viuere. Prima est fortuna. secunda nimia prauitas
tercia nimia bonitas. Ex fortuna quidem quod nimirum sunt paupes. non potentes

Boetius de disci

ciuilitate viuere. sed coguntur ciuitatem exire et agros colere. Scādam ppter
quod aliquis efficitur inciuilis nimia prauitas esse potest. eo q prauit appeti-
tium habent corruptū z uolūtatē puerſam. quare nequeūt ciuilitate uiue-
re. et ſin legem. ideo exēit ciuitatē uel expelluntur. Tercio aliqui non ciu-
liter uiuūt ppter nūtiā bonitatem. Vita em ciuilis et cōiugalīs eſt bona z
cōueniens homini. ut hō. Sūt autē qdam tante pfectōis ut eis nō ſufficit
uiuere ut homo. ſed cōiugū z ciuitatem rēnuentes. pfectiorē eliquit uitam
Licet em nubere z ciuilitate uiuere bonū ſit. tñ nō nubere et inciuilitate uiue-
re cauſa liberius uacandi cōtemplationi melius eſt. Sic ergo homo natu-
raliter eſt animal ciuile z ſociale. non obſtante q cōtingit aliquos non ciu-
liter uiuere. Quod em nō ciuilitate uiuūt aliquis. aut ex paupertate uel fori-
tuna ſibi hoc accidit. Quod niſi ſic fiat. uel eſt talis beſtia z ſcleratus ſi-
ne iugo nolens legem. nec potēs ſocietatem ſuſtentare. Uel eſt quaſi deus
ad eſt diuinus uitam eligens altiorē. Propter quod primo politicorum
ſcribitur. Nō potens alijs cōmunicari. nulla eſt pars ciuitatis. Sed uel eſt
beſtia uel eſt deus. Inter homines autē uiris diuinis ingenio acutiſſimis
cognitio ſingularium per experimētalem acceptionem yniuerſalium arri-
det. Et hic modus ut ſyllogizando cōtingit. ibi em yniuerſalia accipiuntur
tanq̄ nota. et proceditur ad cōcludēdum aliquod ignotū. uel etiam econ-
uerſo cognitio yniuerſalium arndet per experimētalem cognitionem par-
ticularium. Modus autē iſte cōtingit ex p̄miſſis. Nam cōcluſiones no-
tificantur per p̄miſſas. p̄miſſe autē ex principia z maximas. principia
autē et maxime per ſe note accipiuntur per ſenſum z per experimēta ſenſibi-
lia. Unde p experimēta ammirationes z mentis uiaſt p̄mō acceſſerūt ho-
mines ad indagandū phyſicam ueritatem. Ideo ſt philoſophus q ppter
amirari cepit atq̄ philoſophari. hos acutiſſimos quibz hec arndet cog-
nitio uocat. Ariſtoteles maxime notos ſm philoſophiā. eo q maxime ſunt
habiles ad aquirendā phyſicā cognitionē. mediocres tñ excellenter acutē
ſtudere habent in phyſica z ad altiores etiā pertingere poſſunt ſciētias. ſed
ſciētiae cōplētum nō tam cito attingūt ſicut excellentiſſime acuti. imo o-
portet eos diuiniſ laboribz ſtudij inſudare. z cōſumpto tpe iuuentutis ad
p̄fectionē illorū poſſunt p̄tingere. Unde Plato docuit q poſt qnquaginta
annos uirtutes ſenſitiue deficiūt. p̄tutes uero intellectuales uigore z icremē-
tuz recipiūt. Unde Ariſtoteles p̄mo de aia dicit Si ſenex acciperet oca-
los iuuenis uideret utiqz ut iuuenis. Ania igit ſm ſe nō antiquat uel ſeneſ-
cit. aut i uirtibz naturalibz deficit. niſi p quāto ex ſeptitudine z imbecillitate
organoz pcedit. Accedēte autē ſenectute uirtutes intellectuales depurātuz
z illuſtrātuz. Hui⁹ exēpluz ponit Algazel de q̄s. Dū ſapiētē cōſilia inq̄re
re uolum⁹ ſenes ſapiētes et i multis expertos accedim⁹. Et i hoc q̄damodo
dinofci potēſt p̄tutes intellectuales et ſenſuales eſſe diuerſas. Nam ſi eſſent
eadem creſcente una creſceret et alia. Eius oppoſitum dictum eſt. Ergo
bene dicitur in textu. mediocres poſſe extolli ad magiſterium altioris ſci-
ētie q̄a phyſice. ſore iuuentutis cōſumpto et alis. nō. quia tunc uirtutes
intellectuales fortificate in ſpeculādo ſūt uigoroſiores Ita etiā mediocribz
practica apothecarioz. Practica autē dī a p̄ax̄. gree q̄s e op̄ latine pra-

plina scholarium.

etici isti chyrurgici appellata chyrus qđ est mar² r ycos scia. qđ manualis scia eo qđ vulnerū curatio r alia huius de quibz tractat chyrurgia. cu manu ex ercē. Sic excellēter acutis aridet yc on omica. qđ est dom² ac familie guber nativa. Proportionabiliter em sicut physica gaudet medio cribz. Et etiaz apothecarioz practica. Sic yconomica gaudet excellēter acutis. Vt he mēter aut obtusi vt dom² est ad oēm gran philosophice scitatis sunt inepti qđ mechanica seu manualis scia his gaudeat maritari. ¶ Tūc ibi (Istis si qđdem) ¶ Hic Boetius ponit quedā documēta pparamētū ad decorez status magistrē faciētia. Et diuidit hec ps in tot pres qđ auctor ponit documēta. pres patebūt. Adhuc pma in duas. Nā pmo ponit qđdam docu

¶ Istis siquidem hoc modo oriendū est primo vt sciat quisq; ad tantū qđ no minis ptenent reuerentiam vt quesita exprimere noscat. r ne scriptozum cōmissioni se totaliter cōmittat. vt Lucretius qui cuiuslibet questionis pposito sibi nodum inquirēdo dimisso cōmitatu seduloa ad libros confluebat.

¶ Secūdo vt libroz copiam sue acqrat exercitatio. vt cū opus fuerit eos cōsulat. nec omnino eis credat vt Aigrio qui mōtani sui magistrī dictis in tantum cōsilius est. qđ omne verbuluz ab ore ipsius pgressuz quaternis errabat. r tanqđ sacrum estimabat. Filq; aliud magistrē vicem obtinens in scholis pcedēscabat. Unde multoties pudore cōsuluz abibat. quippe miserimi est ingenij semper vti inuentis et nunquaz inueniendis Stultiusq; est

ad adducit commune proyerbiū. Partes patebunt. Dicit ergo sic. Volens promio ueri ad dignitatem magistrē acquirat sibi copiam librozum ad quos recursum habere possit dum potest. non tamen totam intentōem cōmitat libris. Et hoc dedarat exemplo dicens. qđ hoc accidit Aigrio qđ mōnitis sui magistrē intm confidebat qđ omne verbiū ab ore suo pgressum libro inscriberat. r tanqđ sacru estimabat. Et cū idem magistrē pcepit dēgnitacē. nihil aliud in scholis pdicabat qđ verba sui magistrī. Et sic multotiens cōsuluz pudore abibat. Et tūc exclamat dicens sic Stultissimi qđpe est ingenij semper vti inuētis. nunqđ aut inueniendis. Et adhuc stultius est

¶ ¶

Boetius de disci

omnino confidentiā habere in dictis magrōz. Et potest discipulus credere do-
nec rōnabiliter melius sentiat zc. ¶ Tūc ibi (Tercio vt) ¶ Hic ponit ter-
ciū documentū circa statū magistrū dicens sic. Volens magistratū acquirere
dignitatē habebit in secreto aliquos socios quos edocebit. z libros eis legz
et p cōsequēs alios documētis informet. vt illo mō sciat intellectū scitaz ex
primere z vsū cōpare. ¶ Usus hō parat magistrū. Nā docere alios est fa-
cultas pprie industrie. i. solertie. ¶ Tūc ibi (Quarto vt hos) ¶ Hic ponit
quartū documētū. Et
primo facit hoc. sedō de
clarat p exēplū. ibi (Et
flavius) Et dicit. volens
acquirere dignitatē ma-
gistratus z qui futurus
est rector. alliciet sibi so-
cios vt cū fuerit oportu-
nitas magistratū gaude-
re possit de intrinseco il-
lorum aspectu. Subdōc-
cām vt sic. Quid carpi-
est q̄ post tempus ince-
prios solus permane-
re fm q̄ flavius. Nā ip-
se ob generis sui ingnū z
gazē dominantis opulen-
tiā i abundantia estima-
uit sibi cūcta subiugari.
Sed tpe p̄mēti cōcur-
sus elapso. rare aliquēz
repperit sodalem. Et sic
nimis eos cōstringere p-
ponebat. ¶ Tūc
ibi (Quinto vt quorum
zc) ¶ Hic ponit quintū
documentum z est tale.
Volens magistrari per-
ambulabit. Peripatice.
scholas istorum a qui-
bus promoueri potest
Lurialiterq; dz oppo-
nere z remordere. p̄uenientes. Et etiā fm t̄pis exigentiā rōdere debet. Ne
si nimia affuerit taciturnitas sue imputet ignōrantiē vel arrogantiē. Sub-
dit auctor. se multos vidisse cōfisos p̄pter p̄teritātē responsionū. Usi nō
est discere. incitare regentē p̄bris z affatib; cōtūmētiōis. Reliqua clara
sunt in litera. ¶ Notandū hic q̄ diuersis de causis magister nō se totaliter
cōmittere debet libris. scz p̄pter librorū amissionē. ne scz libris amissis. scā-
tia totaliter amittat. Ne ergo cōtingat hoc. necessariū est sciam imp̄nere

magistratus orationibus omnino cō-
fidere. Sed primo est credendum do-
nec videatur quid magister sentiat. po-
tēta fingendum est eundem in docēdo
errasse vt sic forte reperire queat quod
cōmisse obijciat sedulitati. ¶ Tercio
vt quosdam habeat quos secrete edo-
ceat. librosq; legat. alijsq; rudimentis
informet. vt sic intellecta sciat. scitaz
exprimere disgat. in expeessione vsū
comparat. vsus autē magistratū p̄inet.
Alios namq; docere pprie facultas est
industrie. ¶ Quāto vt hos aliosq; si-
bi alliciat. vt cum magistrandi oportu-
nitas affuerit eorum intrinseco gau-
deat aspectu. Quid turpius est q̄ pri-
mo inceptionis tempore solus desti-
tuit. ¶ At flavius qui ob sui generis im-
perium gazēz dominantis opulenti-
am. cunctos sibi credidit. subiugari.
Tempore vero concursus elapso ra-
ro repperit sodalē qui legi conductio-
nis adhehit. licet inuitus minas omni-
genas regaliter. apdendo generositati

plina scholarium

cordi. Unde Lordi nō carte tradas que noneris arte. Ut si carta cadit res
cum sapientia vadit. Secūdo ppter cōfusione[m] tollendam. Nō enī magi
ster qualibet in argumentatōe seu respōsione libros accedere potest. Etiam
ex libris statim nō potest debite ad sensibilia mīdere. Tercio ppter opinio
num nouitate[m] et diuersitate[m] nō est libris penitus cōfidendum

¶ Item notandum q[uod] volens ad magistralem pmoueri dignitate[m] prout
debet sibi de libris sue exercitacioni necessarijs. ea de causa q[uod] non omnia pnt
impmi. hoc est memorie viuaciter cōmēdari. Opus est ergo libroz habe
re copiam vt tempus cū affuerit eos valeat cōsulere. nō etiā ppro est semp
cōfidendū ingenio. Dicit enī Auertois tercio de celo. q[uod] nimia ingenij

cōsentaneū est propter duplicē affini
tatis partitionē magistrantis saltē ad
tempus fouere p̄sentia. Quinto vt
quozū gratia coronāus est et fauore
illozū scholas peripaterice obambu
let: curialiterq[ue] opponat. p̄teruientes
q[ue] acriter remordeat. diligēt[er] usq[ue] pro
spe respondeat. ne si muta fuerit volū
tas ignozātie imputetur cecitati v[el] ar
rogantie temeritate. Pyllos siquidē
ob respōsionis p̄teruitatē speculantiū
licet inuīte audiui[m]us frui p̄cipicio.
Nō enī discētis est probzis cōtume
liosusq[ue] affābus regēre incitare. Nec
licet summa familiaritate cōiunctus
si fuerit docētis ipsius secretis nisi iul
sus debet inhiare. iustus vero inuīte.
Nōne Fotini prozruitas zenocratis
scrinea apuit et p̄us edocta publice in
sperert. leq[ue] magistrari credidit. si oēs

magistrāus quosdā habebit clarj ab eo cōstruendos. p̄mo ppter habitus sci
entifici acq̄sitiōem. scz p̄mo ad sciam p̄cedendo. deinde ppter habitus acq̄si
ti radicatiōem. et sic sp̄ studebit. Alioz. etem informatio p̄prij est intellectus
eruditio. Prouerbialiter enī dicitur. Qui docet alij instruit seipm. Ad magi
steriū enī p̄cedendū p̄mittendū est studiū. hoc est vehemēs animi applicatiō
ad sciam acq̄rendam. p̄mo v[el]us studiij. scdo aliozū informatio. Vt q̄
discipulus studet ppter sciam adeptā ratificandā. ac disciplinā informandā
ideo exercitiū magistratū est necessariū. Exercitiū enī facit intellectū p̄pa
ratū seu p̄nunciare p̄mpte scz intelligendo arguendo et respōdendo. Et ge

confidētia frequēter fecit
¶ Auertois enī errare. imagi
natiōem etiā nō est credē
dū. qm̄ impossibiliū est
vt dicit p̄s. in de aia. Lō
muniter tñ scātia p̄mo
acq̄ritur a libris studen
do ydoctrinā auditu p̄
cipiendo a m̄grō. Dis
enī doctrina intellectua
fit ex p̄sertā p̄gnitione
sensitiua. vt habet in pri
mo posterioz. Sapien
tia enī sine exp̄mēto ha
beri nō p̄t. Vñ q[uod] iuue
nes caret exp̄mētia. ideo
prudentes esse non p̄nt.
Dicit enī Albertus ma
gnus q[uod] anteq[uam] aia fuerit i
cognitiōib[us] p̄fundata. nō
accipit nisi p̄sentium et i
maginatiōem. Lū vero
p̄fundata fuerit redit
ad habendū suis p̄suis et
aliozū renū diuinarū
sciētiā nobilissimam

¶ Item notandū q[uod] mo

Boetius de disci

heraliter in omni actu studiose potentem iuxta illud victorini Platura fa-
cit habilis ars facilem vsus vero potentem. ¶ Item notandum q magi-
stratus allicer: studebit notos et ignotos. vt dum magistratus tempus affu-
erit eorum intrinseco gaudeat aspectu. Regimen em ciuitati erit copara-
bile. vnde ciuitas fm phm in yconomicis est domoꝝ pluralitas predijs et
possesionibus abundans ad bene viuendū ordinata. Sicut igitur ciuitas
hęc segrit. sic regimen sociorū multitudinē necessaria magistro pcurando
expostulat. Debet aut ad gradum magistrerij procedens socijs vti triplici
de causa. scz causa legēdi. causa opponēdi. et causa disputandi seu rēdēdi.
¶ Itē debet magistratō frequētare scholas et obābulare studia peripatice

quorū grā et fauore spe-
rat cōmendari. obseruā
do etiam singula que in
lra tangunt. opponat ei
et respōdebit modo peri-
patetico. ¶ In peripatetico
et ad vtrāqꝫ partē cōtra-
dictionis arguere cōue-
uerit. Sic em de facili
veritas ignem. ¶ Unde
Aristo peripateticorū
princeps ait. potentes v-
trāqꝫ cōtradictionis par-
tem de facili speculabi-
mur quid verū qd falsū
¶ In peripatetico dicit
a peri qd est circū. et po-
tos quod est calcans vel
ambulans. quasi circū
calcans vel ambulans.
quia Aristoteles deam-
bulans disputare soli-
tus erat.

¶ Itē Boetius po-
nit spēale documē-
tum. Et diuiditur
hec pars in tres. primo
em ponit documentū. secō
addit quandam cautelā. ibi. (Laure tñ) Tercō
declarat p exemplū. ibi. (Turpe em est) Sed legatur ptes simul. Et dicit sic.
cū fuerit dies pmoctōis maxime vt magistratus compēdioso gaudebit ser-
mone in collatōe sociorū. Et procedat ad incrementa magistralis honoris de-
centi ornatu festiuo apparatu. Et si facultas suppetat socijs pcurabit cō-
uiuuiū solēne. Et ponit cautelā circa cōuiuuiū dicēs q caute pspiciēdum
est. vt bona pmi anni sufficiant. Turpe est em medicare prima fronte fm
q accidit Scutonio. qui tertio die incepit medicare peractis venerabili-
ter singulis ad magistrerium pertinentibus. vnde iunqꝫ de cetero tanti no-

zenocratis abstulisset mineruā. Qua
ablata zenocrates desijt a magistrerio.
Fotinus ablati vti nescies frenesī la-
borauit grandiori. pꝛioꝝ discipulus
confusus labori alieno nunqꝫ inuide-
bat honori.

¶ De cōpositione morum in accessu
ad magistrerium et postea.

¶ Am autem dies summe pmo-
tionis affuerit et ai scemate cō-
pendiosoqꝫ affatu veneranda
cōmendetur sociorū collectio. Sicqꝫ
ad honoris initialis incrementa intre-
pide procedendum est decēti ornatu.
festiuo apparatu. si facultas suppetit cū
ctis ad libitum pfectionis eiūdeꝫ splē-
dide pcuratis. Laute tōmē cōsideran-
dū. cautiusqꝫ inuestigandū est an ma-
gisterij elatōem: vt pꝛimi anni discer-
sus pꝛia si opus fuerit possit sustētari

plina scholarium

minis excellentiam audebat confiteri. Subdit ergo Boetius finaliter sic dicens. **Q**uod veneranda est felicitas exitus commendatio. **N**otandum hic quod magistrandus tante promotionis ad gradum magistratus scemate breui. **P**robo quod ornatu vni debet. Dicit enim philosophus in politica sua. quod talis debet esse sermo magistratus ad discipulos qualis erit distantia inter visum et visibile. Unde si visibile superponatur visui non videbitur. generaliter enim sensibile positum supra sensum non facit sensationem. Preterea si nimis remoueret a visu iterum non videret. eo quod contingeret radios visuales concurrere ante oculi contactum imaginationem prospectiuorum imitando. imaginando visionem fieri. sicut figura pyramidalis. cuius basis est res visa. conus vero in oculo. Relinquitur

ergo quod visibile ut debite videatur. nec debet nimis elongatum esse neque visui nimis coniunctum. sed medium est seruandum. Sic et sermo magistratus nec debet esse nimis prolixus ne reudio perturbet auris audientium. Nec etiam nimis breuis ne obscuritate seque contrahat. Breuitas ergo sermo nimis est seruanda que audientium delectat atque audientium intellectum illustrat.

De qualitate magistrorum.
Expeditis autem que ad scholarium eruditorem sunt digesta. dilucidandi moderatorem obseruata. nec angustia relectorem breuitate curamus nec dilatione confundere. nisi quod lucidiori leuioribus scemate perusi. Quam non solum discretis. verum etiam rudibus enigmatibus serie postposita commendat. **N**unc ad magistrorum veneranda maiestatem perandum est

larium informationem. et hoc debito docendi modo obseruato. Non enim curamus rectorum confundere. b. Aulo quoque. nec alique confundere curabimus sermone prolixo. Nunquam enim sermone faciliore sumus perusi. Subiungit causam quam liber iste nequam discretis sed etiam ignaris et rudibus est copulatus. Sunt igitur obscuritates hic post ponende. Tunc pro in priori capitulo ad venerabile magistrorum dignitatem est accedendum quod se se regant cum iam fuerint promoti. et si de facto alios regerent. **T**unc ibi (Magistrorum talis) **H**ic exequitur antequam ponendo triplicem magistrorum diuisionem. Et primo facit h. scdo post quibusdam doctrinam a quibus ratione obseruanda. ibi (Taliu namque potes sic Triplem est magistrorum diuisionem)

ergo quod visibile ut debite videatur. nec debet nimis elongatum esse neque visui nimis coniunctum. sed medium est seruandum. Sic et sermo magistratus nec debet esse nimis prolixus ne reudio perturbet auris audientium. Nec etiam nimis breuis ne obscuritate seque contrahat. Breuitas ergo sermo nimis est seruanda que audientium delectat atque audientium intellectum illustrat.

Questio ostendit Boetius que ad magistratum sunt necessaria. hic prosequitur de his que conueniunt alicui scilicet ad gradum magistratus promoto. et primo premittit intentum. secundo illud exequitur. ibi (Magistrorum talis etc.) Et primo dicit sic. postquam expedita sunt que pertinet ad scho-

Boetius de disci

fio quidam enim habitant in duabus civitatibus magis excellentibus. ut sunt roma et athene. nunquam ulterius procedentes. sed quodam vixerint ibi perseverantes in quantum fortuna saltem eis succedit. et ibidem multum commendant. Sunt etiam et alij predicant in civitatibus homines dimittentes. qui post gradum magistrum adeptionem in civitatibus circumiacentibus lucra querunt. Tum propter egestatem scientie contraria. tum propter dulcoris patrie natalis. Item quidam magister gradum assumit magister propter denotationem ut scilicet magistri vocentur venerentur ab alijs. Alij ratione intelligentie. ne scilicet ignorantia confundant. Et alij subtilius explorant ut videlicet alius nominetur. et ut sciam acquirat.

Tunc ibi (Taliu) nanquam quicquam. **H**ic ponit quasdam doctrinas pertinentes ad statum magistrum. Et dividit in duo. nam primo facit hoc in generali secundo in speciali. ibi (Hec autem) Primo dicit. Quicquam magister adipiscitur assumptis honorabilibus incrementis. scilicet magistrum et obitu officij oportet quod varijs accipiat in moribus preclarus. Non sit scilicet medax et quod si rectus sine iustis in iudicio. circum spectus in consilio fidelis in committis. constantis in facie. pius in alloquitio. virtutibus insignis et laudabilis in bonitate existat. Et si oppositum eueiat. hoc humane accidere solent fragilitati. Etiam bonus erit in conversatione.

Ratio quoniam nulla res discipulo est tam noxia sicut peruersa magistrum vita. Quia res infusa fetido vase statim corrumpitur et vilesit. **T**unc ibi (Hec autem) Hic in speciali ponit doctrinas ad rectorem pertinentes. Et dividitur nam primo premitte intentionem. secundo illud exequitur dicens sic. Jam scripta sunt

Magistroz talis habet diuisio tria. Quidam ratioz duabus urbibus ceteris fulgentioribus. roma scilicet et athenis morantes. vltimam nequam procedentes in quantum fortuna succedit alij venerant. Alij obmittentes predicant fastigia. opidoz adiacentium querunt emolumenta. Tum propter noverca discipule egestate. Tum propter natalis patrie dulcoris renitentem. Tum istorum quoque alioz quodam rone pulcre denotationis impium assumunt ut honorificentur. Alij rone intelligentie. ne ignorantia eorum confundat. Tercij subtili speculantes propter vtriusque rone incrementa magistralia contrahunt paludamenta. **T**aliu) talis quoque quicquam venustatis assumptis debilitate morum vniuersa oportet: ut polleat preclarus. ut scilicet in sermone sit verax. in iudicio iustus. in consilio prudens. in commisso fidelis. constantis in virtute. pius in affatu. et virtutibus insignis. bonitate laudabilis existat. Si quod vero contrarij accidentat humane fragilitatis appetitui solis accidere conuersatione etiam sit bonus. **R**ulla siquidem res magis perniciosa discipulo quam vita magistrum contumeliosa. **I**nfus

plina scholarium.

posita ad docentis informationē quo ad seipm. Nunc autem dicere volu-
mus de alijs primarijs non primo primis. sed secundo primis. ¶ Tunc
ibi ¶ Tenetur quoq; ¶ Hic exequit. intentū ponendo proprietates quas re-
ctor respectu suorum scholarium habere tenet dicens sic Doctor primo tene-
tur esse peritus mansuetus rigidus senex nō negligēs nō superbus. Decla-
rat istas proprietates dicens Rector erit eruditus. oportet em̄ vt prius dis-
cat q̄ alios doceat. Etia tenetur esse expertus in arte triuali. Quonia est

sa em̄ sepissime corrumpi videmus ex
fetido vase. quonia vas fetiduz corrū-
pit aquas. Sic scientia in vita magi-
stri vitiosa corrumpitur et vilescit.

¶ Hec autē pdicta ad aīne docētis in-
formationē digesta sunt. Nunc de ce-
teris p̄marijs videamus. Nō dico p̄-
mo q̄dem p̄mis. sed de secūdo primis
differendū est. ¶ Tenet quoq; doctor
quisq; eruditus eē. mānsuetus. rigidus
antiquus. nō negligens nō arrogans.
Sit inq̄r. eruditus Pri^o em̄ oportet
q̄ discat q̄ doceat. Triuij em̄ cōparatōe
nouimus assistentem doctrine. Valde
em̄ absurdū est. et iniquum vt imperiti
peritis. nouelli antiq̄s. rudes preferen-
tur emeritis. Mansuetus qm̄ discipu-
lorum elationē pati quādoq; oportu-
nū est. Magister franco immansuetu-
dinis p̄deat in exemplū. Qui ob disci-
puloꝝ suoz nobilitate sua vtētū irre-
frenabile arrogantia laq̄o se suspēdit
Sapientius em̄ egisset si mansuetu-
dine vsus fuisset. Rigid^o sūl sit doctor

castiget. Et totam faciat determinationē dialecticā. Declarat quartuz di-
cens. q̄ magister erit senex. nō quidem in annis. sed p̄petua in scientia. si ta-
mē vtētū affuerit. scz q̄ tā in annis sit antiquus. et etiam in scientia tanto
sanior erit conditio regendi. ¶ Tunc ibi ¶ Non negligens ¶ H. declarat.
quintum dicens. q̄ doctor non erit negligens. quoniam constantia magi-
stri est mater in omni opere. Negligentia vero nouerca est cuiuslibet doctri-
ne discipline. Opportunius em̄ esset scholarū mechanicis artibus senire

absurdum et iniquum in-
doctos preferri doctis.
Et nouellos in doctis
preferri antiquis et igno-
ros p̄ferri literatis. De-
clarat scdm̄ dices. Rec-
tor debet esse mitis qm̄
superbiam. discipuloꝝ
aliquotiens sustinere o-
portunum est. Declarat
exemplariter de quodā
magistro qui nominabat
franco. qui nō vtēbatur
mansuetudine. immo ip-
se suspendit se laqueo p̄-
pter irrefrenabilem suo-
rum scholarium supbia
eꝝ sui. vt volebant no-
bilitate. Melius tamē
ei fuisset. q̄ mansuetudie
vsus fuisset. Declarat se-
cundum dicens. q̄ magi-
ster debet esse rigidus in
scholarū aspectu. quia
rigore vti iter scholares
est comodissimum. scz q̄
rector imponat erranti-
bus vindictā et q̄ soluat
lites sophistarum. re-
putatez ablatrantes et in-
surgentes in eā. Et q̄ p̄-
teruenientes atq; rebelles

Boetius de disci

¶ negligentis magistri iugo onerari. Deinde ponit sextum. scz q magister nō erit superbus quia ingenium pauperis scholaris licet subtile extinguitur per superbiam magistri regentis. voluntasq; discendi a diuinitibus sequestratur. Quoniam arrogantis magistri sedulitas frequentia siue assiduitas nūq; visa est aliquem instruere fideliter. Subdit declarando proprietates superbientium dicens sic. Hi sunt superbi qui spernunt docere humiliter quod prius didicerunt. Quodq; recte sapiunt non possunt recte ministrare. In altitudine em̄ positi discipulorum mentes despiciunt. nec causam scientie ipsorum referunt in deum. sed propriam in se respiciunt excellentiam. Hi etiam fimbrias dilarant. habitusq; magnificant magistrates. In publicis spectaculis eminentiora querunt sedilia. ab omnibus nomine rabbi. id est magistri querentes saluari. Tales siquidem a bonorum scholarium collegio religare debent.

¶ Nota duplex assignatur causa in textu. quare quidam magistrorum in studijs generalibus non perseverant. Una ē paupertas. indigentibus em̄ melius est ditari q̄ philosophari. Alia est dulcor natalis patrie. Itē triplici fine magistri regunt scholas. quidam ut pulcrum nomen. scz magisterij adipiscantur. Alij ut per continentium studium et exercitium proprium perficiant intellectum. Tertij propter vtriusq; videlicet ob magisterij dignitatem. et intelligentie perfectionem.

¶ Magistrandi ergo honorem magisterij et fructū consequi nolentes. sicut scientijs sic et honestis moribus debent efflorescere. Unde socrates dixit prius esse insudandum moribus. in quibus docetur qualiter enormes passionē refrenari possunt et sedari. ne regulam recte rationis impediant. et consequenter intellectum alij scientijs posse uiuari. Quorum enim ratio absorpta est in inferno. horum intellectus nō est clari luminis receptiuus. Sedantur igitur primo passionē. ut ipsis sedatis scientiarum contemplationi insistere valeamus. Magister constans in vultu et voluntate esse debet. Nam quicquid voluntas appetit seu intellectus concipit super hoc vultus quandam facit attestationem. Idem vultus

In scholarium enim amplexu rigore uti commodissimum est: ut scilicet errantibus vindictam imponat. sophistarū lites dissoluat. oblatrātes remordeat. ebloquentes reprimat. proteruientes castiget. totamq; determinationē dialecticam faciat. Antiquus em̄ non annis. sed perpetuus scientia. si vtrūq; affuerit sanior erit conditio regendi.

¶ Non negligens et in se actor. quoniam sicut in vnoquoq; opere mater inuenitur constantia. Ita vniuersa doctrine et discipline nouerca est inconstantia vel negligentia. Opportunius em̄ eet arti mechanice deservire q̄ negligentis iugo onerari. Non arrogans quoniam viuax pauperum scintilla extinguitur arrogantia magistrantis valutasq; discendi a diuinitibus sequestrat

plina scholarium.

tas quoddam est signum anime. Unde phisonomi dicunt omnem phiso-
nomiam principaliter in vultu esse considerandam. Unde monstrum in
corpore frequenter est monstrum in anima. Unde eudrois. Omnis diuer-
sitas que est in corpore est propter diuersitatem potentiarum anime. Po-
nitur autem in littera paludamentum. et est vestis ex cocco et purpura quia
yrebatur rex vel imperator ad ostendendum manifestum bellum in proxi-
mo esse futurum. et ponitur pro indumento magistrali. quo vtuntur regen-
tes. Quicunq; autem magistro:um debite vult prosequi fructus magiste-
rij. in honestate motum vniuersa debet relucere. Vires autem hominum
sunt varij. quidam laudabiles et quidam vituperabiles existunt. Unde pri-
mo de moribus iuuenum tam laudabilis est vituperabilis est videndus
Deinceps de moribus senum tam laudabilis est vituperabilis tracta-
dum est compendiose.

Quoniam arrogantis magistri se-
dultitas vnq; fideliter neminem instru-
it. Hi sunt qui id quod sciunt docere
humiliter contemnunt. et quod recte
sapiunt recte ministrare nequeunt.
Quoniam in fastigio positi merenti-
um. mentes despiciunt. Nec in dato-
rem scientie causam referunt. Sed p-
prium in se respiciunt. et excellentia. Hi
sunt qui simbrias dilatant. philateria
magnificant. In publicis spectaculis
eminentiora querunt sibi sedilia. ab om-
nibus rabbi nomine saluari deside-
rantes. Talis siquidem omnis hno-
rum collectio iure sodalitatatis ablato
a se relegauit.

ptia industria vel labore acquisiuit. quia quod cum labore acquiritur di-
ligentius retinetur. Sunt etiam iuuenes bone spei. quod philosophus se-
cundo rhetorice triplici probat ratione. Primo. quia paucorum experti sunt non
in multis passi sunt repulsum. ideo omnia credunt obtinere. Sunt etiam
bone spei. quia in eis multum abundat calor. Cordis igitur et alijs membris
inflammatis ex calore in membris eorum existenti sunt bone spei et animo-
si. Rursum iuuenes parum vixerunt in preterito. et finem cursum naturalem
debent multum viuere in futuro. Cum igitur memoria sit respectu preteri-
torum. et spes respectu futurorum. parum viuunt memoria. multum autem
viuunt spe. Tercio contingit eos esse magnanimos. nam ex hoc aliquis est
magnanimus. quia dignificat se magnis. et ingerit se ad faciendum magna
Iuuenes ergo cum sint liberales animosi et bone spei non habent unde re-

Iuuenes autem pri-
mo sunt moris laudabi-
lis. quia sunt liberales.
secundo. quia animosi et
bone spei. Tercio. quia
sunt magnanimi. quatuor-
to. quia non sunt maligni
moris. quanto. quia sunt
misericordes. sexto quia
sunt verecundi. Sunt
autem iuuenes libera-
les. eo quod non sunt exper-
ti indigentie. et bona que
possident proprio labo-
re non acquisierunt.

Quilibet cum maiori
diligentia retinet suas
facultates. quando pro-
pter indigentiam mala
aliqua passus est. vel qua-
do illas facultates pro-

Boetius de disci

erabantur quin fiant magnanimi. Specialis ad hoc ratio est. quia iuvenes sunt calidi. sed calidi est supferri. ergo iuvenes semp volunt supferri et excellere. Inter cetera autem per que homo alijs videtur supferri et excellere est honor et gloria. Iuvenes ergo. quia sunt calidi cupiunt excellere. et maxie desiderant honore et gloriam. et per consequens sunt magnanimi. cuius proprie natura boni esse videt. Quarto iuvenes sunt laudabiles. quia non sunt maligni moris. Dicunt enim esse non maligni moris. quia non credunt alios esse malos. immo vt in plurimum credunt omnes homines esse bonos. Cuius ratio est. quia in experti de operibus aliorum iudicant de factis hominum ea que vident in seipsis. Ideo dicit secundo rhetorice. quod pueri sua innocentia alios mensurant. Sicut enim ipsi sunt innocentes. sic et alios innocentes esse credunt. Quinto. quia iuvenes sunt misericordes. Ex hoc enim maxime consurgit misericordia cum credimus aliquos indigni pati de facili ad misericordiam commouentur. Sexto iuvenes sunt erubescituri verecundi. quilibet enim timet perdere quod nimis affectat. Erubescencia autem et verecundia est timor in gloriationis. cum ergo iuvenes (quia calidi sunt nimis) affectent excellere. timet etiam ingloriam. quare etiam de facili erubescunt. Et sicut iam nuper auimus sex mores iuuenum laudabiles. sic numerare possumus sex vituperabiles. quos etiam tangit philosophus secundo rhetorice. Primo enim iuvenes sunt passionum insequutores. secundo de facili sunt veritabiles. tercio sunt nimis credituri. quarto sunt nimis contumeliosi. quinto sunt mendaces omnia quodammodo pertinaciter asserentes. sexto in actionibus non habent modum. sed faciunt omnia valde immoderate. Sunt enim iuvenes primo passionum insequutores. et maxime insequuntur concupiscentias circa corpus. sunt enim incontinentes et venereorum insequutores. Quod duplici de causa contingat. nam cum iuvenes sunt calidi. corpore autem calefacto naturaliter fit venereorum appetitus. ideo corporis dispositio iuuenes incitat ad venereorum concupiscentias. Rursus hoc idem contingit. quia quasi in omnibus nostris actionibus vel sequimur passionem vel rationem. Et quanto minus ratio vigeat in nobis. tanto magis passio vigoratur. Iuvenes ergo quia sunt in experti. non vigentes intellectu et prudentia magis reguntur passione quam ratione. quare vt in plurimum passionum sunt insequutores. Secundo de facili sunt veritabiles. nam anima sequitur corporis complexionem. sicut ergo in corporibus iuuenum humores sunt in magno motu. sic iuvenes habent voluntates et concupiscentias valde veritabiles. Ideo secundo rhetorice dicitur quod iuvenes acute concupiscunt. sed cito saturantur vehementer volunt. sed de facili permittantur. Tercio iuvenes sunt nimis credituri quod duplici ratione potest contingere. primo quia non sunt maligni moris. Nam non putant alios esse malos. sed sua innocentia alios mensurant. Cum ergo naturale sit vt quis de facili credat quem nouit esse bonum. Iuvenes credentes homines innocentes esse de facili omnibus credunt. Rursus hoc idem ex in expertia contingit. nam iuvenes existentes in experti ad pauca respicientes de facili iudicant. Unde prouerbialiter dicitur. quod quod modica nouit cito iudicat. ergo iuvenes. quia non sunt multo experti statim cum eis aliquid negocium exponitur ad multa respicere non

plina scholarium.

voluit. eo q̄ sunt multoꝝ ignari. statim de illo negotio indicat. et sic esse cre-
dunt. ut eis proponitur. Quarto sunt contumeliosi. appetunt enim maxime excel-
lere. quia ergo videtur eis q̄ excellant contumelias inferunt. et de facili contu-
meliosi sunt. Quinto sunt medaces. et quodammodo omnia pertinaciter as-
serunt. quia enim sunt inexperti seipos ignorat. se omnia et scire putat. De
omnibus respondent. volunt videri scire. id eode facili mentiuntur. Post
q̄ mentiti sunt appetentes gloriam in mendacio sunt mendaces. Logitāt
enim se esse ingloriosos si appareat sic nō esse. ut asserunt. Sexto i suis actio-
nibus non hnt modū s̄ oia faciūt valde. odiūt valde. et generalr oia faciunt
valde. Unde p̄cipue irā et cōcupiscētā hnt vehemētes. Nā ira et cōcupiscen-
tia semp̄ vehemētes sunt nisi p̄ rationē moderet. ergo quia iuvenes magis
viuunt passione q̄ ratōne non habent concupiscētiās moderatas. sed om-
nia faciūt valde. Senum etiam mores quidam sunt laudabiles quidam
vituperabiles. Quatuor laudabiles numerare possumus. Primus est. se-
nes habent concupiscētiās remissas et moderatas. secundus est. sunt misse-
ratiui. tertius. dubia non pertinaciter asserūt. quartus nihil agunt valde.
Cōcupiscētia enim senū maxime circa venerea est moderata et temperata.
Nam corpore existente calido seu calefacto fit incitatio venereorū. ergo p̄
locum ubi oppositis. corpore infrigidato fit remissio concupiscētiarū. Lo-
stat enim q̄ cōcupiscens venerea per appetitum exēdit se in alia. sed appeti-
tū senis magis cōstringitur. in seipso. ergo senes ratione frigiditatis con-
stringūtur in seipsis. ut habeant concupiscētiās remissas et moderatas. Et
hoc etiam patet. quomodo senes sunt illiberales. Nam per illiberalitatem
dupliciter peccat. p̄dit. Primo si ultraq̄ dicat ratio teneat quod habet
secundo si preter rationem cōcupiscit habere que non habet. Senes autem
magis peccant per illiberalitatem in retinēdo ea que habent. q̄ in concu-
piscendo indebite ea que habent. quia per frigiditatem magis cōstringūtur
in seipsis q̄ extendūt se ad alia. Et igitur nulla sit actio anime in qua ani-
ma non vtatur aliquo organo corporeo. sicut in opere artificiali. variato
organo variatio fit operis. Sicut autem in actionibus anime corpore trās-
mutato anime sequuntur corporeis complexionem. Infrigidato autē cor-
pore anima per appetitum inclinatur. ut sequatur modum frigiditatis. Et q̄
frigidum constituitur et cōdensatur. et remittit in semetipso. Ideo senes
ratione frigiditatis concupiscētiās habent remissas. Secundo senes sunt
misericoordes. Sed (vt ait philosophus) non propter eandem causam senes
et iuvenes sunt miseratiui. Quia iuvenes propter amicitiam. senes autem
propter imbecillitatem. Quilibet enim misereatur super amico suo et super
eum quem indigneputat pati. Ergo iuvenes sunt amicitiarū amatores
sua innocentia mensurantes. Estimant enim omnes esse bonos. vel quia
amatiui amicitiarum. Preterea quilibet existens in imbecillitate vel in de-
fectu desiderat vt alij sibi cōparantur et ei misereantur propter hoc de fa-
cili inclinatur vt illi misereatur. Et ita senes propter imbecillitatem. quia
vellent alios compati et eis miseri. de facili misereantur alijs. Tertio se-
nes nihil dubium pertinaciter affirmant. vt ait philosophus secundo r̄heto-
rice. Senes enim vixerunt multis annis. et vident se multotiens decipi.
Ideo non audent aliquid pertinaciter asserere timentes se decipi. Ideo

Boetius de disci

ait philosophus q̄ senes omnes dubij sententiam apponentes quasi nihil forte nihil fixe pronunciantes. Ideo senes nihil agunt valde Sed in operibus suis videntur esse temperati. Sicut enim iuvenes quia in eis abundant concupiscentie et passiones tendunt in extremū et agunt valde. Sic senes qui habent passiones et concupiscentias remissas vt uniplurimum agunt moderate. ¶ Possunt etiam numerari sex mores senum vituperabiles. Primo sunt nimis increduli. Secundo sunt valde suspiciosi. Tertio sunt timidi et pusillanimes. Quarto sunt illiberales. Quinto sunt difficilis spei. Sexto non verecundantur sed sunt inuerebescunt. Sunt enim senes primo increduli quod ob experientiam contingit. In multis namq̄ experti sunt cognoscentes homines in multis mentiri. ideo non de facili credunt estimantes alios esse peccatores Ideo secundo rhetorice dicitur quod senes multis annis vixerunt et in pluribus sunt decepti. ergo propter hanc experientiam contingit eos incredulos esse. Secundo senes sunt suspiciosi. Quicquid enim vident vt in plurimum suspiciantur mala. et in deteriore partem inferunt. Videtur enim senes contrario dispositi iuuenibus. quia pueri sua innocentia alios mensurant. et omnia in meliorem partem referunt. credentes omnes homines esse bonos. Senes enim e conuerso. quia multis annis vixerunt. et in multis peccauerunt. facta aliorum secundum ea que fecerunt in seipsis mensurant. propter quod vt in plurimum credunt alios esse malos. in peiorem partem eorum referentes opera. Unde secundo rhetorice dicitur. quod senes quia vixerunt multis annis. esse non potest quin in multis peccauerunt. ideo sunt mali et suspiciosi. scilicet omnia in deterius referentes. Tertio senes sunt pusillanimes et timidi. Sicut enim in eis deficit humor et calor. ita deficit in eis cor et vita. Ideo sunt timidi et pusillanimes. Timidi quia in eis calor naturalis deficit. Quicquid enim est naturaliter frigidus oportet quod sit naturaliter formidinosus. Quarto senes sunt illiberales. quod tripliciter contingit. primo ex defectu vite. secundo ob experientiam temporis. tertio quia non viuunt spe sed memoria. Unde anima vt in plurimum sequitur corporum complexionem. Sicut ergo senes in proprijs corporibus deficiunt in humoribus et in vita. sic videtur ipsis q̄ cura etiam deficiunt. Timentes ergo defectum pati. illiberales sunt. Rursus sunt illiberales propter experientiam temporis. Quia enim multis vixerunt annis. credibile est eos passos fuisse multas indigentias. Timentes igitur indigentiam pati illiberales sunt. Et contingit etiam eos illiberales esse. quia magis viuunt memoria q̄ spe. cogitant enim se multum vixisse in preterito. et parum victuros in futuro. Et q̄ memoria est preteritorum spes vero futuroꝝ. ideo nō viuunt spe. nec confidunt de his que debent acquirere in futuro. sed viuunt memoria confidentes de his que acquisierunt in preterito. Funt igitur illiberales. acquirere nō de facili tribuentes. ¶ Quinto sunt male spei. nihil enim bene sperant. sed circa omnia se credunt deficere. Nam spes est futurorum. memoria preteritorum. Et quo ergo senes multum vixerunt in preterito. et parū se credunt victuros in futuro. ideo in sperando deficiunt. et modica se cogitant facturos. Nō enim viuunt ac delectantur in sperando. sed magis memorando. ergo sunt difficilis spei. ¶ Sexto sunt inuerebescunt et inuerebescunt. Nam quia senes sunt illiberales. ma-

plina scholarium.

gis autem de utili q̄ de honesto. Et ita magis student ea que importans vtilitatem q̄ ea que requirit statū honoris. Lū q̄ fecūdia sit timor inhonorationis. non comperit senibus. quia ipsi magis cogitant de utili q̄ de honore. Unde causa quare quis est verecundus (vt dicit philosophus) est hec. quia petit haberi in honore et honestus reputari. Senes autem sicut deficiunt in vita. et in humoribus ac calore naturali. sic deficiunt animo non curantes reputari quare contingit eos esse inuerecundos. Posset etiam vna assignari causa que est communis ad omnia tacta. Senes enim sunt frigidī. Frigidī enim est constipare et constringere ergo senes ex frigiditate constipantur et retrahuntur in seipsis. et redduntur quasi immobiles vt nihil audeant. nihil credant. nihil sperent. non curent excellere neq̄ reputari.

¶ His tam moribus iuuenum q̄ senum. tam laudabilibus q̄ detestabilibus. de facili patent mores eorum qui sunt in statu. Sunt enim illi in statu qui mediant inter senes et iuuenes. Unde quicquid laudabilitatis in iuuenibus vel senibus reperitur. in eis qui in statu sunt esse potest. Nam non sunt nimis calidi vt iuuenes. nec nimis frigidi vt senes. sed tenent medium inter vtrosq̄. Ideo sunt timidi vbi timendum est. et audaces vbi audendum est. Similiter quia non omnium in experti vt iuuenes. nec in tot decepti vt sunt senes. Ideo nec omnibus credunt. vt faciunt iuuenes propter inexpertiam. nec omnino discredunt vt faciunt senes. eo q̄ in multis senes sunt decepti. sed medio modo se habent. Ideo secundo rhetorice dicitur q̄ qui sunt in statu. nec sunt omnibus credentes. nec omnibus discredentes sed magis se vt veritatem iudicant. Amplius non sunt intemperati vt iuuenes. nec formidolosi et inutiles vt senes. Sed vt dicitur secundo rhetorice sunt viriles in temperantia. et temperati in veritate. Vniuersaliter ergo dicamus q̄ quicquid laudabilitatis in senibus vel iuuenibus reperitur. in his qui sunt in statu potest reperiri. Et quicquid vituperabilitatis in senibus vel iuuenibus reperitur. ab his qui sunt in statu potest excludi. Sic igitur loquendum est de moribus hominum. non tamen hec omnino habent necessitatem. quia senes possunt esse liberales et magnanimi. Iuuenes etiam possunt esse temperati et stabiles. Sed hec intelligenda sunt secundum quendam pronitatem et inclinationem quo ad cursum et ordinem naturalem.

¶ Consequenter notandum q̄ magister in sermone verax esse debet. Unde veritas consistit in quadam adaequatione rei intellecte ad intellectum. dicens ergo plus quaz sit in re. a veritate ratione superabundantie distcedit. Si vero ea que sunt neget et minora confitetur a veritate recedit ratione defectus. Lū igitur mendacium sic fugiendum. qui non sunt veraces nec ostendunt se tales quales sunt. reprehensibiles sunt. Nec magister ergo reprehensibilis existat. verax autem debet esse. A veritate autem aliqui deuiant per superabundantiam. ostendentes se verbis et factis maioris q̄ sunt. Et tales iactatores appellantur. Aliqui ab ea declinant per defectum fingentes de seipsis aliqua vilia. que ipsis non insunt. vel negantes de seipsis aliqua que tamen eis insunt. Et hi despectores vel irrisores possunt appellari. Veritas igitur mediat inter ironiam et despectionem. et iactantiam moderans. despectiones et reprimens iactantias. Magister igitur

¶ iij

Boetius de disci

debet esse verax. non enim debet fingere se benignitatem habere vel scientiam quā non habet. nec debet concedere sibi inesse malitiam quā sibi inesse non credit. Veritas tamen principaliter est circa reprobationem iactantiarū et ex consequenti circa moderationem et despectionem. Ideo philosophus secundo ethicozum capitulo de veritate ait. Declinare in aliquid minus. et dicere de seipso minora quā sunt non est prudentis.

¶ Notandum ibi (Sanctus) quod quia in passionibus ire et in appetendo punitiones et vindictas contingit superabundare et deficere. oportet ibi assignare virtutē aliquā reprimentē superabundantias et moderantē defectus. Et hec est mansuetudo. Sicut enim fortitudo mediat inter timores et audacias. sic mansuetudo mediat inter iram per quā cupimus vindictam. et inter irascibilitatem per quā condonamus mala nobis illata. Unde sicut fortitudo reprimunt timores et moderat audacias. sic mansuetudo reprimunt iram et moderat irascibilitates. licet autē mansuetudo esse habeat circa iras et irascibilitates. principaliter tamen est circa iras. Nam primo et principaliter intendit reprimere iras. Ex consequenti autē intendit moderare passiones oppositas ire. Est enim nobis naturalis ut ex malis nobis illatis vindictam appetamus. Et quia proprium malum vix potest esse ira modicum quā videat nobis multitudine affectionis ad nosmetipsos. Ideo non solum naturaliter inclinamur ut velimus punire mala nobis inferentes. sed etiam quoddammodo naturale est nobis appetere vindictam ultra condignū. Videtur enim nobis quod malum illatum sit maius quā est in rei veritate. et ita iniuriatores nostros plus puniri volumus. Quāvis in iusticiam puniendi sunt. Difficile est igitur reprimere iras. et non appetere punitiones iniuriarū ultra quā dicitur. Plures igitur peccant in appetendo plus. Pauci vero in appetendo minus. Propter quod si virtus est principaliter circa magis difficile. sequitur quod mansuetudo principaliter opponatur ire. et intendat iras reprimere. Ex consequenti autē opponitur irascibilitati et intendit eam moderare. Quod patet ex vi nominis. Nam nomen mansuetudinis ire temperamentum nominat. Unde mansuetus dicitur quasi manu assuectus. **¶** Tunc ibi.

¶ Cum autem bene inquisitionis et rolegendi causa scholas intravit rigore extrinsecus assumpto. Cōsiderandū est ut aurore tunc continuo submissa voce incipiat. ore rotundo modicoriter ascendendo neminem nisi maxima vigeat necessitas expectando.

¶ Quis quibusdam documentis generalibus circa actus et conditionis magistrorum. hic ponit quedam documenta magis specialia. Et dividitur hec pars in tres partes quot ponit documenta specialia. Partes patebunt. Adhuc prima dividit in tres. Nam primo ponit primum documentum. scilicet reddat eam eiusdem ibi (Quā si magistratus) Tercio declarat documentum suū per exemplū ibi (Sed non ut assuectus) Et primo de sic. Quādo aliquis de nouo intrat scholas causa legendi. primo apparebit maturus facie et primo.

plina scholarium

incipiet lectionem tempore matutino incipiens submissa voce et expressa declaratione ascendens paulatim. neminem expectabit magna nisi vigeat oportunitas. ¶ Tunc ibi (Quia si magistratus) (Reddit enim sui dicti. sed quod magister neminem debet expectare tempore legendi dicitur sic. Si diligentia magistri aliquos expectare velit discipulos ultra debitam legendi horam. tunc presentes perturbabit discipulos rancore pigriciei. Et semetipsum destruet rancore iracundie. Cum autem discipulus dormitionis artifex non

¶ Quoniam si magistratus diligentia aliquos ultra debiti temporis spacium expectare presumpserit. hos siquidem rancore pigriciei rancore confundet neque rancore se comminuet. Cum autem pigriciei discipulus dormitionis artifex magistri non erit sedulitate aut maturius festinabit. aut pudore confusus in eius obprobrium dormitabit

¶ Sed non ut Assuerus poeta fecerat. que dormitionis costoris discipuli pigricies in ipsum nequiuit excitare. Eo vero more quotidiano usque ad primam stertentem unguibusque scabris. mebratim musicum melos agentibus. oculisque lippientibus lucem explorantibus. An matutini exercitij laboris in scholis res pagit. Et sortibus aduersentibus sic aiebat. lucis diei rubore aurore rubor adhuc ne confundit. Istis itaque negantibus media partem diei creberrime somnolentus expleuit gratias deo agendo. Valuit enim sani capitis habere pigricie vel durigiem quam infani

gendo gratias deo. quod maluit sanum habere caput fatuum quam infanum et peritum. Et sic mendianis quandoque contingebat ei interesse disputationibus natiuum id est naturale nesciens excedere morem id est consuetudinem. naso vigilante stertebat. Affinibus sociisque suis ob importuna coactione somnientia faciebat. Dum autem aliquando sua acciperet olera huius ore. id est apertis oculos somno commisit manus pro eius licet immunda in scutella aliquid capiebat. sed somnus ei multum erat nocuus dum cibaria quibus incarcere. quod

uenit diligentiam magistri sui. aut tunc de cetero manus comparebit. aut pudore confusus sui magistri. in eius obprobrium dormitabit.

¶ Tunc ibi (Sed non ut assuerus poeta etc.)

¶ Hic declarat quod prius dixit per exemplum. dicens. Non est faciendum prout dicit Assuerus poeta. de quodam dormone. que nequit exatere in risum pigricia dormionis sui discipuli. Illo pro dormiente. consueto more usque ad primam unguibus scabris dulces faciendo cantium per membra. et oculis lippientibus lucem explorantibus que fuit ne perageretur res matutini laboris in scholis. Item quesiuit etiam ne rubor aurore confunderet rubore lucis diei. si est vix ne adhuc est dies. Socijs autem suis dicentibus que nodum esset dies expleuit media partem diei continue per somnium a

Boetius de disci

dum euigilauit nihil in sacella inuenit. q̄ per socios suos oīa fuerunt ex-
hausta. ¶ Concludēdo dicit Boetius de martiane sociozum charissime
ad quā creōditis hunc puenisse vestra hoc nouit dilectio. quasi dicit ad nul-
lum peruenerat fructum. ¶ Notandum hic. primo q̄ tyro omis dicitur no-
uus miles. nouiter electus ad militiam. et vsus iam inoleuit quēlibet digni-
tatem adeptum seu artem tyronem appellare. Et sumitur in pposito p no-
uo magistro. Tyro igitur bone inquisitionis tempore aurore submissa
voci. rotundo ore mediocriter ascendendo neminem nisi vigeat necessitas
expectando. suam inchoabit lectionem. Dicitur notanter tempore aurore
quia tunc virtutes sentitiue legentium et audientium magis sunt dispositi-

te. ac minus occupate ex-
terioribus. ergo illa ho-
ra tyro suam inchoabit
lectionem. Unde tem-
pus matutinum euz sol
ortur aurore nominatur
Sol enī suo calore mul-
tos attraxit humores in
cōsumptos. quādoq̄
autē splēs. idē aliq̄ vide-
tur p humiduz grossum
ips̄ apparet rubēū sicut
flāma viridiū lignozum
Ergo sole oriētē. q̄ hu-
mores mediant in. vi-
suz et solē apparet sol ru-
bicūdus. Debet etiā ty-
ro incipere rotundo ore
vt melius possit cōceptū
suum discipulis explica-
re. rotūda nāq̄ figura in-
ter. ceteras capacissima
est et pfectissima. vox enī
a magistro. clara ore ro-
tundo in aerē circulari-
ter recipit. et ergo circula-
riter acapitur ab auditu

Lam sonus suas spēs multiplicat p mundatōes circulares recessit la-
pis. plectus in aquā. Ut ergo pfectius cōceptio mgri habeat. rotundo ore
ac remissa voce. ne p nimū strepitū discipulus impediatur tyro suā inchoa-
bit lectionē. Hō debet etiā quemq̄ sine causa necessaria expectare. q̄ disci-
puli pntes p longa expectātes ipa arte daretur. et quodāmodo ad irā com-
mouerētur. ne ppter diurnā expectatōem ipsemet tyro possit perturbari
nec legendo duci in merorē. Etiā q̄ discipuli somnolēti pudore sunt cōsum-
bendi deridēdi. ac a suis socijs sublanādi. Et p cōsequēs aut maturius festi-
nabūt. aut saltem pudore cōfusi pxiū dormitabūt in scandalum. ¶ No-

peritiam. Si vero meridiane adesset
plerumq̄ disputationi natiū mores
excedere nesciēs. Naso vigilante ster-
tebat Affinibz socijsq̄ importune cō-
suetudinis ob strepitū fastidia pbebat.
Dū aliquādo olera secūdas eius deli-
cias hauriret ore hiulco somno lumis-
na commisit. Danus vero licet tur-
pida aliquid in vase predebat. Sed
sopor eius cor. oīa notitia erat dum
cibaria incarceratione quesiuit. Ad quez
fructū maturitatis Martiane socioz
charissime creōditis hunc euenire ve-
stra siquidem nouit discretio.

De modo disputandi soluendi
et dilucidandi.

Interdū causa cū doctor meridi-
anus adierit studium. precauē-
dum est ne sophistico polleat appara-
tu. nec teris moueatur difficultatibz

plina scholarium

tandū insuper q̄ scholares p̄ponentes multū studere siue discrete nō debent multū dormire. q̄ ex cōtinuo somno multa oriūtur vitia. Per somnū em̄ nullus reddif bonus vel malus. vt habet ex libro ethicorū. Felix em̄ nihil differt admīsero p̄ dūm dūm vites. s̄z p̄ tps somni. Somnus autē ordinat in refectionē spir. tuū sensitiuoz p̄ cōtinuos labores fatigatoz. Vñ somnus est ligamentū sensuū exteriorū. Sensibz em̄ exterioribz spiritibz sensitiuis depaup̄. atis somnus adest in eoz recreatōem. ¶ Itē notandū q̄ dromo elegit sibi ignorantā sani capitis potius q̄ sapientiā capitis insani. Scōm autē vitatē p̄tus z sapientiā quolibet bono corporis est p̄ferēda. Vñ melius ē ha bere aiām fulatā scīa q̄ corpus ornātū indumēto. Corpis em̄ ornāmē

sed studiosa p̄ meditatione omnibz armatus intrepidus inear lites. Easq̄ facili mēte cōponat. Etiā qd̄ quisq̄ obiecerit. ita memorie disponat vt detegendi tēpore a via ratōnis nō recepat. Sed ordine cōpetenti enumerato dilucidandi moderatōne assumpta explicite dissoluat. Si vero maxima discretorū mentibus vt assolet dubitatio disserēdo congigerit. studijs vtēdū est deliberando. Et qd̄ naturalibz motibus mens exagitata dictauerit cōscientie. in crastinū differendū est. Eodēq̄ mō si difficillimū qd̄ p̄meditat̄ q̄s fuerit. dissertatōi cōmendandū est. Facilius em̄ disserēdo plerūq̄ difficiltra tis scintilla repitur. q̄ si studiū obseruatōi cōmitteret. Quā nō in altero tm̄ vt d̄r Aristo. inq̄sio est veritatis.

¶ Animaduertendū est etiā q̄ tribus

ueat disputando. sed bene p̄meditabitur quid velit arguere. ita q̄ sit p̄mptus in soluendo. Et si quis aliquam mouerit instāciam commendabit eam taliter memorie ne soluendi tempore a via veritatis recepat. sed ordine cōpetenti posito z assumpta moderatōne manifestandi. dissoluat eam explicite. Sicq̄ difficilis intricatio disputando aduenit. ad quā p̄ tūc respondere nō sufficeret. dicat super hoc dubio deliberationem vsq̄ in crastinum habere volumus. vt tanto melius decidi valeat. Similiter si dubiū aliq̄s difficillimū disputando incidet. p̄positā nō tangēs questione. Nec difficultas specialiter tangit materiā. Sup̄ illa igitur spēalem habemus

ta auferri p̄nt aie. s̄z ornāmēta. cuiusmodi sunt virtutes z scientie diffi- culter auferri p̄nt. Hinc est q̄ Aristo. vitā contēplatiuā p̄tulit vite opatiue. Dromo p̄puz rogen est. vsus aut iam inouit. q̄ quilibet tardus et somnolentus taliter potest appellari. ¶ Tūc ibi. (Differēdi causa zc.)

Dico prius modo obseruando vt legendo. Hic ponit modū magistro obseruandum tempore disputandi. Et p̄m̄ facit hoc. secūdo ponit quoddam incidens. ibi. Animaduertendum est. Et dicit p̄m̄o sic. si quis doctor studiū inuenit causa disputatio- nis meridiane cauebit si bi ne ipse sophistice arguat. nec tetras id est oblatras difficultates mo-

Boetius de disci

disputationē discretiores cōuocando quosamq; vt ipsa adeo melius diluc-
daret. Facilius em̄ differendo difficultatis scintilla plerūq; repit q̄ si stu-
dij obseruationi committeretur. Non em̄ (teste pho) in altero tantū verita-
tis est inquisitio. ¶ Tūc ibi (Animaduertendum est) ¶ Hic ponit q̄d
dam incidēs seu notabile. Et diuiditur in plures partes fmi q̄ plura ponit
notabilia. Et sic magri discreti tribi solēt vti mōis disputādi. Aliqñ em̄
solēt pponere noua aliq̄ z iaudita q̄b glant. Scđo antiq̄ z cōia solent eis

renouare. Et tercio anti-
quoz deā q̄ ab vsu recel-
serūt solēt renouare. z di-
scipulos in ill' informare.
Solētq; vti talib; q̄si
per seipos fuerit iūera.
Et si hos obseruando
modos notauerit recto-
res scholares in illis de-
lectari. instruant eos in
illis adeo diligentius q̄
mittendo ea archiscola-
ri hoc est magis intelli-
gēt iter suū scholares.
vt ipse iuxta serē sue re-
cordatōis fideliter eos in-
formet. Et si talis scho-
laris nō sufficiat totalit̄
cōmēdare memorie. rē
inscribent talia scedulis
vel cartis. Et subdit Ma-
gnū vero fomentū vtili-
tatis in his colligetur.

¶ Tūc ibi (Uad hoz
¶ Hic ponit doctrinaz
que spectat ad scholares
ad magistratus apicean
spētes pucire dicēs sic
vt scholaris ad summi-
tate iuoi magisterij per-
uenit. qui in disputatio-
nibus q̄ consuetus ē ex-

ercitare sedulus immobilabitur studio. sitq; sollicitus prouidere sibi studi-
sui tēpore de loco solitario. Dato etiam q̄ sanguin ce eēt complexionis. ne
circumuentū clamore confundatur. ul' strepitu obambulantium impe-
diatur. ne etiam spiritus sui vitales vili videant vinculis ppedici.

¶ Tūc ibi (Honestati ve) ¶ Hic ponit aliud doctū cōcernēs modū
magistratus dicēs sic. Multū ē honori cōsentaneū. vt magi volēs secreta
studere solitarijs tēpore studiū existat. ne filius neq̄ie magistri vidēs con-

modis vti solet dissertatōib; discreto-
ruz cognitio. Nouis siquidē z inusita-
tis editōnib; glari. veterib; certisq; di-
scipulorū mentes palliare. vetustissi-
mis etiam z innouatis tanq̄ a prijs
riuis manantib; credentiū intelligēt
as exercitare. Et si quid horū triū di-
ctūm discipulorū sagacitatē oblec-
tauerit archiscolari iniungenduz ē vt
eis recordatōis serie fideliter impmat
vel exarandi diligentia cōmēdet. Ma-
gnū siquidem vtilitatis fomentuz in
his colliget. ¶ Uad hoz
¶ Hic ponit doctrinaz
que spectat ad scholares
ad magistratus apicean
spētes pucire dicēs sic
vt scholaris ad summi-
tate iuoi magisterij per-
uenit. qui in disputatio-
nibus q̄ consuetus ē ex-

ercitare sedulus immobilabitur studio. sitq; sollicitus prouidere sibi studi-

plina scholarium

similitudine studedo aliqđ meditareur nephas. Sic videlicet forte detrahens
do dices. Ecce qualis est magister noster nullā p̄t exprimere p̄ticulā nisi cōti
nue suos cōsulat libros. ¶ Tūc ibi (Si vero p̄meuo) Hic ponit alia que
dam documenta a rectore seruāda dices sic Si magister p̄mo sui magiste
rij tpe discentiū copiā non habuerit. non d̄z ob id tepescere. nec spe depōsira

aspiciēs. qđ iquinatū meditaref vtiq;
¶ Si vero p̄meuo tpe magistrātis di
ligentia copiā discentiū non habuerit.
idcirco non tepescat. ne spe deposita
evanescat. s; tanto acri⁹ studijs iſistat.
Seq; in p̄fictu strēnue p̄bet. vt sic (li/
cet cū pauciā) honorē cōtinget. Pau/
corū em̄ cōsōrtio multos delinitos pro
funditatis studio vigēte frequēter strē
nue vidimus intitulari. Nōne Theo
frastus subtilitatis artifex paucorū suf
fultus ornatu spe defraudatus. regen/
di curā abiicit qđ n̄ incōsulte egit. cō/
sultr⁹ subes; s; studij obseruatiōni
cōmendabiles exhibuit. Muneribus
cū Leontini discretio multorū auditorū
sibi acq̄siuit cōsōrtiū. Pulcrius em̄
sic degere sensuit q̄ discentiūm cetu de
stitui. ¶ Pietatis p̄o ambitu scholarium
rector delinit⁹ discipulorū corda pau/
p̄tate degentiū studiosq; discentiūm
mulcere tenet. Labarijs videlz calcceis
vestib; saltē tritis si facultas suppetit
Ceterisq; subueniat donatōib; cōsilio

ecos vestimenta ⁊ h̄mōi si facultas suppetit. Et nedum eis subueniet aucti
lio. sed etiā cōsilio. Subdit causam. qm̄ nulla donatio dulcior est ⁊ honesti/
or q̄ veris q̄ sit scholarib; Est em̄ honestius paup̄erē cōsouere scholarē q̄
rerū p̄ditay largitōem lenonibus porrigere aut meretricibus. ¶ Tūc ibi
(Aubila licet) Ponit alia doctrinā dices sic. Licet fortuna rectoris in p̄i
cipio sui regiminis sit obscura. non tñ ob hoc desperabit. sed vniūq; suffer
te debet incurtus infortuniū finē expectando dulciorē. nec faciat sicut Lori/
andrus qui p̄mo infortunat⁹ sui desperādo regimē penitus dimisit. Hūc
depost⁹ regimini scholarium se inuolucere intēdens. licet magnaz passus est

despare. S; t̄to diligen
tius studio ihiabit. leq;
strēnuū in cōsuctu exhi
bebit. vt s; cū paucis
honorē cōtingere valeat
¶ Multi em̄ studio pau
corū cōsōrtio p̄fundita/
tis delinit⁹ vlti sunt iti
tulari frequēter. Declarat
exēplariter de Theofra
sto q̄ art. fer subtilitatis
paucorū ornatu suffult⁹
sp̄q; defraudat⁹. regen/
di curā abiicit incōsul
te. tñ imo cōsultr⁹ egisset
si studio inhe; s; s; q;
cōmendabile sic exhibu
isset. Itē aliud ponit ex
ēplā de codē dices. q̄ ma
gister Leontinus inue/
nū multorū acq̄siuit con
sōrtiū dices pulcr⁹ esse
degere multorū cōsōrtio
q̄ discentiūm cetu destitui
¶ Tūc ibi (Pietat⁹ ve
ro) Hic ponit scōbz doc
trinā seu aliud documē
tuz dices. q̄ magistri de
bet suis scholarib; pau/
perib; diligētē sub; eis
militatibus q̄nq; mune
ra largiri cibaria s; cal

Boetius de disci

paupertatem. ¶ **T**unc ibi (Si autē ob festiui tps.) Hic ponit aliam doctrinā ostēdens qualiter se habebit magister in societate dicēs. q̄ rector scholariū ob festiui tps instant iam si loca deliciaꝝ visitare voluerit. tunc se cuiꝝ habere dōz nobiliores sue societatis. formaꝝq̄ eminentiores. ne quasi destitutus solatio reputet nullus seu vili. Ne sibi cōtingat silit̄ sicut maroni bone cōuersionis magistro. Cui tpe quodā dñi spaciare intēdebat rusticū quōdā sup̄erat. vñ soliuagus q̄ tūc fuerat. idēct̄er multū cretabat. ¶ **T**unc ibi (Licet in q̄ in scholis) Hic remouet Boetius quoddam dubiū. Dico enī prius q̄ magister in scholis vteq̄ rigore dubitaret quis vtrū z etiam extra scholas rigorosum se exhibebit. Remouēs hoc dubiū b̄t Licet magister in scholis rigidus esse debeat. extra tñ scholas humilis erit z deuotus. quēlibet sc̄z salutando transmigratium. In cōdus sermone comes trāsmigrantibus. Eritq̄ fidelis sermone secum cōmōtātibz. Erit etiam cautus circa callitatem vicinis suis ne p̄ ipsos diffametur. ¶ **N**otandum hic primo. q̄ licet magister p̄mo magistratus sepo re scholarum copiā nō habuerit idcirco non debet tepescere. nec spe deposita euandere. sed tāto diligentius studijs debet ihare. Unde studium fm̄ Tullū est vehemens animi applicatio ad aliquo perficiendūz. Scdm̄ Macrobiū autem studium est cura et sollicitudo vñāquamq̄ rem ad sui finē deducēs optimum. nec spe desposita cadere debet in desperationem. Est autem spes certa expectatio future beatitudinis ex dei gratia et meritis proprijs proueniens. Unde in hac definitione non sumitur certitudo per demonstrationis certitudinem. Spes enim viatoris est cum certitudine opinionis et non demonstrationis. Causa vero principalis huiusmodi expectationis est dei gratia. sine meritis tamen proprijs aliqua sperare spes non est vt ait Gregorius. sed presumptio. In hac quidem definitione non describitur spes vt est virtus sed potius prout est motus spei et non virtus. Spes vero vt est virtus est audacia mentis de largitate concepta habendi vitam eternam per bona merita. Inter fidem autem et spem talis est differentia. Fides est de bonis et malis. spes vero de bonis tantum. Conueniunt insuper quia tam fides quam spes de inuisibilibus sunt. Fides autem est de bonis sibi et quā

q̄ ut decet cōcitato. Que s̄o p̄clarior natureq̄ suauior q̄ veris scholaribz ergatio. p̄clarior enī est scholarē cōfoueri in quibz minima est donātis exhibitio maxima vero. recipiētis p̄motio q̄ histriōnū meretricūq̄ incurisibz delinri detestabilibus. ¶ **N**ubila licet quāq̄ fortuna existat. nō tñ magistrantis cura despers. Sed p̄sonaliter se gerēdo z regēdo Incurisus viriliter p̄ferat. dulcius expectādo Proch Loriandi pericula trāfactio. ¶ **S**i autē ob festiui tps impulsū deliciarūz loca visitare plucuerit sp̄ sui cetus nobiliores specieq̄ eminentiores docentis. secū habeat discretio. Ne q̄si destitūz

plina scholarium

buscunq; alijs. spes vero est de bonis sibi tantum.

I Secundo notandum q; in spe (vt communiter ponitur) quattuor sunt consideranda. ex quibus arguere possumus magistros scholarium rectores & generaliter reipublice gubernantes debere esse bone spei. Primum est. spes est de bono & non de malo. de malis namq; timor est. non autem spes. Secundum est. spes de arduo. Nam licet circa quodcumq; bonum possit esse amor vel gaudium. aut desiderium. spes tamen non est nisi circa bonum arduum. Nullus enim sperare dicitur aliquid nisi videatur sibi bonum arduum & difficile. Tertium est. spes est circa bonum futurum de presentibus enim bonis non est spes. sed gaudium & delectatio esse possunt. Quartum est. spes habet esse

in bonum possibile.

quoniam nullus sperare

habet circa bonum im-

possibile. sed magis de-

sperare. Hec autem q̄t-

tuor. videlicet bonum.

arduum. futurum & pos-

sibile. competunt magi-

stris scholas regentibus

ac vniuersaliter rei pupl-

ce rectoribus. Debent

enim magistri bonuz sci-

re & virtutes suorum di-

scipulorum. ergo & bo-

num sperare debet. Rur-

sus bonuz quanto com-

munis tanto diuinus.

Cum igitur bonuz scho-

las regentium sit comu-

ne diuinum circa bona

excellencia & ardua. ideo

non soluz spectat ad ma-

gistros scholas regentes

sed etiam ad bonuz sci-

re. quod dammodo sedere debet

in bonum arduum. Quarto enim maior est charitas. tato plura ei contingere

possunt. ergo maior indiget prudentia ac maiori consilio. Quia ergo consilium

non sit nisi de rebus futuris. non quidem impossibilibus. quia de his nullus consiliat

sed de possibili. ergo decet magistros & vniuersaliter reipublice rectores consi-

derare bona. etiam illa non solum sunt ardua. sed etiam futura & vt sunt

possibilia. ¶ Tunc ibi (Extrema pietatis voluntatis est)

¶ Istud est vltimū capitulum presentis libri in quo ponit Boetius Adam

documenta ad status magistrorum pertinentia. Et diuidit hec pars in duas. primo enim

ponit modū procedendi magistrorum propter egestatem repellendam. Secundo

ostendit statū magistrum regentes in patria propria. ibi (Luz ob dulcoris) Adhuc

Boetius de disci

prima in quattuor. pmo ostendit de quibus vult docere. scdo exequit inten-
tum. ibi (Si ob egestatis) Tercio ponit quosdam documentus magistri ad
discipulos ibi (L. u. aut magistrans) Quarto ponit quandam doctrinam. ibi
(Animaduertendum est) pmo de sic. Finalis compilatio pntis libri est de ma-
gistris quos egestas liberalium disciplinarum nouerca fines inuadere copellet a-
liquo sub copedio est dom. ¶ Tunc ibi (Si ob egestatis) ¶ Dic subdit in-
tentu suu dices sic. L. u. qd ordine regedi acquiunt ea egestatis repellere. ser-
uabit sibi pcepta q sequunt. Debet enim peccati insistere. qtu valuerit ma-
gistratus salte honore saluo. ¶ Vestib. etia inhiabit. medio tribu. Scholariu
regimini pceptus indul-
gebit Scholariu pmo
vultu ostendit benignum
¶ Parctib. ipsor. affatus
benigniorum. Doctores
aditu docebit benignissi-
mu. vt sic corda neou q/
molliat discipulor. ¶ Veru
etia parentu acqrat pe-
cunia. fap. q. sic dilary
Schole etia iura regalt
defendat. ordinemq. do-
cendi pot. edoctu inseqt
suisq. Scholariu aliq. tu-
lum adultis se rigidi ex-
hibeat. ¶ Quaq. ipsor. ad
prius rec loquendum co-
ponat digiti. q. eozu di-
sponat ad scribendum. z
ad modu docendi totalr
eos uniformi rigore iusti-
cie q. cocomitante vt sic
neou in doctis vetueta
et in faceta erudiantur.
Lacedatq. eis tpe salte
cognio spacium ludedi
nullo etia casu docendi
subtrahat bnficium. Sicq. cōsumacē supbiat. q. aliquē inter suos habue-
rit. dulciter eū corripiet exemplū morū ei pponendo. quib. sit reprimendus
nisi parentū assensu virgus pautiatur vt sic ad vnguem castigatus euadat.
vel salte despatis cōfusione incidat in peccem. ¶ Tūc ibi (L. u. aut ma-
gistrans) ¶ Dic ponit alia doctrinā quā obseruabit magister circa schola-
res scilicet o. imparatos. vagabundos supbos. z luxuriosos dices sic. Si magi-
ster scholariu rector habuerit scholares senes duros z istabiles i suis scho-
lis. sic q. correctione icholastica vti nequirit. tūc sembus ardebit. duris z
dolebit. z vagabundis dilectōis apparctia cōgaudebit. ¶ Item corriget cala-

plina scholarium.

misstratos id est illos qui capillos crispant mediā te tali instrumēto. fūco y /
fūcos lachrymis irrigare faciat. luxuriosos caure a scholis expellet. ne aliq /
scholares reatus eius de pncipes efficiant. ¶ Tunc ibi (Si aduertēdū ē arzē)
¶ Hic post aliā doctrinā p modū notabilis dicēs sic. Rēcōr scholarū ent
fidelis circa illos vñ capit amolūmēta. hoc est a q̄bō cōdignā accipit laborū
recōpensam. Et si querat. quō sciri poterit q̄ ipse circa tales fidelis existat.

ro cōrumacē. supbūq; inueniat dulci /
ter eū castiget exēplac; mox. pponat q̄
bus repmat. Alioq̄n parentū assensu
virgis affligat. vt sic ad unguem casti /
gat euadat. vel despāt in ignominā
cadat. ¶ Cū aut magistrātis dilectio e
tate in frigidatos statuales ve plane /
tūstasq; scholastici itroit habuerit pti
cipēs si correctōis linea vti nequerit.
senio cōfectis arridendū est. Statuali
bus ingemiscēdū plarētistis. fauoris
simulacro cōgaudēdū est. Lalamistra
tos cirrē hū supis purat. fūcoq; pfu /
fos lachrymis irrigātib; gulā perfun
dat molles caute eijciat. ne mentis sue
reatū aliq cōmoti pncipēt. ¶ Si aduer /
tendū est at q̄ quorū erogatōe laborio
sum delinūt certamē. i illis doctriālis
cōprobet effect. Re; nāq; effect. ope
ris exhibitōe declarat. Ordine at cōpe
tenti vicissim pueruli sunt conuocādi
vt fideli scrutinio pateat qd submini /
strantiū labor diurn' erogauerit. Sb
ministratiū at cure sp cōsidendū ē qm̄

vrputa vicinos suos et mulieres. Subdit cām ne ipsi secreta sua reuelent
si qua viderit vt audierint. Et nā ne vetula reuelat hospitib; de mgnī paup
tate. q; nihil est loquarius an qua muliere. Nō etiā erit idem nimis tenax
qm̄ nimia tenacitas bone cōtrariat fame. ¶ Tunc ibi (Laucēdū est) ¶ Hic
ponit cautelā quā rector scholarū seruabit dicēs sic. Laucēdū est nec cōr
scholarū pmaneat alicubi laborioso in regimine scholastico vltra tres an
nos si cet etiā copiā ibi scholarū hubuentis et lucri vel cōfederati amoris o /
pulentia. nisi salte vigeat p̄motio honoris in amore. vel facultatis illatio

Rndet Boctius q per
operis exhibitōem hoc
porent dilcemi. Et si di
cat quō sic ista opis ex /
hibitio Rndet q in hoc
fit vt mgnī cōuocet suos
subiectos loco et tpe cō /
gruis vidēs an sublecto
res cis fideliter intende /
rūt. Subdit in lra q nō
sp est cōsidendū cure sub
lectoz. ipsi en̄ qnq; per /
mollitūtur munerib; di /
scipulorū. qnq; tepel /
cū remuneratōis despe
ratōe. Et qnq; se fingen
do fideles nimū exercēt
terrorē circa scholares et
queratē. ¶ Tunc ibi.
(Sicuti pō) ¶ Hic onit
de honore magistrī scho
larū rectoris. Et pmo
facit hoc. scōo remouet
dubiū. ibi (Laucēdū ē et
az) ¶ Et de sic Si mgnō
alicui cena fiat paupior.
ita q aliquantulū viuat
in pauprate. tunc dūtax
at sollicitus erit ad pau
randū familie sue et sibi /
ipsi necēna. nō sez mul
tos inuitando hospites.

Boetius de disci

in honore. Notandum. q. si magister rebelles habuerit scholares. z. mali-
ciosos. tales sunt castigandi ac morum exemplis corrigendi. Nam terribi-
lia exempla eis proponi debent vt sic terreantur. Bonaq. exempla q. pli-
centur. vt per ea ad bona alliciantur. Est autem socratis sententia quod eu-
plici de causa homines fieri bonos. Quosdam a natura. quosdam ex assue-
factione z. consuetudine. quosdam p. consolatione psuasua. alios vero p. pene
infectione. vii. Lausant esse boni physis mos suasio pene. In pueri ab in-
fantia ad bonos mores sunt instruendi. qd. via quadriplex venari potest.
Prima sumitur ex parte naturalis delectationis. Secunda ex defectu ra-
tionis. Tercia ex pronitate ad malum. Quarta ex vitiatione habitus op-
positi. Prima via sic patet. Nam fm phm in ethicis. Adeo naturale e no-
bis delectari. q. ab infantia del. ctari incipimus. Unde z. pueri statim dele-
ctantur cum mamas fugere incipiunt. Si igit nobis ab infantia accrescit
cōcupiscentia delectabilium. etiā ab infantia illi est resistendū. Statim igitur
cum pueri sermonum sunt capaces. bonis moribz instruendi sunt. Se-
cunda via ad idem sumi-
tur ex rationis defectu.
Nam tanto magis aliq.
sunt comouendi ad bo-
nos mores q. eto magis
incitantur ad lasciuam.
et quāto magis sunt pas-
sionū infecutores. vt pa-
tet per phm in ethicis.
S; in etate iuuenli hoc
mies sunt maxime lasci-
ui z. passionū infecuto-
res. ergo tunc maxime e
subueniendum. vt p. mo-
nitiones debitas z. corre-
ptiones cōuenientes a la-
scijs retrahatur. Qua-
re cum ratione sic cōcupiscentias z. lasciuas refrenare debet. quanto quis
magis inclinatur vt sequatur passionem. tanto magis indiget dictamine re-
cte rationis. vt passionem refrenentur. ergo in etate iuuenli pueri sunt bo-
nis moribus instruendi. quia tunc magis ab vsu rationis deficiunt. z. ma-
gis passionum sunt infecutores. Tercia via sumitur ex pronitate ad ma-
lum. Nam cum aliquis est pronus ad malum. opsetet ipsum multum as-
suescere in contrarium. ne inclinetur ad illud. vt in plurimum enim homi-
nes fm mores se habēt q. si qdā hga ad tortuositate incliata. vii. z. Aresto.
in ethicis docet nos h. mō ad bonos mores dēdere nos dirigere. quo mō dē-
rigit z. rāst. at hga tortuosa. Volēs igit hga tortuosam rāficare vltra me-
diū rāitudinis in pte cōtrariā hz inclinare. q. sic incliata redit ad mediū z. re-
ctitudinē. Sic z. nos q. obliq. r. z. p. nitatē habemus ad malū z. ad dele-
ctatōes illicitas. debemus p. multū tps ab illicitis delectatōibz abstinere.
vt hāc p. nitatē ac malū valeamus deuitare. Immo sicut hga rectificanda

aut illor. cupiditas fractis assibz ple-
rūq. p. mollitur. aut spede fraudata te-
p. scit fidelitas. aut vt videat crudescit
ptās. Sicuti ho felici pauprati inife-
ricorditer differendū ē. sic nō min. ipi
eruditōi attēti. in h. p. dū ē. Tū at cena
affuerit paupior. z. melabilis ē erogan-
da facultas. familiaribz vicinitatisq.
cōplicitibz inuite epozrigēda. ne famili-
aris vox reuellet sua secreta detrahēdo
vel ne multipliciter an. p. dīga anui-
promet aduētado. Quid anu. p. scie fa-

plina scholarium.

ad partē cōtrariā ultra mediū trahit vt possit redire ad mediū. Sic et nos fugiēdo delectabilia debemus nos ultra mediū deflectere. multas etiā delectatōes licitas cauēdo. vt facilius ab illicitis valeamus abstinere. Et quā tantā ad malā habemus punitatē oportet nos p diuturna tpa. in cōtrariū affluere scz in bonū vt facilius hāc punitatē possimus vitare. ab ipsa igit infantia inchoandū est vt relinquētes lasciuas sequamur bonos mores.

¶ Quarta via sumit ex vitatōe habitus cōtrarij. Nā qz iuuenes sunt molles et ductibiles. si absqz freno pmittatur statim lasciuas exequuntur. eisqz vitiosus habitus impūnt. Sicut in cera molli statim impūnt forma sigilli.

¶ Ne igit iuuenes vitiosis habitibz informēnt. statim ab infantia sunt mouēdi et corrigēdi. vt p monitōes et correctōes debitas a lasciujs retrahatur. **¶** Notandū insup et pcpue quo ad illā pculā. Et n̄ autē magistrātis qz quidam scholarū ppter etatē sunt indurati. et hjs cōsentiendū ē vt scribit. Alij vero p maliciam ex naturali cōplexione tractandū sunt et obtusi ingenij. et hjs cōpatiendū est. Alij p̄o ex cōsuetudine mala sunt inouati. et hjs similitacro falso cōgaudendū est. Debet em̄ magr circa tales apparere tanqz mitis. veritatem s̄bis aut s̄beribz eoz. correctioni insistere debet. eo qz p̄nt a proposito remoueri. Et

¶ cili? p̄terua iutili? In minimis pculab sit rapacitas. Et fame nouerca adijca tenacitas. **¶** Cauēdū etiā ne illoz pueroz pulueri ferulēto plusqz triennijs alludat. h̄yē. Licet matris comitū gagez affuerit. fluētiā p̄federati ve amoris opulētia. nisi hōis p̄motō vigeat i amore. l̄ facultatis i hōre vigeat elatio

hi planetiste p̄nt appellari a noie planetar et a p̄bo sto. S̄nt em̄ vt planetete. q̄ nūqz stant sed sp̄ mouent. S̄cō autē statiales appellant a sto stas qz sp̄ in eodē statu stāt et p̄ermanēt. nisi alie sc̄e adeptōem p̄fēc attingere possent. **¶** Et d̄sequenter nota. qz in minimis rebz

aduca tenacitas nouerca fame m̄gr̄is adesse nō debet. inter em̄ duo mala melius est m̄gr̄os et ḡn̄aliter reipublice r̄cores eē pdigos q̄ tenaces vt auaros. **¶** Qd̄ tripla patet r̄oe. Prima qz melius est aliquē infirmari morbo curabili q̄ incurabili. Prodigalitas autē est morbo curabilis. et hoc vel ex etate. nā qui sunt pdigi in iuuetute. q̄n̄ efficiunt senes et cū q̄n̄qz veniūt ad senectutē vt in plurima curat eoz. prodigalitas. et desinūt esse pdigi. Vel etiā ab egestate nā qui pdigi sunt vt in plurimū egent. qz exp̄se sup̄abundāt reddēt. Experiendo igit indigentia a prodigalitate reuocant. Et ego p̄m p̄bim. prodigalitas est morbo curabilis vel ab egestate vel ab etate. sed auaricia est morbo incurabilis. Nā quāto d̄s plus senescat tāto magis auaricia iuuene scit. qz igit cōueniētius est aliquē egrotare morbo curabili q̄ incurabili. inter duo mala minus malū est magistr̄os et vniuersaliter reipublice r̄cores. immo et quoscūqz esse pdigos q̄ tenaces. **¶** S̄cō hoc idem patet. qz prodigalitas est magis p̄p̄nqua p̄riti q̄ auaricia. nāz liberalis nō libenter dat. quorū verūqz facit prodigus. neutriū vero facit auarus. Differt ergo prodigus a liberali quia prodigus nō dat vt debet. quibus debet. et cuius gratia debet. Cum igitur prodigus non sit amator p̄cunie. sicut nec libera-

It q

Boetius de disci

lis. facilliter prodigus liberalis fieri potest. Tercio hoc idē patet. qz pbi/gus multis pdest. auarus at seu illiberalis vel tenax nulli pdest. immo si/bi pbi nequā est. Sinus igit vitiosum est aliquid esse. pbi qz tenacem.

Sca est scda ps pncipalis huius vltimi capituli. in qua ostēdit quō re/ctores in ppria patria regendo se habebūt. Et ponit pmo tale doctri/nā. si qz curā regēdi in ppris assumpserit partibz ppter delectationes pprie patrie. venerabiles parentū suorū aspectus insister pomposo affatu laute/qs z splēdide sibi de necessarijs pvidebit. vestiqz circa variatōem erit preci/piuus. Qm̄ vestii ornatus vna cū alijs ornatis plures maiorē vidimus cōsequi glām rei qz veritas exhibebat. Subdit. ornatus vestium. fauor hoim. leposqz p plures cōpulerūt mgros eminio in doctrina cōparatos ex/cellere homēz viri excellentē atqz venerabilē. Tūc ibi (Ordine doctōi)

Hic ponit alias do/ctrinas a rectoribz seruādas. dicit sic. Ordie do/cendi promisso diligēter obseruato diligēter tol/eranda est voluptas dano/sa ludōriū. vna z dānosa voluptas luxurie. vt qd raro cōtingere solet ho/mo: proprie patrie magi stri cōferat cōmēdatōes. Et qz magis vite cō/mēdatio accrescit tāto magis fauori discipulo/rū est insistentiū. vt eozū diuulget vocibus. qd eozū magister ore pprio ne sciat ex p̄mere. vt sic ne dum moz viderit in dul/cedine. veruētā in sciaz acuminē. Horandum hic. qz cū magister curaz

regēdi acceperit ob delicias patrie. z venerabilis parentū aspectū in natalis soli cōfinio pomposo affatu insistentiū est. z sic de alijs in lra po/sitis. Et aliq vitupantur. qz honore suū nō curant. Alij vero laudantur ho/nore nō curando qz humiles sunt. Curare igit pprium honore vno modo est laudabile. alio mō vitupabile. Nā nō curare honore scz nō volendo fa/cere bona opa honore digna vitupabile est. Debenus em̄ curare honores nō vt simus ambitiosi. nec finē nostrū ponendo in honoribz sed agēdo opa honore digna. Opa quidē honore digna dupliciter pnt cōsiderari. Vel vt nobis proportionata. vel vt sunt magno honore digna. Et ideo circa hono/res est duplex p̄tus. Vna respicit honores mediocres. Et hec a p̄ho dī ho/noris amatiua. Alia est q̄ respicit honores magnos. vt magnanimitas. Nam eadē opa pnt esse magnanimitatis z p̄tus. Nā agens opa fortita

plina scholarium

ditus vt aggredies pugna. si fecerit hoc qz delectatur in talibz actibz foris est. Si ho agat hec qz talia opa sunt magno honore digna magnanimus est. Sic etiam si qs agat opa castitatis. qz delectat in eis castus est et temperatus. Sed si hec agit qz sunt magno honore digna magnanimus e. 3o pericula delicia no sunt ppria materia magnanimitatis. sed potius materia fortitudinis. Nec etiā delectabilia fm sensum sunt ppria materia magnanimitatis. sed potius temperantia. Propria igit materia magnanimitatis est honor. Cui quecuqz agit magnanimus illa agit vt sunt magno honore digna. Hinc magnanimitas quide ornatus oim virtutu dici potest. Sicut em magnificentia est ornatus liberalitatis. qz magnificus opa liberalitatis facit excellentio

ri modo qz liberal. Sic etiā magnanimitas ornatus qdem est oim virtutum. Opera em ptutum sunt honore digna. Et sic magnanimitas opera singulara pcutum opabitur. Inter autem magnanimitatem et honoris amatiuam hec est differentia. Qm opera aliaru virtutum vt sunt magno honore digna sic pertinet ad magnanimitatem. Sed vt sunt nobis ordinata. et vt ordinatur ad honores mediocres. sic ptenent ad virtutem quod dicitur honoris amatiua. Unde honoris amatiua se habet ad magnanimitatem. si cut formositas corporalis ad magnitudinē. Pueri em si habet mebra proportionata et conformia. for

mosi qdem sunt sed no pulcri. qz pulcritudo non est nisi in magno corpore. Sic et facientes opera mediocriter honore digna dicitur honoris amatiua. Sic facientes opa magno honore digna magnanimi appellatur. Dagi stri igitur vel qz sunt honoris amatiui vel magnanimi. Et triā si necessitas eos pgeat causa lucri honeste acquirendi in natalis solis confinio regentes (fm modū q tangit in lra) se regere debent. Tūc tibi. Cū aut morū qz facultatis et. Hic Boetius ponit vltimā doctrinā seu cautelā a quolibz doctore seruandā. Et pmo facit hoc. scdo declarat hoc in exēplo vbi. Venerabilis Crathonis effigies dices sic. Quando commendatio rectoris suē

Boetius de disci

Lais venerit in publicam tam in moribus q̄ in artibus. prouidendum est ne actus illicitus vel inhonestus circumdet caput magistri. vel q̄ adulterii siue fornicatio confundat faciem eius. Et q̄ fetor malignitatis fama non denigret. ne rose vernum emittentes odorem videantur expirare. et lilia adep̄ta labore euanescere. ¶ Tunc ibi (Generabilis Crathonis) ¶ Hic Boetius declarat. exemplo quoddam predicta propter fugam eorum. Et primo facit hoc. secundo ostendit finem non semper correspondere principio. ibi. Primum licet. dicens sic. Facies laudabilis Crathonis magistri meroris. id est tristitie causam et augmentum dedit suis conscijs. Et tiam et alijs. qui eum duntaxat semel viderant quia ipse obdormiuit in habitaculis questoris propter eufrasię vxoris sue delicias. Ipseq̄ inuentus amplectendo talem capillis id est criminibus extractis. verberare castigatus. vulnere laceratus. sale fricatus. vrina seruatorum perfusus. angulis eiectus. trabibus receptus. tandemq̄ torcoribus lassatus. id est fatigatus genitalibus priuatus suis. stragulis suppositus. transeuntibus expositus. plebis abiectio discipulis desolatio. comilitonum obprobrium. crudele atq̄ miserum cumctis extitit doloris spectaculum. affinitatis etiam gratia. parenteleq̄ gloria in nullo sibi proficientibus. ¶ Tunc ibi (Licet primum qua doq̄ salua fiant iudicia) ¶ Hic Boetius ostendit finem non semper principio correspondere dicens. Licet prima iudicia quandoq̄ fuerint salua. vltima tamen alterius saporis inguinamenta permanebant. ¶ Notandum hic. q̄ luxuria octo habet species. quarum due tanguntur in littera. videlicet incestus et adulterium. Prima est implex fornicatio. et est soluti cum soluta. Secunda est meretricium vage luxuriando. vel cum publica concubendo. Tercia est adulterium. scilicet alterius thori violatio. Et dicitur quasi ad alterius thorum accessio. Unde vir et similiter mulier tripliciter committit adulterium. Primo si vir vxoratus cum soluta coeat. Secundo. si solutus cum maritata coeat. Tercio. si vterq̄ sit in copula matrimonij. et illud est grauius. Quarta species est stuprum. quo virginalis integritas corrumpitur. vt patet prius. ibi (A luxurie seruoze) Ne namq̄ species luxurie nedum a magistris. verumetiaz a quibuscunq̄ poculum scientie salutariis scientibus sunt vitande. Unde de luxuria multipliciter est nociua. Nam deo est contumeliosa. demonibus placida. luxuriosis nociua. proximi scandalizatiua. proprie anime damna tiua. mentis infatuatiua. aueritat generatiua. conscientie amara. ho

plina scholarium

minis defedatua. et vilissimo domino. scilicet carni subiectus. Prouenit
autem luxuria ex multis. scilicet ex ocio et immoderata cibi et potus sum-
ptione. et detularum instigatione. ex prauo exemplo. ex mulierum aspectu
et colloquio. ex musicalium instrumentorum sono. ex turpiloquio.

¶ Octo tamen contra luxuriam possunt assignari remedia. Primum est
aqua lachrymarum extinguens omnem luxurie feruorem. Secundum est
cibi et potus subtractio. Tertium est ab occasionibus luxurie elongatio.
Quartum extreme mortis cogitatio. Quintum est vt de se nulla sit pre-
sumptio. Sextum est frequens occupatio. Septimum proprie carnis do-
matio. Octauum est tentationis resistentia et rebellio. His meditationi-
bus si L. ratho vsus fuisset in desolationem discipulorum ac obprobrium
commulionum non tam turpiter succubisset.

¶ Finitur Boetius de disciplina scholarium
scti Thomae cum comento. Fideliter nec non diligen-
ter correctus Anno domini Millesimo quingē-
tesimo xviij. mensis Augusti.

1500 - 18. Aug.

